

**MINISTARSTVO ZA DEMOGRAFIJU, OBITELJ, MLADE I
SOCIJALNU POLITIKU**
**MINISTRY FOR DEMOGRAPHY, FAMILY, YOUTH AND SOCIAL
POLICY**

**NACIONALNA STRATEGIJA ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI
ZA RAZDOBLJE OD 2017. DO 2022. GODINE**

**NATIONAL STRATEGY OF PROTECTION AGAINST FAMILY
VIOLENCE**
FOR THE PERIOD FROM 2017 TO 2022

**NACIONALNA STRATEGIJA ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI,
ZA RAZDOBLJE OD 2017. DO 2022. GODINE**

**NATIONAL STRATEGY OF PROTECTION AGAINST FAMILY VIOLENCE
FOR THE PERIOD FROM 2017 TO 2022**

Izdavač:/Publisher:

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
Republika Hrvatska
Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy
Republic of Croatia
Zagreb, Trg Nevenke Topalušić 1

Odgovorna urednica:/Editor in Chief:

Nada Murganić, ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
Nada Murganić, Minister for Demography, Family, Youth and Social Policy

Grafičko oblikovanje:/ Layout design:

Millenium promocija d.o.o., Zagreb

Tisak:/Print:

Kolor klinika d.o.o.

Prijevod:/Translation:

Alkemist studio d.o.o., Zagreb

Naklada:/Print run:

600

Zagreb, rujan 2018.

ISBN 978-953-57085-6-8

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem

Predgovor

Temeljne postavke o ljudskim pravima jamče svim građanima pravo na zaštitu od svih oblika nasilja. Međutim, nasilje u obitelji i nasilje nad ženama jedan je od najozbiljnijih, ali i sve prisutnijih problema modernog društva u cjelini. Nažalost, nasilje je postalo dijelom naše svakodnevnice, na svim razinama društva, neovisno o tipu obitelji i bez obzira na stupanj obrazovanja, dob ili spol. Statistički podatci državnih tijela o slučajevima nasilja pokazuju da su žene najčešće žrtve nasilja što ukazuje na ozbiljnu diskriminaciju žena unutar društva i obitelji. Sve navedeno treba biti temelj za jačanje naših nastojanja da se nasilje spriječi, a već počinjeno nasilje sankcionira na odgovarajući način.

Vodeći se odredbama međunarodnih dokumenata vezanih za područje ljudskih prava, koji govore o potrebi osiguravanja potpune jednakosti muškaraca i žena, a posebice odredbama, nedavno od strane Republike Hrvatske ratificirane, *Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (dalje: Konvencija) izrađena je nova *Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022. godine* (dalje: Nacionalna strategija). Nacionalnu strategiju Vlada Republike Hrvatske donijela je 22. rujna 2017. godine, na sam Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama.

Svaka mjera Nacionalne strategije temeljena je na jednom ili više članaka Konvencije što čini njenu dodatnu vrijednost i pokazuje odlučnost države u provedbi odredaba same Konvencije, prvog pravno obvezujućeg međunarodnog instrumenta koji služi kao pravni okvir za zaštitu žena od svih oblika nasilja, sprečavanje, progon i uklanjanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Polazeći od činjenice da nasilje u obitelji predstavlja oblik diskriminacije te uvažavajući dostupne podatke koji govore da su u najvećem broju slučajeva žene žrtve nasilja u obitelji, ali i da je potrebno osigurati zaštitu svih žrtava nasilja u obitelji bez obzira na spol, Nacionalna strategija propisuje obveze unaprjeđenja i dogradnje postojećih dostignuća, te dogradnje pravnog, obrazovnog, socijalnog i institucionalnog sustava na ovom području. U tom smislu posebnu pažnju treba pokloniti razvoju preventivnih programa poradi suzbijanja nasilja u obitelji u njegovim pojavnim oblicima, osigurati potrebnu pravodobnu pomoć žrtvama nasilja u obitelji, pomoć počinitelju u promjeni njegova ponašanja te senzibilizirati stručnu i širu javnost o potrebama žrtava nasilja u obitelji.

Od prosinca 2004. godine kada je Vlada Republike Hrvatske, s namjerom osiguravanja zaštite žrtava nasilja u obitelji zajedničkim, međuresornim djelovanjem, donijela prvu Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji proteklo je gotovo već četrnaest godina. U proteklom razdoblju poduzeto je niz aktivnosti i provedeno niz mjera u ovom području što je pridonijelo prepoznavanju nasilja u obitelji kao krajnje neprihvatljivog oblika društvenog ponašanja kojim se krše temeljna ljudska prava i slobode te su nadležna državna tijela svojim radom pridonijela većoj prevenciji i zaštiti žrtava nasilja u obitelji, a osobito u pogledu dogradnje pravnog i institucionalnog sustava.

Uvažavajući napretke koji su dosad postignuti u ovom području ipak je potrebno istaknuti da pred svima nama i nadalje stoje izazovi i obveze poduzimanja potrebnih aktivnosti u cilju zaštite žrtava nasilja u obitelji. Stoga sam mišljenja da će se zajedničkom suradnjom u

poduzimanju zadanih mjera Nacionalne strategije, odnosno djelovanjem cjelokupnog sustava i svih dionika, od državnih tijela pa do organizacija civilnog društva, zasigurno osigurati bolji pristup problematici nasilja u obitelji kao i zaštita samih žrtava nasilja, čime će se dodatno unaprijediti njihov status i osigurati zaštita propisanih prava.

Nada Murganić, ministrica

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

**MINISTARSTVO ZA DEMOGRAFIJU, OBITELJ, MLADE I
SOCIJALNU POLITIKU**

**NACIONALNA STRATEGIJA ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI,
ZA RAZDBOLJE OD 2017. DO 2022. GODINE**

SADRŽAJ

1. Uvod	7
2. Analiza postojećeg stanja	15
3. Područja djelovanja, aktivnosti i plan provođenja aktivnosti	20
I. Prevenција nasilja u obitelji	20
II. Zakonodavni okvir iz područja zaštite od nasilja u obitelji	24
III. Zbrinjavanje i potpora žrtvama nasilja u obitelji	31
IV. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji	39
V. Unaprjeđenje međuresorne suradnje.....	45
VI. Izobrazba stručnjaka koji rade u području zaštite od nasilja u obitelji.....	49
VII. Senzibilizacija javnosti za problematiku nasilja u obitelji	52
4. Završne odrednice	58

1. UVOD

Ustavna osnova

Međunarodni pravni instrumenti vezani za područje ljudskih prava govore o potrebi osiguravanja potpune jednakosti muškaraca i žena te obvezuju države potpisnice na uvođenje nediskriminirajućeg zakonodavstva i osiguranje jednakih prava za žene i muškarce, budući da pravo na jednakost predstavlja ljudsko pravo i osnovu socijalne pravde. Stoga je obaveza svake države stranke ženama i muškarcima osigurati život bez diskriminacije.

Imajući to u vidu, ovakve odredbe ugrađene su i u sam Ustav Republike Hrvatske sukladno suvremenim demokratskim načelima i dostignućima. Ustav Republike Hrvatske svojim odredbama propisuje obvezu zaštite ljudskih prava, zabranjuje zlostavljanje i diskriminaciju. Sukladno članku 14. sve su osobe jednake pred zakonom te se svima jamče jednaka prava i slobode neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, čime se, među ostalim, pokazuje visoki stupanj osviještenosti o nužnosti sprječavanja rodno uvjetovane diskriminacije. Članak 3. Ustava kao jednu od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske propisuje ravnopravnost spolova, člankom 21. svakome se jamči pravo na život, člankom 22. jamči se nepovredivost slobode i osobnosti, člankom 23. zabranjuje se bilo koji oblik zlostavljanja, člankom 35. propisuje se zaštita dostojanstva te člankom 26. jednakost pred sudovima i drugim tijelima s javnim ovlastima. Ujedno, sukladno članku 62. Ustava država je obvezna štiti materinstvo, djecu i mladež te stvarati uvjete za dostojan život, osigurati skrb za maloljetnike bez odgovarajuće roditeljske skrbi (članak 63. stavak 5.) te su, prema članku 64. svi dužni štiti djecu i nemoćne osobe.

Međunarodni dokumenti usmjereni zaštiti od nasilja u obitelji

Republika Hrvatska stranka je ili pak potpisnica brojnih međunarodnih pravnih instrumenata Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe iz područja zaštite žrtava nasilja, koji zajedno s nacionalnim zakonodavstvom te strateškim dokumentima čine pravni okvir usmjeren zaštiti žrtava nasilja u obitelji i nasilja nad ženama.

Od međunarodnih pravnih instrumenata kojima se propisuje potreba zaštite žena od nasilja svakako treba istaknuti Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe, Konvenciju Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, Opću preporuku br. 19. iz 1992. godine Odbora Ujedinjenih naroda za uklanjanje diskriminacije žena, Deklaraciju Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama iz 1993. godine, Preporuku Rec (2002)5 Odbora ministara Europe, Pekinšku platformu iz 1995. godine te Rezoluciju o ljudskim pravima 2005/41, prihvaćenu na 57. zasjedanju Vijeća za ljudska prava 19. travnja 2005. godine.

Prihvaćanjem Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe, koja je sastavni dio hrvatskog pravnog poretka još od 1997. godine, Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) te Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom Republika Hrvatska je osudila diskriminaciju i pokazala odlučnost da ženama osigura jednako sudjelovanje u svim područjima života, društvenom, gospodarskom, kulturnom i političkom.

Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe i Protokole br. 1, 4, 6, 7 i 11 o njejoj provedbi Republika Hrvatska je ratificirala još 1997. godine (Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj 18/97). U kasnijem razdoblju ratificirani su protokoli br. 12, 13 i 14 uz Konvenciju te je pokrenut i postupak ratifikacije protokola br. 15. Za istaknuti je Protokol br. 12 o nediskriminaciji (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 14/02), kojim se propisuje obveza ugradnje odredbi o zabrani diskriminacije u nacionalno zakonodavstvo te o zaštiti toga prava pred Europskim sudom za ljudska prava.

Ratifikacijom *Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena* i donošenjem Zakona o potvrđivanju Fakultativnog protokola uz Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 3/01 i 14/03), koji je stupio na snagu 7. lipnja 2001. godine, Republika Hrvatska je, kao članica Ujedinjenih naroda, uz Povelju ujedinjenih naroda, Opću deklaraciju o ljudskim pravima i druge međunarodne instrumente o ljudskim pravima ponovno potvrdila svoju odlučnost da ženama osigura potpuno i jednako ostvarenje svih ljudskih prava i sloboda. Fakultativni protokol uz Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, postao je dio hrvatskog pravnog sustava čime je omogućeno žrtvi diskriminacije podnošenje pritužbe međunarodnom Odboru za uklanjanje diskriminacije žena, nakon što su iscrpljena domaća pravna sredstva. Protokolom je osnažen nadzorni položaj Odbora stručnjaka za praćenje primjene Konvencije, sa svrhom da države, stranke Konvencije, ženama osiguraju potpuno i jednako ostvarenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda, te da poduzmu djelotvorne mjere kako bi spriječile povredu tih prava i sloboda. Temeljem članka 2.e) Konvencije, države članice Ujedinjenih naroda dužne su poduzeti odgovarajuće mjere za uklanjanje svih oblika diskriminacije, počinjene od bilo koje pravne ili fizičke osobe, te su odgovorne i za slučaj ako ne poduzmu takve mjere. Države članice Ujedinjenih naroda odgovorne su i za privatne akte, ako propuste poduzeti odgovarajuće korake u pravcu prevencije, istrage, kažnjavanja te, u vezi toga, na odgovarajuću naknadu štete.

Donošenjem Zakona o potvrđivanju *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom* i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 6/07) Republika Hrvatska preuzela je obvezu osigurati puno ostvarenje svih ljudskih prava i temeljenih sloboda osobama s invaliditetom, kao posebno osjetljivoj skupini, bez diskriminacije na osnovi invaliditeta. Konvencijom se među ostalim uređuje i područje slobode od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja.

U svijetlu navođenja Konvencija, svakako treba istaknuti i *Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, donesenu od strane Odbora ministara Vijeća Europe 7. travnja 2011. godine, a koja je za potpisivanje otvorena 11. svibnja 2011. godine u povodu 121. sjednice Odbora ministara održane u Istanbulu. Sukladno odredbama Konvencije, nakon što je, 22. travnja 2014. godine, potvrđena od strane 10 zemalja stupila je na snagu 1. kolovoza 2014. godine. Republika Hrvatska Konvenciju je potpisala 22. siječnja 2013. godine, čime je iskazala interes i pridružila se naporima međunarodne zajednice, poglavito državama članicama Vijeća Europe, kako bi se na ovom području učinili daljnji naponi i još odlučnije formulirala odlučnost država u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ujedno, iskazana je i trajna namjera u cilju poduzimanja mjera usmjerenih promicanju rodne ravnopravnosti i suzbijanja svih oblika diskriminacije i nasilja nad ženama uključujući i nasilje u obitelji. Konvencija predstavlja pravni okvir za daljnju dogradnju zakonodavno-pravnog okvira potrebnog za učinkovitu

prevenciju te progon i kažnjavanje počinitelja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Iako je zakonodavstvo u Republici Hrvatskoj većim dijelom usklađeno s odredbama Konvencije njenim potvrđivanjem stvaraju se daljnje pravne pretpostavke za dosljednu i učinkovitiju primjenu domaćeg zakonodavstva i same Konvencije. Kako bi Republika Hrvatska u potpunosti ispunila očekivanja pokrenut je postupak ratifikacije Konvencije.

Prihvatanjem pojedinih međunarodnih pravnih instrumenata države se obvezuju nadležnim tijelima podnositi izvješća o njihovoj provedbi. Odbor Ujedinjenih naroda za uklanjanje diskriminacije žena je na 1319. i 1320. sjednici, koje su održane 15. srpnja 2015. godine, razmatrao Četvrto i peto periodično izvješće za Hrvatsku o provedbi Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena za razdoblje od 2005. do 2015. godine, te je usvojio Zaključne primjedbe za Republiku Hrvatsku u svim područjima djelovanja. Posebnu pažnju posvećujemo primjedbama br. 18 i 19 koje se odnose na područje nasilja nad ženama.

Odbor u primjedbi br. 18 navodi: „*Odbor pozdravlja usvajanje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te usvajanje Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011. do 2016. godine. No, Odbor je i dalje zabrinut što je, općenito, zakonodavni i strateški okvir države stranke više usmjeren na održavanje cjelovitosti obitelji, nego na osiguravanje sigurnosti žrtava rodno utemeljenog obiteljskog nasilja nad ženama. Odbor je osobito zabrinut zbog sljedećeg: (a) Odgode usvajanja Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji; (b) Nedostatka nacionalnog plana za provedbu cjelovitih preporuka, koje je državi stranci iznijela posebna izvjestiteljica za nasilje nad ženama; (c) Prakse dvostrukih uhićenja u sklopu koje se, uz pretpostavljene počinitelje nasilja, uhićuju i žene koje su žrtve nasilja u obitelji, a povremeno ih se i sankcionira zbog verbalnih uvreda ili samoobrane; (d) Jaza odgovornosti, uslijed kojeg su žene prisiljene podnositi optužne prijedloge zbog nasilja u obitelji u okviru prekršajnog, a ne kaznenog prava, budući da prekršajni zakon omogućava žurniju provedbu zaštitnih mjera po cijenu onemogućavanja oštrijih sankcija; (e) Isključivanja intimnih partnerskih veza i prošlih veza iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u slučajevima u kojima partneri i dalje predstavljaju prijatnu nasiljem u situacijama gdje partneri nisu živjeli zajedno, gdje su živjeli zajedno kraće od tri godine ili gdje nisu imali zajedničke djece; (f) Odgađanja zaštitnih mjera u slučajevima kad pretpostavljeni počinitelj nasilja u obitelji uloži žalbu na takvu mjeru; (g) Neadekvatnog broja skloništa za žene žrtve nasilja; (h) Nedavnog usvajanja manje stroge definicije silovanja kao kvalificiranog oblika spolnog odnošaja bez pristanka te posljedične smanjene težine kaznenog djela silovanja i s time povezanog blažeg kažnjavanja.“*

U primjedbi br. 19, podsjećajući na svoju Opću preporuku br. 19 o nasilju nad ženama, Odbor poziva državu stranku da: *(a) žurno ratificira Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji; (b) izradi i provede nacionalni plan, s jasno definiranim vremenskim ciljevima, za provedbu sveobuhvatnih preporuka koje je državi stranci dala posebna izvjestiteljica za nasilje nad ženama; (c) ukine praksu dvostrukih uhićenja u slučajevima nasilja u obitelji; (d) izmijeni i dopuni svoje kazneno zakonodavstvo koje se odnosi na nasilje u obitelji kako bi osigurala omogućavanje mjera hitne zaštite žrtava dok čekaju kazneni postupak; te da također osigura i zaštitne mjere koje će, prema potrebi, istodobno omogućiti hitne, ex parte zaštitne mjere i/ili mjere dugotrajne zaštite; (e) izmijeni i dopuni Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji tako da on*

uključi sve intimne partnerske veze i prošle veze u slučajevima u kojima partneri i dalje predstavljaju prijetnju nasiljem; (f) usvoji pristup predostrožnosti u odnosu na žrtve pretpostavljenog nasilja u obitelji koji osigurava neprekidnu provedbu zaštitne mjere prilikom razmatranja žalbe protiv takve mjere; (g) osigura adekvatna, sigurna i autonomna sredstva za skloništa i usluge podrške ženama žrtvama nasilja; (h) izmijeni i dopuni zakonsku definiciju silovanja kako bi je uskladio s prihvaćenim međunarodnim standardima.

Osim gore navedenih preporuka Republika Hrvatska je, temeljem podnesenog Drugog nacionalnog izvješća prema Univerzalnom periodičkom pregledu Vijeća za ljudska prava u okviru UPR izvješća o Hrvatskoj usvojenog na 30. zasjedanju Vijeća za ljudska prava 25. rujna 2015. godine, dobila 167 preporuka od kojih je 162 prihvatila. Preporuke u području nasilja nad ženama uključuju slijedeće: 5.108 *Pojačati napore u obuzdavanju nasilja u obitelji*; 5.82 *Nastaviti s učinkovitom provedbom domaćih zakona o zaštiti obitelji i sprječavanju nasilja nad ženama i djecom*; 5.50. *Razviti politiku, strategiju i akcijski plan za rješavanje navodno raširenog nasilja nad ženama*; 5.51. *Učinkovito provesti "Nacionalnu strategiju za zaštitu od nasilja u obitelji 2011-2016"*; 5.84. *Udvostručiti napore u borbi protiv nasilja u obitelji i nasilja nad ženama kroz učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u obitelji 2011-2016*; 5.29. *Prevesti inicijative Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u obitelji 2011-2016 i Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2008-2013 u konkretne zakone*; 5.25. *Revidirati usklađenost Kaznenog zakona, koji trenutno definira nasilje u obitelji samo kao tjelesnu ozljedu, s Konvencijom o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), kao što je pojašnjeno u Općoj Preporuci br. 19 Odbora za uklanjanje diskriminacije žena*; 5.28. *Popuniti zakonodavnu prazninu koja se odnosi na kaznena djela nasilja u obitelji i ažurirati Kazneni zakon da prepoznaje nasilje u obitelji kao kazneno djelo*; 5.86. *Provesti preporuke Odbora za ljudska prava iz ožujka 2015. o rodno uvjetovanom nasilju*; 5.61. *Uspostaviti održivu suradnju između Ministarstva unutarnjih poslova i organizacija civilnog društva koje se bave nasiljem u obitelji i rodno uvjetovanim nasiljem*; 5.30. *Udvostručiti napore usmjerene na provedbu zakonskih odredbi protiv obiteljskog i rodnog nasilja, s posebnim naglaskom na podizanje svijesti i pravilnu obuku policije*; 5.20. *Ojačati napore za pravilni odgovor na prijave nasilja u obitelji, uključujući i obuku policijskih službenika, tužitelja i sudaca, kako bi žene žrtve nasilja dobile odgovarajuću zadovoljštinu i podršku*; 5.52. *Pojačati napore za učinkovitu provedbu zakona za nasilje u obitelji nad djecom i ženama, kako bi se premostio jaz između zakonodavstva i prakse, uz jačanje svijesti o pravima žrtava i obuku za državne službenike i pravne stručnjake*; 5.96. *Nastaviti raditi naročito u odnosu na zaštitu prava žrtava seksualnog nasilja i nasilja u obitelji, te posebice kroz obuku zdravstvenog, policijskog i pravosudnog osoblja*; 5.27. *Jačati pravni okvir kako bi se smanjile negativne posljedice koje utječu na žrtve nasilja u obitelji, osobito žene*; 5.93. *Poboljšati usluge i podršku za žene žrtve obiteljskog nasilja provođenjem učinkovitih istraga, drastično kažnjavajući počinitelje, i pri tome ukinuti praksu procesuiranja žrtava, te osigurati žrtvama pristup zaštiti i skloništima*; 5.109. *Promicati politike i obrazovne kampanje za promicanje i zaštitu prava žena, te osigurati da se sve optužbe za nasilje nad ženama odmah, temeljito i učinkovito istraže, da je počiniteljima utvrđena odgovornost i da žene žrtve nasilja dobiju odgovarajuću zadovoljštinu, uključujući naknadu i rehabilitaciju*; 5.21. *Odobriti proračunska sredstva potrebna za preuzimanje obveza prema Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, te tako nastaviti prema ratifikaciji*; 5.58. *Odrediti dodatna sredstva za povećanje kapaciteta centara za žrtve seksualnog i obiteljskog nasilja.*

Nadalje, slijedom odredaba niza međunarodnih pravnih instrumenata te istaknutih zahtjeva i preporuka, a poradi poduzimanja potrebnih mjera u cilju uklanjanja stereotipa o ulogama muškaraca i žena, razvoja svijesti javnosti o ravnopravnosti spolova te zabrani diskriminacije u svim područjima života Republika Hrvatska je dosad poduzela niz aktivnosti koje uključuju razvoj institucionalnih mehanizama, donošenje zakona, nacionalnih dokumenata i drugih propisa.

Zakonodavni okvir zaštite od nasilja u obitelji Republike Hrvatske

Od nacionalnog zakonodavstva i strateških dokumenata valja istaknuti Zakon o socijalnoj skrbi, Obiteljski zakon, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Kazneni zakon, Prekršajni zakon, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o sudovima za mladež, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Zakon o zaštiti svjedoka, Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, Zakon o suzbijanju diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020., Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja i druge.

Odredbe *Zakona o socijalnoj skrbi* (Narodne novine, broj 157/13, 152/14, 99/15 i 52/16) osiguravaju određene oblike pomoći raznim korisničkim skupinama među kojima i žrtvama nasilja u obitelji i to usluge savjetovanja i pomaganja pojedincu radi prevladavanja poteškoća te stvaranja uvjeta za očuvanje i razvoj osobnih mogućnosti i odgovornog odnosa pojedinca prema sebi, obitelji i društvu; usluge savjetovanja i pomaganja obitelji pri prevladavanju obiteljskih poteškoća i poteškoća roditelja u odgoju i skrbi za djecu, te osposobljavanje obitelji za funkcioniranje u svakodnevnom životu; usluge psihosocijalne podrške koje podrazumijevaju rehabilitaciju koja potiče razvoj kognitivnih, funkcionalnih, komunikacijskih ili socijalnih vještina korisnika; privremeni smještaj u kriznim situacijama u trajanju do godinu dana djetetu i odrasloj osobi – žrtvama obiteljskog nasilja.

Obiteljski zakon (Narodne novine, broj 103/15) svojim odredbama, među ostalim, štiti i odrasle osobe i djecu žrtve obiteljskog nasilja. Jedno od temeljnih načela Obiteljskog zakona, načelo ravnopravnosti žene i muškarca određuje da žena i muškarac imaju međusobno jednaka prava i dužnosti u svim obiteljsko-pravnim odnosima, a posebno u odnosu na roditeljsku skrb te je u partnerskim odnosima zabranjena diskriminacija prema spolu i nasilje prema partneru. Nadalje, načelo solidarnosti, uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji određuje da solidarnost predstavlja temeljno načelo obiteljskog života, svi članovi obitelji moraju se uzajamno poštovati i jedan drugom pomagati te da nasilje u obitelji predstavlja posebno tešku povredu ovog načela. Načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta određuje da sudovi i javnopravna tijela koja vode postupke u kojima se izravno ili neizravno odlučuje o pravima djeteta moraju ponajprije štiti prava djeteta i njegovu dobrobit, a dijete ima pravo ostvarivati osobne odnose s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovom dobrobiti. Poglavljem *Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta* propisane su mjere koje poduzimaju centri za socijalnu skrb i/ili sudovi u slučajevima u kojima se utvrdi da je došlo do povrede prava i dobrobiti djeteta ili da su ugrožena njegova prava, dobrobit i razvoj. Nadalje, posebnom odredbom o zaštiti djeteta i obiteljskom nasilju određuje se obveza stručnih radnika koji provode

savjetovanje da su, ukoliko posumnjaju da su u obitelji ugrožena prava i dobrobit djeteta ili postoji sumnja na obiteljsko nasilje dužni, odrediti mjeru za zaštitu djeteta ili predložiti sudu donošenje mjere za zaštitu djeteta iz nadležnosti suda te žurno pokrenuti odgovarajući postupak prema posebnom propisu kojim se uređuje zaštita od nasilja u obitelji. Zakon propisuje i provođenje obiteljske medijacije, odnosno postupka u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora. U slučajevima kada prema procjeni stručnog tima centra za socijalnu skrb ili obiteljskog medijatora zbog obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova u postupku medijacije, medijacija se ne provodi.

Kazneni zakon (Narodne novine, broj 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15) stupio je na snagu 1. siječnja 2013. godine. Kaznenim zakonom sustavno je izmijenjeno kazneno materijalno zakonodavstvo te je Republika Hrvatska dobila novi, suvremeni i europski zakon koji je usklađen s brojnim međunarodnim pravnim instrumentima i dobrom praksom drugih država i koji pruža učinkovitu osnovu za borbu protiv suvremenih oblika kriminaliteta. Kaznenim zakonom pružena je veća zaštita žrtvama nasilja. Općim odredbama dana je definicija članova obitelji u koju su uključeni bračni ili izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodnik po krvi u ravnoj lozi, srodnik po krvi u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini do zaključno drugog stupnja, posvojitelj i posvojenik. Uz ovu definiciju u kazneno zakonodavstvo uvedena je definicija bliske osobe koja obuhvaća članove obitelji te bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga ili istospolnog partnera, kao i osobe koje žive u istom kućanstvu. Ova definicija uvedena je zbog specifičnog međusobnog odnosa svih osoba koje su obuhvaćene izrazom bliske osobe, a kojima je potrebno pružiti pojačanu kaznenopravnu zaštitu, posebno kod kaznenih djela nasilja. Kazneni zakon propisuje niz kaznenih djela s elementima nasilja u kojima učin djela prema bliskoj osobi predstavlja kvalificirani oblik djela s težom sankcijom, a uz navedeno za sva kaznena djela s elementima nasilja počinjena prema bliskoj osobi osiguran je i progon po službenoj dužnosti. Kao samostalno kazneno djelo Kazneni zakon u članku 179.a propisuje kazneno djelo nasilje u obitelji koje obuhvaća teže oblike nasilništva u obiteljskom okruženju kojima nisu ostvareni elementi niti jednog drugog kaznenog djela, a radi se o intenzitetu odnosno ustrajnosti koja prelazi okvire prekršajne odgovornosti kao npr. teška vrijeđanja, zastrašivanja, fizička, seksualna zlostavljanja i sl.

Zakonom o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 43/12, 56/13, 145/13, 152/14) i *Zakonom o sudovima za mladež* (Narodne novine, broj 84/11, 143/12, 148/13, 56/15) propisano je niz mjera kojima se štiti sigurnost, privatnost, osobnog i obiteljskog života svjedoka i žrtve te sekundarne viktimizacije. Zakonom o kaznenom postupku u hrvatsko kazneno zakonodavstvo uvodi žrtvu među sudionike postupka s posebnim pravima propisanim u zasebnoj glavi Zakona o kaznenom postupku. Žrtva je pojmovno određena pri čemu se vodilo računa o pojmovnom određenju u međunarodnim izvorima i inozemnom zakonodavstvu. Uz prava koja pripadaju svakoj žrtvi Zakon o kaznenom postupku posebnu zaštitu pruža određenim kategorijama žrtava - djeca žrtve kaznenih djela, žrtve kaznenih djela protiv spolne slobode te žrtve kaznenog djela trgovanja ljudima.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 70/17) i *Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji* (Narodne novine, broj 70/17) transponirana je Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP. Transponiranje prava žrtve iz Direktive o pravima žrtava u

nacionalno zakonodavstvo ima za cilj, među ostalim, postizanje obazrivog pristupa prema žrtvi nasilja u cilju sprječavanja njene sekundarne viktimizacije, adekvatne informiranosti žrtve o njenim pravima te skrb nadležnih tijela o pravima žrtve u postupovnim radnjama. Transponiranjem Direktive te sukladno Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji sveobuhvatno se uređuju prava žrtava nasilja u obitelji. Propisivanjem kataloga prava žrtava nasilja u obitelji ojačat će se njihova procesnopravna pozicija, omogućiti im aktivno sudjelovanje u postupovnim radnjama koje nadležna tijela poduzimaju radi njihove zaštite i sankcioniranja počinitelja te spriječiti njihova traumatizacija i sekundarna viktimizacija u postupku.

Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela (Narodne novine, broj 80/08 i 27/11), stupio je na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. Predmetnim Zakonom određuje se pravo na novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela nasilja počinjenih s namjerom, pretpostavke i postupak za ostvarivanje prava na naknadu, tijela koja donose odluke i sudjeluju u postupku odlučivanja o pravu na naknadu te se određuju tijela i postupak koji se primjenjuje u prekograničnim slučajevima.

Prekršajni zakon (Narodne novine, broj 107/07, 39/13, 157/13, 110/15 i 70/17) kao opći propis kojim se štiti javni poredak, društvena disciplina, društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom, međunarodnim pravom i zakonima čija zaštita nije moguća bez prekršajnog sankcioniranja, na protupravna postupanja koja se tiču nasilja u obitelji izvan kaznene odgovornosti, primjenjuje se supsidijarno u dijelu koji nije reguliran Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji.

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine, broj 76/09 i 92/14) uređuje policijske poslove i policijske ovlasti koje policijski službenici primjenjuju radi sprječavanja i otklanjanja opasnosti te tijekom provedbe kriminalističkih istraživanja. Ujedno, Zakon propisuje i suradnju policije sa pravosudnim tijelima, državnim tijelima, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnim osobama s javnim ovlastima, drugim tijelima, organizacijama, nevladinim organizacijama, građanskim udrugama i građanima radi razvijanja partnerstva u sprječavanju i otkrivanju nedopuštenih ponašanja i počinitelja ovakvih oblika ponašanja. Zakon, nadalje, nameće obvezu policijskim službenicima posebno obazrivog postupanja prema djeci, maloljetnicima, starim i nemoćnim osobama, osobama s invaliditetom, žrtvama kaznenih djela i prekršaja (čl. 14. i 36. Zakona), kao i obvezu zaštite žrtve kaznenih djela i drugih osoba kojima prijete opasnost od počinitelja ili drugih osoba u vezi s kaznenim postupkom (čl. 99 Zakona).

Zakon o zaštiti svjedoka (Narodne novine, broj 163/03 i 18/11) propisuje uvjete i postupke za pružanje zaštite i pomoći ugroženim i njima bliskim osobama, koje su izložene ozbiljnijoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu većeg opsega zbog iskazivanja u kaznenim postupcima za kaznena djela predviđena u ovom Zakonu. Mjere zaštite ugroženih osoba propisane u odredbama Zakona su tjelesna i tehnička zaštita, premještanje, prikrivanje identiteta i vlasništva te promjena identiteta.

Zakon o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine, broj 85/08 i 112/12) stvara pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštitu od diskriminacije na osnovi rase, etničke pripadnosti, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, broj 82/08 i 69/17) propisuje opću zabranu diskriminacije temeljem spola, bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije, uvodi odredbu prema kojoj se nepovoljnije postupanje prema ženama na osnovi trudnoće i materinstva smatra diskriminacijom te diskriminacijom popisuje i uznemiravanje uvjetovano spolom kao i spolno uznemiravanje. Zakon također uključuje odredbe koje se odnose na primjenu načela ravnopravnosti spolova u području zapošljavanja i rada; obrazovanja; obveza medija u promicanju razvoja svijesti o ravnopravnosti muškaraca i žena; prikupljanja statističkih podataka, djelovanja političkih stanaka i drugo. Ujedno, Zakon uvodi obvezu korištenja naziva radnog mjesta u muškom i ženskom rodu kod donošenja rješenja o rasporedu na radno mjesto i drugih rješenja o pravima i obvezama državnih službenika te u području obrazovanja (uvođenje svim obrazovnim ustanovama obveze korištenja jezičnih standarda u muškom i ženskom rodu u sadržajima svjedodžbi, diploma i drugih dokumenata).

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (Narodne novine, broj 92/14) propisuje načela na kojima se zasniva životno partnerstvo, a koja uključuju ravnopravnost, međusobno poštovanje dostojanstva, međusobno pomaganje i uvažavanje životnih partnera. Ujedno, Zakonom se zabranjuje svaki oblik nasilja u zajednici obiteljskog života kao i svaki oblik diskriminacije, izravne i neizravne, temeljem sklopljenog životnog partnerstva, seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Nacionalna politika za ravnopravnost spolova „osnovni je strateški dokument Republike Hrvatske koji se donosi s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti“. Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, za razdoblje 2011.-2015., sadržavala je sedam ključnih područja od kojih je jedno na temu Uklanjanja svih oblika nasilja nad ženama. U tematskom području Uklanjanje nasilja nad ženama provodile su se ciljane mjere vezane uz uklanjanje svih drugih oblika nasilja nad ženama i unaprjeđenje položaja žena žrtava, unaprjeđenje sustava vođenja statističkih podataka, međusektorske suradnje i edukacije nadležnih tijela te osvještavanje javnosti o pojavi i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja. Nova Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, za razdoblje 2017. – 2020. koja je u izradi također će uključivati područje Uklanjanje nasilja nad ženama.

Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine Vlada Republike Hrvatske je donijela 25. rujna 2014. godine. Svrha Strategije je postići djelotvornije promicanje i zaštitu prava djece u Republici Hrvatskoj kroz provedbu postojećih međunarodnih i nacionalnih standarda na području prava djece, promovirajući cjeloviti i integrativni pristup pravima djece. Strategija predstavlja multidisciplinarni i sustavni okvir koji treba biti integriran u sve ostale nacionalne, regionalne i lokalne dokumente i planove te neposredno djelovanje koje se odnosi na djecu pod vidom ostvarivanja Konvencije o pravima djeteta. Jedan od četiri strateška cilja ovog dokumenta odnosi se na eliminaciju svih oblika nasilja nad djecom, a koji uključuje područje zaštite od tjelesnog kažnjavanja, tjelesnog i psihičkog zlostavljanja i svjedočenja obiteljskom nasilju koje podrazumijeva, među ostalim, ostvarivanje prava djeteta na nenasilno obiteljsko okruženje, dobivanje odgovarajuće i pravodobne državne podrške roditeljima u ispunjavanju roditeljskih odgovornosti i dužnosti, osiguravanje mehanizama ranog prepoznavanja rizika ili već doživljenog nasilja nad djecom i pred djecom u obitelji te učinkovitu i dostupnu podršku djeci i potrebne intervencije i aktivnosti za tjelesni i psihički oporavak djece izložene nasilju u obitelji uključujući tretman nasilnih članova njihovih obitelji.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji Vlada Republike Hrvatske je usvojila 2005. godine, a njegove izmjene i dopune 2006. godine. Protokol sadrži niz precizno određenih mjera o postupanju i načinu suradnje nadležnih tijela (policije, centara za socijalnu skrb, odgojno-obrazovnih i zdravstvenih ustanova te pravosudnih tijela) koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobi izloženoj bilo kojem obliku nasilja u obitelji te posebnu pažnju poklanja postupku nadležnih tijela prema djeci žrtvama nasilja ili svjedocima počinjenog nasilja u obitelji.

Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja Vlada Republike Hrvatske donijela je 2012. godine, a novi dopunjeni i izmijenjeni dokument 2014. godine. Protokol sadrži obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju, načine i oblike suradnje između nadležnih tijela, te propisuje postupanja u skladu s aktivnostima Protokola.

2. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

Nasilje u obitelji predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i temeljenih sloboda. U cilju stvaranja predispozicija za uklanjanje nasilja i njegovo sprječavanje potrebno je problem sagledati kroz njegov opseg i oblik te priznati njegovu prisutnost u društvu.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova o zabilježenom stanju, kretanju i obilježjima slučajeva nasilja u obitelji tijekom 2012. godine počinjeno je ukupno 21554 prekršaja Nasilničko ponašanje u obitelji iz članka 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, od kojih je najveći broj slučajeva (11061 ili 51,32%) psihičkog nasilja te tjelesnog nasilja (9183 ili 42,60%). Zbog počinjenih prekršaja policija je prijavila 17976 počinitelja, od kojih je 14444 (80,35%) osoba muškog spola, dok je 3532 (16,65%) osoba ženskog spola. Počinjenim prekršajem nasilja u obitelji oštećeno je ukupno 20627 osoba, od kojih je 4587 (22,23%) djece i maloljetnih osoba te 772 (3,74%) osobe s invaliditetom. Prema spolu oštećenih osoba (20627), njih 12871 (62,40%) su osobe ženskog spola, od kojih 19,77% (2544) čine djevojčice i maloljetnice. Ukoliko promatramo odnos počinitelja i žrtve, u 2012. godini najčešći počinitelji prekršaja nasilja u obitelji bili su: u 7485 slučajeva supruzi (od čega u 5355 slučajeva bračni partner, u 1491 slučaju izvanbračni partner te u 639 slučajeva bivši partner), u 3343 slučajeva očevi, u 2509 slučajeva sinovi nad roditeljima, u 2329 slučajeva supruge nad supruzima i drugo.

Tijekom 2013. godine policija je zabilježila ukupno 18451 prekršaj *nasilničko ponašanje u obitelji* iz članka 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, od kojih je najveći broj slučajeva tjelesnog nasilja (10132 ili 54,91%) nakon čega brojčano slijedi psihičko nasilje (7788 slučajeva ili 42,21%). Kao i prethodne godine najveći je broj muškaraca počinitelja prekršaja nasilja u obitelji (78,50% ili 12996 od ukupno 16564 počinitelja). Ovim prekršajem oštećeno je ukupno 18590 osoba, do kojih je 64,03% (11904) osoba ženskog spola (1868, odnosno 15,69% djevojčica i maloljetnica te 103, odnosno 0,86% žena s invaliditetom). Prema odnosu počinitelja i žrtve i ove su godine najčešći počinitelji prekršaja nasilja u obitelji supruzi i to u 5397 slučajeva (3897 bračnih partnera, 967 izvanbračnih partnera te 533 bivših partnera). Slijede očevi u 2072 slučajeva, sinovi nad roditeljima u 2476 slučajeva, supruge nad suprugom u 1561 slučaju i drugo.

U 2014. godini ukupno je zabilježeno 16926 slučajeva prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji, od kojih je kao i prethodne godine brojčano najviše slučajeva tjelesnog (9051 ili 53,47%) te psihičkog nasilja (7274 ili 42,98%). I nadalje je veći broj počinitelja nasilja u obitelji muškog spola (78,36% ili 11655 od ukupno 14874 počinitelja). Isto kao i prethodnih godina veći je broj oštećenih osoba ženskog spola, odnosno njih 63,88% (10465 od ukupno 16382 oštećene osobe). Udio djevojčica i maloljetnica u ukupnom broju žrtava ženskog spola iznosi 14,36%, odnosno njih 1503, dok su žene s invaliditetom u ukupnom broju žena žrtava zastupljene s 0,68% (71). Podaci o odnosu žrtve i počinitelja i nadalje pokazuju da su u najvećem broju slučajeva počinitelji osobe muškog spola kako slijedi: u 5020 slučaja supruzi (3509 bračni partneri, 987 izvanbračnih partnera te 524 bivših partnera), u 2293 slučaja sinovi nad roditeljem, u 1956 slučaja očevi nad djecom, u 1165 slučaja supruge nad supruzima i drugo.

Tijekom 2015. godine zabilježeno je ukupno 15958 prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji. Nastavno na trend započet 2013. godine najveći je broj slučajeva tjelesnog nasilja (8366 odnosno 52,43%) te psihičkog nasilja (7011 odnosno 43,93%). Od ukupnog broja počinitelja prekršaja (13775) njih 76,80% su osobe muškog spola (10579). Nadalje, nastavlja se trend većeg broja oštećenih osoba ženskog spola (63,73% odnosno 9775) u ukupnom broju osoba oštećenih ovim prekršajem (15338). Udio djevojčica i maloljetnica u ukupnom broju žrtava ženskog spola iznosi 14,31%, odnosno 1399, dok su žene s invaliditetom u ukupnom broju žena žrtava zastupljene sa 0,61% (60). Promatrajući odnos žrtve i počinitelja vidljivo je da su i nadalje počinitelji u većem broju slučajeva muške osobe i to supruzi u 4572 slučaja (3174 bračnih partnera, 913 izvanbračnih partnera te 485 bivših partnera), sinovi nad roditeljima u 2002 slučaja, očevi nad djecom u 1039 slučaja te u 1095 slučaja supruge na supruzima i drugo.

U 2016. godini ukupno je zabilježeno 13647 prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji, od kojih najviše tjelesnog (7351 odnosno 53,87%) i psihičkog nasilja (5841 odnosno 42,80%). Nastavno na trendove i nadalje je najveći broj počinitelja nasilja u obitelji muškog spola (9217 ili 77,15% od ukupno 11948 počinitelja). Počinjenim prekršajima nasilja u obitelji oštećene su ukupno 13362 osobe, od kojih je 2485-ero (18,60%) djece i maloljetnih osoba te 105 (0,79%) osoba s invaliditetom. Prema spolu oštećenih osoba (13362), njih 8538 (63,90%) su osobe ženskog spola, od kojih 14,76% (1261) čine djevojčice i maloljetnice. Ukoliko promatramo odnos počinitelja i žrtve, u 2016. godini najčešći počinitelji prekršaja nasilja u obitelji bili su: u 4081 slučaju supruzi (od čega u 2790 slučajeva bračni partner, u 820 slučajeva izvanbračni partner te u 471 slučaju bivši partner), u 882 slučaja očevi, u 1735 slučajeva sinovi nad roditeljima, u 1057 slučajeva supruge nad supruzima i drugo.

Analizom podataka o *kaznenim djelima ubojstva* počinjenih u Republici Hrvatskoj, ukupno je tijekom 2013. godine počinjeno 41 ubojstvo od kojih je 15 (36,58%) bilo počinjeno među bliskim osobama. Iste je godine ubijena 21 žena (51,22% od ukupnog broja ubijenih osoba), od kojih je 11 (73,33%) ubijeno od strane bliskih osoba.

U 2014. godini počinjeno je 35 ubojstava u kojima je život izgubilo 17 žena. Od ukupnog broja ubojstava, 18 (51,43%) je počinjeno među bliskim osobama, a u 13 (72,22%) slučajeva žrtve su bile žene.

Nadalje, 2015. godine, od 33 ubojstva u kojima je ubijeno 15 žena, 18 ubojstava počinjeno je od strane bliskih osoba te je u tim slučajevima ubijeno 12 (66,66%) žena.

Tijekom 2016. godine počinjena su 43 kaznena djela ubojstva u kojima je smrtno stradalo 20 žena. Ukupno je od strane bliskih osoba počinjeno 19 kaznenih djela ubojstva u kojima je stradalo 15 ženskih osoba (78,95%).

Prema podacima o kaznenim djelima nasilje u obitelji iz članka 179.a Kaznenog zakona u 2016. godini evidentirano je 330 ovih kaznenih djela kojima je oštećeno 279 (84,55%) osoba ženskog, te 51 (15,45%) osoba muškog spola.

Analiza podataka o kaznenim djelima tjelesna ozljeda i teška tjelesna ozljeda počinjenim prema bliskim osobama u Republici Hrvatskoj ukazuje na činjenicu da je tijekom 2013. godine počinjeno ukupno 440 kaznenih djela tjelesne ozljede od kojih je u 326 slučaja (74,10%) žrtva bila ženskog spola. Vezano uz kaznena djela teške tjelesne ozljede, od ukupno 90 ovih kaznenih djela, u 56 (62,02%) slučaja žrtve su bile žene.

Nadalje, tijekom 2014. godine ukupno je zabilježeno 559 kaznenih djela tjelesne ozljede među bliskim osobama, od kojih su u 405 slučaja (72,45%) žrtve bile osobe ženskog spola te 102 kaznena djela teške tjelesne ozljede, od kojih su žene žrtve u 62 (60,78%) slučaja.

Tijekom 2015. godine zabilježeno je 439 djela tjelesne ozljede među bliskim osobama od koji su u 239 (66,74%) slučaja žrtve osobe ženskog spola. Ujedno, iste godine počinjeno je i 97 kaznenih djela teške tjelesne ozljede među bliskim osobama, od kojih na štetu žena u 64 slučaja (66%).

Prema najnovijim podacima za 2016. godinu ukupno je počinjeno 456 kaznenih djela tjelesne ozljede kojima je i nadalje veći broj oštećenih osoba ženskog spola, odnosno njih 317 (69,52%), isto kao i u slučajevima teške tjelesne ozljede (ukupno 115 slučaja) kojima je oštećeno 65 (56,52%) žena.

U odnosu na kaznena djela protiv spolne slobode počinjena među bliskim osobama ističemo da su tijekom 2013. godine počinjena 33 kaznena djela spolnog odnošaja bez pristanka te su žrtve u svim slučajevima (100%) bile osobe ženskog spola. Ujedno, iste je godine počinjeno 37 kaznenih djela silovanja te 3 kaznena djela silovanja u pokušaju u kojim su slučajevima također žrtve bile isključivo žene (100%). Počinjeno je i jedno kazneno djelo spolnog uznemiravanja također prema osobi ženskog spola.

Tijekom 2014. godine zabilježena su 22 kaznena djela spolnog odnošaja bez pristanka među bliskim osobama, od kojih su u 20 slučaja (90,91%) žrtve bile osobe ženskog spola, 16 kaznenih djela silovanja te 7 kaznenih djela silovanja u pokušaju od kojih su u 20 (86,96%) slučaja žrtve bile žene. Isto tako počinjena su i 2 kaznena djela spolnog uznemiravanja kojih su žrtve bile muške osobe (100%).

U 2015. godini počinjeno je 26 kaznenih djela spolnog odnošaja bez pristanka među bliskim osobama od kojih su u 25 slučaja (96,15%) žrtve bile ženske osobe te 32 kaznena djela silovanja žrtve kojih su bile žene (100% slučajeva), isto kao i u 6 kaznenih djela silovanja u pokušaju te 1 kaznenom djelu spolnog uznemiravanja.

Prema podacima za 2016. godinu u 83 kaznenih djela spolnog odnošaja bez pristanka među bliskim osobama žrtve su bile žene, isto kao i u 34 kaznenih djela silovanja, dok je u jednom djelu silovanja u pokušaju žrtva bila osoba muškog spola. U odnosu na kazneno djelo spolno uznemiravanje od 3 zabilježena slučaja žene su bile žrtve u 2 (66,66%).

Prikazani podaci Ministarstva unutarnjih poslova ukazuju na činjenicu da su žene u najvećem broju žrtve nasilja u obitelji kako prekršaja i kaznenih djela nasilja u obitelji, tako i kaznenih djela ubojstva, tjelesne ozljede i teške tjelesne ozljede te kaznenih djela protiv spolne slobode počinjene među bliskim osobama. Iako je prema prikazanim podacima broj prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji, prema članku 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, od 2012. godine nadalje u konstantnom padu, a što se odnosi i na kaznena djela ubojstva, zabrinjavajuća je činjenica o porastu broja ubojstava među bliskim osobama u 2014. godini (18) u odnosu na 2013. godinu (15), daljnjem kontinuiranom broju ubojstava u 2015. godini (18) te 2016. godini (19). Isto tako zabrinjava i činjenica o vrlo visokom postotku žena žrtava ovih kaznenih djela, odnosno njegovom porastu u 2014. godini (13) u odnosu na 2013. godinu (11), ne zamjetan pad broja ubijenih žena među bliskim osobama u 2015. godini (12) te porastu broja ubijenih žena u 2016. godini (15). Ujedno i broj žena žrtava kaznenih djela tjelesne ozljede, teške tjelesne ozljede te kaznenih djela protiv spolne slobode veći je od broja žrtava muškog spola.

Temeljem počinjenih prekršaja nasilja u obitelji, a sukladno odredbama članka 11. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji sudovi počiniteljima nasilja u obitelji mogu odrediti zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji, zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju, udaljenja iz stana, kuće ili nekoga drugoga stambenog prostora, obveznog liječenja od ovisnosti te oduzimanja predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja.

Prema dostupnim službenim statističkim podacima Ministarstva pravosuđa u razdoblju od početka 2012. godine do kraja lipnja 2016. godine sudovi su izrekli ukupno 14932 zaštitne mjere prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji. Od navedenog je broja najviše izrečeno zaštitnih mjera obveznog liječenja od ovisnosti, njih 4289 (28,72%) te zabrane približavanja žrtvi nasilja, njih 4163 (27,88%). Brojčano slijede izrečene zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana (2983, odnosno 19,98%), zaštitne mjere udaljenja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora (1358, odnosno 9,09%), zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju (1292, odnosno 8,65%), dok su u najmanjem broju izrečene mjere oduzimanja predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja (847, odnosno 5,67%). Promatrajući odnos izrečenih i primijenjenih zaštitnih mjera može se uočiti da je u navedenom razdoblju, od ukupno 14932 izrečene mjere primijenjeno 54,50% (8138) mjera. Od ukupnog broja primijenjenih zaštitnih mjera u najvećem se broju ističu mjere zabrane približavanja žrtvi nasilja (3244, odnosno 39,86%). Brojčano slijede primijenjene zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti (1365, odnosno 16,77%), udaljenja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora (1068, odnosno 13,12%), zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju (935, odnosno 11,49%), obveznog psihosocijalnog tretmana (873, odnosno 10,73%) te oduzimanja predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja (653, odnosno 8,02%).

Nadalje, sukladno odredbama članka 130. Prekršajnog zakona, sud može u slučaju počinjenog prekršaja nasilja u obitelji počinitelju odrediti mjere opreza i to zabranu posjećivanja određenog mjesta ili područja te zabranu približavanja određenoj osobi i zabranu uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom. U razdoblju od početka

2012. godine do kraja lipnja 2016. godine sudovi su počiniteljima nasilja u obitelji izrekli ukupno 618 mjera zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja te 3510 mjera približavanja određenoj osobi i zabranu uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom. Vezano uz ove mjere za istaknuti je da su u najvećem broju slučajeva određivane muškim osobama. Tako su primjerice mjere zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja određene muškim počiniteljima u 578 (93,53%) slučajeva, dok su mjere približavanja određenoj osobi i zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom izrečene muškim počiniteljima u 3088 (87,98%) slučajeva.

Slijedom prikazanih zabrinjavajućih statističkih podataka o visokom broju slučajeva nasilja nužno je osigurati cjelovit i sustavan pristup ovom području od strane svih nadležnih tijela. Polazeći od činjenice da nasilje u obitelji predstavlja oblik diskriminacije te uvažavajući činjenicu da su u najvećem broju slučajeva žene žrtve nasilja u obitelji, ali i da je potrebno osigurati zaštitu svih žrtava nasilja u obitelji bez obzira na spol, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji svim nadležnim tijelima uvodi obveze preveniranja i procesuiranja svake vrste nasilja u obitelji. U tom smislu posebnu pažnju treba pokloniti razvoju preventivnih programa poradi suzbijanja nasilja u obitelji u njegovim pojavnim oblicima, ojačati zakonske odredbe u cilju zaštite žrtava nasilja, osigurati potrebnu pravodobnu pomoć žrtvama nasilja u obitelji, pomoć počinitelju u promjeni njegova ponašanja te senzibilizirati stručnu i širu javnost o potrebama žrtava nasilja u obitelji.

U cilju osiguravanja kontinuiteta u provedbi mjera Nacionalne strategije te posebno uvažavajući činjenicu da se radi o dugoročnom procesu te da se promjene mogu očekivati tek nakon sustavnog i kontinuiranog djelovanja svih nadležnih tijela Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji donosi se za razdoblje od 2017. do 2022. godine. Mjere Nacionalne strategije posebno ne ističu aktivnosti usmjerene osobama s invaliditetom i starijim osobama budući su iste obuhvaćene *Nacionalnom strategijom izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine* te *Strategijom socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. godine* u okviru kojih se propisuju mjere usmjerene zaštiti od nasilja ovih korisničkih skupina.

Riječi i pojmovni sklopovi, korišteni u cijelom tekstu Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022. godine, koji imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod, sukladno članku 43. Zakona o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, broj 82/08 i 69/17).

3. PODRUČJA DJELOVANJA, AKTIVNOSTI I PLAN PROVOĐENJA AKTIVNOSTI

I. PREVENCIJA NASILJA U OBITELJI

a) Opis stanja

Od školske godine 2013./2014. uveden je Nastavni plan i program zdravstvenog odgoja za osnovne i srednje škole koji je podijeljen u četiri modula od kojih se posebno ističu moduli Prevenција nasilničkog ponašanja te Spolno/rodna ravnopravnost i odgovorno spolno ponašanje. Ovim su modulima obuhvaćene i teme vezane uz sprječavanje nasilja, pa i nasilja u obitelji. Jednako tako, od školske godine 2014./2015. uveden je Program međupredmetnih interdisciplinarnih sadržaja Građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj, kako bi se učenike od najranije dobi naučilo prepoznati i spriječiti sve vrste nasilja.

U odgojno - obrazovnim ustanovama implementirani su školski preventivni programi, razrađeni u školskom kurikulumu i godišnjem planu i programu rada škole. Svaka škola razrađuje sadržaje preventivnog programa ovisno o specifičnostima svog sustava i okruženja u kojem djeluje. Stručne smjernice programa definiraju se na županijskim stručnim vijećima, a u skladu s općim odrednicama Nacionalne strategije, odnosno Nacionalnog akcijskog programa preventivnog rada u odgojno - obrazovnim ustanovama. Škole imaju pravo na samoodređenje u izradi preventivnih programa, te se fokusiraju na prioritetna područja djelovanja i ciljne skupine. Zasad ne postoje standardizirani obrasci za izradu razvojnih preventivnih programa koji su obvezujući za sve školske ustanove, iako postoji preporuka konceptualnih okvira za njihovu izradu. Slijedom navedenog, niti izvješća koja bi omogućila stvaranje županijskih baza podataka i uspoređivanje relevantnih pokazatelja o realizaciji ishoda preventivnih programa nisu usklađena, već su dostupna samo pojedinačna izvješća po odgojno - obrazovnim ustanovama. U tim izvješćima ističe se najveća zastupljenost problema vršnjačkog i elektroničkog nasilja, dok se primjeri nasilja u obitelji nalaze u dokumentaciji stručnih suradnika.

Nadalje, u školske preventivne programe integrirani su tematski sadržaji o nasilju i to u sklopu Nastavnog plana i programa zdravstvenog odgoja za osnovne i srednje škole. U osnovnim školama planirano je ukupno 19 sati, a u srednjim školama ukupno 8 sati, koji se različitom dinamikom provode na satovima razredne zajednice. Aktivnosti i sadržaji o nasilju se uglavnom odnose na vršnjačko nasilje, a rjeđe zahvaćaju područje nasilja u obitelji. Teme o nasilju se provode u programima „Zdrav za 5“ te „Zajedno više možemo“, dodatnim programima koji su proizašli iz *akcijskih istraživanja* na populaciji srednjoškolaca koja su se provodila u nekim županijama, projektima *Prevenција nasilja u mladenačkim vezama, CAP i TeenCAP /Child assault prevention/, Unicef-ovog programa "Stop nasilju među djecom"*, programima udruge Status M i drugih organizacija civilnog društva. Osnovni ciljevi spomenutih programa su: informirati djecu i mlade o svim pojavnim oblicima nasilja, uputiti ih na reagiranje kada uoče nasilje, te potaknuti na nenasilno rješavanje sukoba, a sve u skladu s Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, Protokolom o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, Protokolom o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece, Pravilnikom o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima.

Ključ prevencije nasilja u školama i učinkovitosti programa je da uz teorijsku osnovu, raznovrsne načine rada, razvojnu primjerenost budu usmjereni na čimbenike rizika i na razvoj socijalnih vještina kod djece i mladih, te na oblikovanje njihovih stavova i vrijednosti. Važno ih je uputiti da prepoznaju potencijalno opasne situacije nasilja, te da se koriste učinkovitim strategijama reagiranja da zaštite sebe, daju podršku vršnjacima i za pomoć se obrate odraslim osobama od povjerenja. Iskustva iz odgojno-obrazovne prakse potvrđuju da stručni suradnici najčešće posreduju i interveniraju kod pojave nasilja, pa dobivaju saznanja i o slučajevima nasilja u obitelji, bilo da im se osoba koja je žrtva nasilja izravno obraća ili im informaciju netko posredno prenese.

Postoji niz znakova kojima predškolska djeca, odnosno učenici upozoravaju na nepovoljne obiteljske odnose, te se odgojitelji, učitelji, nastavnici i stručni suradnici u odgojno-obrazovnim ustanovama kontinuirano stručno usavršavaju za prepoznavanje i postupanje u slučaju pojave raznih vrsta nasilja. Prvenstveno sa zadaćom da se zaštite prava, sigurnost i zdravlje djece i mladih donesen je *Pravilnik o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima*. Postoje zakonske obaveze djelatnika kojih se trebaju pridržavati na osnovu protokola o postupanju u slučaju određenih vrsta nasilja, kao i evidentiranja putem *Web Obrasca za evidenciju o pojedinačnom slučaju nasilja* Ministarstva znanosti i obrazovanja. Školski programi prevencije podrazumijevaju strategije kako bi se kvalitetnije povezali roditelji i škola, ali i druge institucije u društvenoj zajednici budući da je sveobuhvatna suradnja svih dionika i usklađeno djelovanje uvjet djelotvornog rada. Značajno je koordinirano djelovanje između škole, roditelja i učenika kao i svih nadležnih tijela, stručnih institucija te organizacija civilnog društva, kako bi se smanjila pojavnost neprihvatljivih ponašanja u školama. Rješavanjem pojedinačnog slučaja nasilja u školi ili isključivanjem pojedinog učenika iz sustava ne rješava se mogućnost ponovne pojave istog problema, ali sa drugim sudionicima ili koji će se reflektirati u drugom sustavu. Stoga je međuresorna suradnja važna za učinkovitu procjenu i pravodobno pružanje pomoći u slučajevima svih vrsta nasilja.

Na temelju svega iznesenog izdvojene su „kritične točke“ koje upućuju na potrebe za dodatnim mjerama:

- sustavnog i kontinuiranog praćenja pojave nasilja, uključujući i nasilje u obitelji, putem standardiziranih izvješća iz odgojno-obrazovnih ustanova
- dodatnih tematskih edukacija svih dionika odgojno obrazovnog procesa, budući da su sadržaji (aktivnosti) u postojećim preventivnim programima fragmentarni, neobuhvatni i nedostatni te
- povezivanjem svih dionika koji tretiraju problem nasilja u obitelji, na svim razinama /makro, mezo, mikro/ formiranjem su-stručnjačkih timova čije bi djelovanje bilo u funkciji pravovremenog detektiranja i pružanja dodatne podrške i pomoći.

b) Ciljevi

- razvijati programe prevencije nasilja u obitelji i osigurati njihovo dosljedno provođenje
- provoditi sustavno praćenje raširenosti nasilja u obitelji, detektiranjem individualnih slučajeva radi pravovremenog djelovanja i sprječavanja pojave novih oblika nasilja u obitelji

- osigurati financijsku potporu organizacijama civilnog društva koje rade na prevenciji i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji

c) Mjere

1. U sklopu preventivnih programa te zdravstvene zaštite mentalnog zdravlja provoditi edukacije sa cjelovitim pristupom problematici nasilja u obitelji, po vertikali odgojno-obrazovnog sustava i za sve njegove dionike

Čl. 14. Konvencije – Obrazovanje

Nositelji: Agencija za odgoj i obrazovanje, Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Suradne institucije: odgojno obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva, odjeli za odgoj i obrazovanje u županijama, policijske uprave, županijski zavodi za javno zdravstvo

Aktivnosti:

1. osmisлити sadržaje prevencije nasilja u obitelji na svim razinama (univerzalnoj, selektivnoj, indiciranoj) koji uključuje etiološke čimbenike u pojedincu i sustavu, usmjerene na jačanje internih (osobnih) snaga, odnosno eksternalnih snaga (u sustavu), mehanizme zaštite od nasilja, načine prijave nasilja te možebitne posljedice nasilja
2. razraditi sadržaj predavanja/radionica za sve ciljne skupine: roditelje, odgojitelje, učitelje, nastavnike, djecu, učenike, kojima se posreduju znanja, razvijaju vrijednosti, stavovi i socijalne vještine
3. provoditi edukacije uz interaktivne metodološke pristupe uz razrađenu dinamiku i strukturu o mogućnostima prevencije nasilja, mehanizmima zaštite od nasilja, načinima prijave nasilja te možebitnim posljedicama nasilja
4. evaluirati proces i ishode preventivnih programa po kvantitativnim i kvalitativnim kriterijima

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. osmišljeni i strukturirani programi prevencije nasilja
2. broj i kvaliteta održanih predavanja/radionica
3. broj i zadovoljstvo sudionika predavanja/radionica
4. prepoznati ključni čimbenici pojave nasilja u obitelji /internalni i eksternalni /
5. povezana pravila i zakonske odredbe koje štite pojedinca i sustav

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnih tijela u okviru redovitog stručnog usavršavanja za stručne suradnike, nastavnike, učitelje i proračunu jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

- 2. Provoditi sustavno /longitudinalno/ praćenje individualnih slučajeva s ciljem pravovremenog pružanja svrhovite pomoći formiranjem interdisciplinarnih stručnih timova na razini županija**

Čl. 14. Konvencije – Obrazovanje

Nositelji: županijski stručni timovi – interdisciplinarna zastupljenost, Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Suradne institucije: organizacije civilnog društva, nadležni odjeli u županijama, županijski zavodi za javno zdravstvo, odgojno-obrazovne ustanove, centri za socijalnu skrb

Aktivnosti:

1. implementirati model (standardizirane evidencije) kontinuiranog prijenosa i razmjene relevantnih informacija među stručnjacima iz školskih i zdravstvenih ustanova te ustanova socijalne skrbi u raznim fazama odgojno obrazovnog procesa - prilikom zdravstvenih pregleda, upisa u predškolsku ustanovu, polaska u 1. razred osnovne škole, sistematskog praćenja tijekom osnovne škole te upisa u srednju školu
2. redovito praćenje individualnih slučajeva kod kojih se temeljem objektivnih pokazatelja može zaključiti da su žrtve ili počinitelji nasilja u obitelj, osiguravanje kontinuirane podrške članovima i pomoći u slučaju potrebe prema načelima supervizije

Rok: Kontinuirano – višekratno tijekom godine ili po potrebi i pojavi indikacija i relevantnih pokazatelja

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj izvješća i evidencija
2. kvaliteta revidiranih obrazaca pokazateljima broja korisnika, učestalosti suradnje te brojem i vrstom pruženih usluga

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

- 3. Financijski poduprijeti provođenje projekata i programa organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji u okviru rada savjetovališta**

Čl. 9. Konvencije – Nevladine organizacije i civilno društvo

Čl. 22. Konvencije – Specijalizirane usluge potpore

Čl. 24. Konvencije – Telefonske linije za pomoć

Čl. 25. Konvencije – Potpora žrtvama seksualnog nasilja

Nositelji: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ured za udruge, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave

Sunositelji: organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. osigurati financijska sredstva za provođenje projekata i programa organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji putem savjetovališta, uključujući i SOS telefone za žrtve nasilja
2. financijski poduprijeti provođenje projekata i programa organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji, uključujući i osiguranje sufinanciranja obveznog doprinosa za organizacije civilnog društva koje su za provedbu ovih aktivnosti ugovorile projekt financiran iz fondova EU, uvažavajući odredbe važećih propisa i kriterija
3. provoditi evaluaciju financiranih i provedenih projekata i programa organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji putem savjetovališta, uključujući i SOS telefona za žrtve nasilja

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. osigurana financijska sredstva za provođenje projekata i programa organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji, putem savjetovališta, uključujući i SOS telefone za žrtve nasilja
2. broj organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji, putem savjetovališta, uključujući i SOS telefone za žrtve nasilja, a koje su ostvarile financijsku potporu provedbi projekata
3. broj i kvaliteta projekata i programa organizacija civilnog društva za koje je ostvarena financijska potpora
4. broj i zadovoljstvo korisnika projekata i programa utvrđeni temeljem provedene evaluacije projekata i programa

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

II. ZAKONODAVNI OKVIR IZ PODRUČJA ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI

a) Opis stanja

Izmjenama i dopunama ili prijedlozima novih zakona kojima se propisuje područje zaštite od nasilja u obitelji u prethodnom razdoblju nastojalo se uvesti odredbe u cilju bolje i učinkovitije zaštite žrtava nasilja u obitelji.

Obiteljski zakon (Narodne novine, broj 103/15), primjerice, uz odredbe o zaštiti žrtava nasilja u obitelji s posebnim naglaskom na zaštitu djece, propisuje i ne provođenje medijacije u slučajevima kada zbog obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova.

Kazneni zakon (Narodne novine, broj 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013. uveo je novi koncept kaznenopravne zaštite od nasilja u obitelji propisivanjem kvalificiranih oblika pojedinih kaznenih djela kada su ona počinjena prema

bliskoj osobi koja obuhvaća članove obitelji te bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga ili istospolnog partnera kao i osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu. Tako je kvalificirani oblik kaznenog djela propisan za teško ubojstvo, usmrćenje, sakaćenje ženskih spolnih organa, tjelesnu ozljedu, tešku tjelesnu ozljedu, osobito tešku tjelesnu ozljedu, tešku tjelesnu ozljedu s posljedicom smrti, tešku tjelesnu ozljedu iz nehaja, protupravno oduzimanje slobode, otmicu, prisilu, prijetnju, nametljivo ponašanje, teška kaznena djela protiv spolne slobode, bludne radnje, spolnu zlouporabu djeteta starijeg od 15 godina, zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od 15 godina, teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, ostavljanje u teškom položaju bliske osobe, povredu dužnosti uzdržavanja, oduzimanje djeteta, povredu djetetovih prava, rodoskvrnuće, zlouporabu povjerenja. Zbog potrebe prakse i osiguravanja potrebe sankcioniranja svih oblika nasilja u obitelji 2015. godine u Kazneni zakon je, uz postojeći kaznenopravni okvir, propisano i kazneno djelo Nasilje u obitelji (članak 179.a), kojeg počinji onaj tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, te će se kazniti kaznom zatvora do tri godine. Ovo kazneno djelo obuhvaća teže oblike nasilja u obitelji koji nisu obuhvaćeni nizom kaznenih djela kod kojih je propisno teže sankcioniranje kada su počinjena prema bliskoj osobi.

Uz novine koje je u segment zaštite od nasilja u obitelji uveo Kazneni zakon, prilikom izrade novog *Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji* (Narodne novine, broj 70/17) uzeti su u obzir standardi i obveze koje Republici Hrvatskoj nameću Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Konvencija) i Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (u daljnjem tekstu: Direktiva o pravima žrtava).

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji već u samoj Preambuli, kao i u operativnom djelu, prepoznaje i osuđuje sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te naglašava imperativ stvaranja Europe bez nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. S tom svrhom, ističe čvrstu vezu između postizanja ravnopravnosti spolova i iskorjenjivanja nasilja nad ženama. Transponiranje prava žrtve iz Direktive o pravima žrtava u nacionalno zakonodavstvo ima za cilj, između ostalog, postizanje obazrivog pristupa prema žrtvi nasilja u cilju sprječavanja njene sekundarne viktimizacije, adekvatne informiranosti žrtve o njenim pravima te skrb nadležnih tijela o pravima žrtve u postupovnim radnjama. Transponiranjem Direktive u nacionalno zakonodavstvo proširena je definicija žrtve kao osobe koja zbog počinjenja nasilja u obitelji trpi fizičke ili psihičke posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji taksativno navodi prava žrtava i to pravo na:

- pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji
- djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji
- zaštitu od zastrašivanja i odmazde
- zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka
- pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje
- da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i

- ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora
- tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost članova obitelji i drugih osoba na koje se primjenjuje Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, te pravo zahtijevati isključenje javnosti s glavne rasprave
  - opunomoćenika u postupku kako bi mogla tijekom postupaka koji slijedi ostvarivati svoja prava
  - zahtjev da je na policiji saslušala osoba istog spola
  - izbjegavanje kontakta sa počiniteljem prije i tijekom postupka, kad god je to moguće
  - privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu
  - vlastiti zahtjev biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka i druga prava.

Nadalje, definiran je pojam nasilja u obitelji. Nasilje u obitelji pojavljuje se u različitim oblicima, kao tjelesno, psihičko, spolno ili ekonomsko nasilje. Za razliku od prethodnog zakonskog rješenja novim se Zakonom napušta nabranje pojedinih modaliteta svakog propisanog oblika nasilja te se izbjegava moguće preklapanje kaznenog djela iz Kaznenog zakona sa prekršajem (prekršajima) iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Ovakvo rješenje omogućava jasno razgraničenje kaznenog djela od prekršaja, budući da se za postojanje kaznenog djela nasilja u obitelji zahtijeva veća kriminalna količina, koja pretpostavlja kumulativno ispunjenje sljedećih pretpostavki: teško kršenje propisa o zaštiti od nasilja u obitelji (dakle, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji) te prouzročenje teže posljedice (izazivanje straha za sigurnost člana obitelji ili njoj bliske osobe ili dovođenje u ponižavajući položaj). Postojanjem prekršaja, samostalnog kaznenog djela i kvalificiranih oblika pojedinih kaznenih djela ukoliko su ista počinjena prema bliskoj osobi postignuta je cjelovitost kažnjavanja počinitelja svakog, pa i najblažeg, oblika nasilja u obitelji. Krug osoba na koje se odnosi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji istovjetan je krugu osoba kojima kao članovima obitelji ili bliskim osobama Kazneni zakon pruža dodatnu zaštitu u slučaju počinjenja kaznenih djela vezanih uz obiteljsko nasilništvo (kaznena djela nasilja u obitelji, tjelesne ozljede, teške tjelesne ozljede, osobito teške tjelesne ozljede, prisile, prijetnje). Ovakvo je određenje u skladu s definicijom obiteljskog nasilja u Konvenciji koja se odnosi na „nasilje intimnih partnera između sadašnjih ili bivših bračnih ili izvanbračnih partnera te međugeneracijsko nasilje koje se obično pojavljuje između roditelja i djece“. Dakle, i šire od zahtijeva Konvencije, Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji štite se sve one osobe koje su bračni ili izvanbračni ili istospolni partneri, ali i osobe koje su povezane činjenicom da imaju zajedničko dijete iako nisu niti su bili u statusu bračnih, izvanbračnih odnosno istospolnih partnera, kao i one osobe koje, iako nisu u tom odnosu, žive u zajedničkom kućanstvu.

Poradi unaprjeđenja postojećeg stanja u području zaštite od nasilja u obitelji, u prethodnom razdoblju učinjene su izmjene više zakonskih odredbi, odnosno izmjene i dopune zakona, međutim u narednom razdoblju ostaje izazov izrade dodatnih novih propisa te njihovog usklađivanja sa zahtjevima međunarodnih dokumenata primjerice Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, a poglavito Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, koje je postupak ratifikacije u tijeku.

b) Ciljevi

- osigurati dosljednu primjenu odredaba Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- uskladiti zakonodavstvo iz područja zaštite od nasilja u obitelji sa zahtjevima međunarodnih dokumenata poglavito Konvencijom Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- osigurati sustavnu primjenu zakona i drugih propisa iz područja zaštite od nasilja u obitelji

c) Mjere

1. Provesti postupak ratifikacije Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Čl. 75. Konvencije – Potpisivanje i stupanje na snagu

Nositelji: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Suradne institucije: Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ured za ravnopravnost spolova, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, znanstvene ustanove, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. osnovati radnu skupinu za izradu Zakona o potvrđivanju Konvencije
2. izraditi Prijedlog zakona o potvrđivanju Konvencije
3. provesti javno savjetovanje
4. usvojiti Zakon o potvrđivanju Konvencije

Rok: 2017. godina

Pokazatelji uspješnosti:

1. osnovana radna skupina za izradu Zakona o potvrđivanju Konvencije
2. izrađen Prijedlog zakona o potvrđivanju Konvencije
3. provedeno javno savjetovanje
4. usvojen Zakon o potvrđivanju Konvencije

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

2. Osigurati dosljednu provedbu odredaba Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Čl. 7. Konvencije – Sveobuhvatne i koordinirane politike

Čl. 8. Konvencije – Financijski resursi

Čl. 10. Konvencije – Tijelo za koordinaciju

Nositelji: državna tijela zadužena za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo znanosti i obrazovanja)

Suradne institucije: Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. odrediti koordinativno tijelo na nacionalnoj razini za provedbu, praćenje provedbe i izvještavanje o provedbi odredaba Konvencije
2. osigurati dovoljan broj educiranih i senzibiliziranih službenika u svakom pojedinom tijelu za provedbu odredaba Konvencije
3. osigurati financijska sredstva u cilju provedbe odredaba Konvencije

Rok:

1. 2018. godina
- 2.– 3. 2018. godina i kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. određeno koordinativno tijelo na nacionalnoj razini za provedbu, praćenje provedbe i izvještavanje o provedbi odredaba Konvencije
2. osiguran dovoljan broj educiranih i senzibiliziranih službenika u svakom državnom tijelu za provedbu odredaba Konvencije
3. osigurana financijska sredstva u cilju provedbe odredaba Konvencije
4. izrađena izvješća o provedbi odredaba Konvencije

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se na pozicijama nadležnih tijela u državnom proračunu.

3. Poboljšati pravni okvir zaštite od nasilja u obitelji

Čl. 5. st. 2. Konvencije – Obveze države i dužna pažnja

Nositelji: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Aktivnosti:

1. izraditi komparativni prikaz zakonodavstva iz područja zaštite od nasilja u obitelji
2. izraditi preporuke za usklađenje zakonodavnog okvira Republike Hrvatske s Konvencijom Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
3. poduzeti odgovarajuće korake radi osiguravanja potpunog usklađenja zakona Republike Hrvatske u djelokrugu svakog nadležnog tijela

Rok:

- 1.- 2. 2017. godina
3. 2018. godina i kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti :

1. izrađen komparativni prikaz zakonodavstva iz područja zaštite od nasilja u obitelji
2. izrađene preporuke za usklađenje zakonodavnog okvira
3. predložene izmjene i/ili dopune zakona temeljene na preporukama za usklađenje zakonodavnog okvira

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna dodatna financijska sredstva.

4. Izraditi novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

Čl. 50. Konvencije – Trenutačni odgovor, sprječavanje i zaštita

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa

Suradne institucije: nadležna državna tijela, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. izraditi prijedlog novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji
2. donijeti novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

Rok: 2017. godina

Pokazatelji uspješnosti :

1. izrađen prijedlog novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji
2. donesen novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna dodatna financijska sredstva.

5. Provedbenim propisom kojim se uređuje stambeno zbrinjavanje propisati način učinkovitijeg stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji

Čl. 20. Konvencije – Opće usluge potpore

Nositelji: Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje

Suradne institucije: nadležna državna tijela, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. na prijedlog ministarstva nadležnog za poslove obitelji, a u cilju učinkovitijeg zbrinjavanja žrtava nasilja, izraditi izmjene i dopune uredbe kojom se propisuju kriteriji za bodovanje zahtjeva za stambeno zbrinjavanje te uputiti na usvajanje Vladi Republike Hrvatske

Rok: 2018. godina

Pokazatelji uspješnosti:

1. usvojene izmjene i dopune uredbe kojom se propisuju kriteriji za bodovanje zahtjeva za stambeno zbrinjavanje

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

6. Izmijeniti Pravilnik o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana

Čl. 16. Konvencije – Preventivna intervencija i terapijski programi

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

Aktivnosti:

1. izraditi izmjene Pravilnika o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana

Rok: 2017. godina

Pokazatelji uspješnosti:

1. donesene izmjene Pravilnika o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

7. Izraditi izmjene i dopune Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji sukladno novim zakonskim propisima

Čl. 7. Konvencije – Sveobuhvatne i integrirane politike

Nositelj: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Suradne institucije: Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo pravosuđa, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. osnovati radnu skupinu za izradu izmjena i dopuna Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji
2. izraditi prijedlog izmjena Protokola
3. provesti javno savjetovanje
4. usvojiti izmjene i dopune Protokola

Rok: 2018. godina

Pokazatelji uspješnosti:

1. osnovana radna skupina za izradu izmjena Protokola

2. izrađen prijedlog izmjena Protokola
3. provedeno javno savjetovanje
4. usvojene izmjene i dopune Protokola

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

8. Provedbenim propisom kojim se uređuju uvjeti za pružanje socijalnih usluga propisati obvezu osiguravanja pristupačnosti skloništa za žrtve nasilja osobama s invaliditetom
--

Čl. 23. Konvencije – Skloništa

Nositelj: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Aktivnosti:

1. izraditi prijedlog izmjena provedbenog propisa kojim se uređuju uvjeti za pružanje socijalnih usluga u cilju propisivanja obveze osiguravanja pristupačnosti skloništa osobama s invaliditetom
2. provesti javno savjetovanje
3. donijeti izmjene provedbenog propisa

Rok: 2020. godina

Pokazatelji uspješnosti:

1. izrađen prijedlog izmjena provedbenog propisa kojim se uređuju uvjeti za pružanje socijalnih usluga u cilju propisivanja obveze osiguravanja pristupačnosti skloništa osobama s invaliditetom
2. provedeno javno savjetovanje
3. donesene izmjene provedbenog propisa

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

III. ZBRINJAVANJE I POTPORA ŽRTVAMA NASILJA U OBITELJI

a) Opis stanja

Dosadašnje aktivnosti nadležnih državnih tijela provedene u prethodnom razdoblju ukazuju na činjenicu da je određen napredak ostvaren u području suzbijanja nasilja u obitelji te pružanja pomoći i unaprjeđenja položaja žrtava nasilja u obitelji. Međutim i nadalje postoji obveza kontinuiranog djelovanja i suradnje svih nadležnih tijela i organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć žrtvama nasilja u obitelji. U cilju sustavne financijske potpore radu skloništa za žrtve nasilja u obitelji u prethodnih nekoliko godina ostvaren je pomak u ovom području. U okviru svoje djelatnosti bivše Ministarstvo socijalne politike i mladih, sadašnje Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku od 2013. godine putem trogodišnjeg natječaja osigurava financijsku potporu radu sedam skloništa za žrtve

nasilja u obitelji koje vode organizacije civilnog društva na području Grada Zagreba, Karlovačke, Istarske, Primorsko-goranske, Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije. Također u financijskoj potpori ovim skloništima sudjeluju i jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave sukladno usvojenim planovima.

Osim skloništima koja se financiraju na prikazan način Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku kontinuirano osigurava pravo na smještaj za žrtve nasilja u obitelji putem ugovaranja te u tom smislu financira smještaj žrtava nasilja u obitelji u 10 skloništa na području Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Primorsko-goranske, Zadarske, Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske, Varaždinske, Međimurske, Bjelovarsko-bilogorske i Zagrebačke županije.

Osim financijske potpore radu skloništima za žrtve nasilja u obitelji, državna tijela sukladno svom djelokrugu rada putem natječaja za projekte i programe organizacija civilnog društva financijski podupiru i projekte savjetovaništva za žrtve nasilja u obitelji, uključujući i rad SOS telefona za žrtve nasilja na kojima osobe u potrebi u kriznim situacijama mogu dobiti informacije o mogućnosti zaštite. Ujedno, osigurava se i financijska potpora usmjerena projektima prevencije vršnjačkog nasilja.

Nadalje, za istaknuti je podatak da su tijekom prethodnih godina na 7 županijskih sudova u Zagrebu, Zadru, Osijeku, Splitu, Sisku, Vukovaru i Rijeci, osnovani Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima koji raspolažu čekaonicama u kojima prije i nakon rasprave mogu biti smještene žrtve u svrhu pružanja podrške kao i u svrhu izbjegavanja susreta s počiniteljem. Nadalje, osigurano je da svi sudovi u Republici Hrvatskoj zaposle stručne suradnike izvanpravne struke koji djetetu pružaju podršku te pomažu suci kod ispitivanja djeteta žrtve i/ili svjedoka. Nadalje, na Općinskom sudu u Splitu, Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu te županijskim sudovima u Bjelovaru, Osijeku, Rijeci, Sisku, Splitu, Varaždinu, Velikoj Gorici i Zagrebu instalirana je nova video oprema čime se pridonijelo uklanjanju sekundarne viktimizacije djece kao najosjetljivijih sudionika u kaznenom postupku. Ujedno, u cilju izbjegavanja sekundarne viktimizacije djece prije i tijekom kaznenog postupka, temeljem potpisanog sporazuma Ministarstvo unutarnjih poslova je Ministarstvu pravosuđa, ustupilo na trajno korištenje opremu i uređaje za audio - vizualno snimanje razgovora s djecom.

Poticanje zapošljavanja žrtava nasilja u obitelji u prethodnom razdoblju ostvarivano je kroz aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere te mjere aktivne politike zapošljavanja sukladno *Smjernicama za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. – 2017. godine.*

Podaci iz evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o broju nezaposlenih osoba žrtava nasilja u obitelji, uključenih u radionice aktivnog traženja posla i psihosocijalne potpore, aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i procjene radne sposobnosti, obrazovne aktivnosti u cilju poboljšanja njihove zapošljivosti, kao i o broju nezaposlenih osoba – žrtava obiteljskog nasilja koje su se zaposlile posredstvom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, pokazuju da su tijekom 2015. godine u svim područnim/regionalnim uredima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje bile evidentirane ukupno 262 nezaposlene osobe – žrtve nasilja u obitelji, od kojih je zaposleno njih 108.

U izradi mjera aktivne politike zapošljavanja žrtve obiteljskog nasilja i druge osjetljive skupine kojima prijete isključenost sa tržišta rada, prepoznate su kao ciljne skupine kojima

je olakšana integracija na tržište rada te za uključivanje istih u mjere kojima se sufinancira zapošljavanje ili obrazovanje nije propisana dužina prijave u evidenciju već samo prijava u evidenciju nezaposlenih. Osim navedenog, za žrtve obiteljskog nasilja postoji mogućnost kumuliranja više vrsta mjera i poticaja za razliku od drugih skupina dugotrajno nezaposlenih osoba te žrtva obiteljskog nasilja kojoj je financirano obrazovanje za stjecanje novog zanimanja ili povećanje zapošljivosti može biti zaposlena uz potporu za zapošljavanje ili uključena u drugi program obrazovanja u istoj godini.

Kroz 2015. godinu u Mjere aktivne politike uključeno je ukupno 49 nezaposlenih osoba - žrtava nasilja u obitelji. Iste godine u mjeru aktivne politike zapošljavanja, *Javni radovi* uključeno je 44 žrtava nasilja u obitelji, od kojih 42 žene te 2 muškarca. Kroz mjeru *Sufinanciranje zapošljavanja posebnih skupina nezaposlenih osoba*, zaposleno je 5 osoba iz evidencije nezaposlenih - žrtava nasilja u obitelji, od čega su 4 žene.

Dosadašnja iskustva Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u radu sa žrtvama nasilja u obitelji ukazuju na potrebu bolje identifikacije žrtava nasilja u obitelji i njihovog preciznijeg vođenja u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje te razvoj mehanizama upućivanja i intenzivnije suradnje sa skloništima i savjetovalištima za žrtve obiteljskog nasilja kao i udrugama koje skrbe i programski djeluju u korist žrtava obiteljskog nasilja.

Vezano uz potrebu stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji, Zakon o područjima posebne državne skrbi (Narodne novine, broj 86/08, 57/11, 51/13, 148/13, 76/14, 147/14 i 18/15) predviđa da tijelo nadležno za stambeno zbrinjavanje iznimno može omogućiti stambeno zbrinjavanje izvan Liste prvenstva u posebnim okolnostima kao što su teška oštećenja stambenih objekata zbog požara, poplava i drugih vremenskih nepogoda te teških zdravstvenih i socijalnih prilika podnositelja zahtjeva ili člana obitelji podnositelja zahtjeva, a sve uz pisanu preporuku nadležnog centra za socijalnu skrb ili načelnika općine ili gradonačelnika i uz prijedlog Povjerenstva osnovanog u tu svrhu. Tijekom 2015. godine ukupno je zaprimljeno 5 zahtjeva za hitno stambeno zbrinjavanje osoba koje su tvrdile da su žrtve nasilja u obitelji te su isti razmatrani na sjednici Povjerenstva za hitno stambeno zbrinjavanje, međutim, nije usvojen niti jedan prijedlog za hitno stambeno zbrinjavanje po zaprimljenim zahtjevima.

Nakon proživljenog nasilja i izlaska iz skloništa žrtve nasilja u obitelji uglavnom se susreću s problemom stambenog zbrinjavanja. Ovdje se najčešće radi o osobama lošijeg ekonomskog statusa koje nisu u mogućnosti iznaći potrebna financijska sredstva za najam stana te uz navedeno i ostale osnovne životne potrebe te potrebe djece koja zajedno s majkom odlaze iz svog doma. Slijedom navedenoga posebnu pažnju potrebno je pokloniti području stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji te osigurati prioritarno zbrinjavanje ovih osoba.

b) Ciljevi

- osigurati stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji
- osigurati financijsku potporu radu skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji
- osigurati zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji
- osigurati pristupačnost skloništa osobama s invaliditetom

c) Mjere

1. Osigurati stambeno zbrinjavanje djece i odraslih osoba žrtava nasilja u obitelji

Čl. 20. Konvencije – Opće usluge potpore

Nositelj: Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje

Suradne institucije: Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. osigurati stambeni objekt darovanjem, najmom, kupoprodajom i na druge načine sukladno pozitivnim zakonskim propisima i donesenim rješenjima
2. u suradnji s uredima državne uprave u županijama, odnosno nadležnim upravnim tijelom Grada Zagreba voditi posebnu evidenciju o podnositeljima zahtjeva za stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji
3. u suradnji s uredima državne uprave u županijama, odnosno nadležnim upravnim tijelom Grada Zagreba voditi posebnu evidenciju o stambenom zbrinjavanju žrtava nasilja u obitelji

Rok: Kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj podnesenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje
2. broj stambeno zbrinutih osoba u odnosu na broj podnesenih zahtjeva
3. u suradnji s uredima državne uprave u županijama, odnosno nadležnim upravnim tijelom Grada Zagreba evidentirani podaci o podnositeljima zahtjeva te o stambeno zbrinutim žrtvama nasilja u obitelji

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnih tijela.

2. Osigurati financijsku potporu radu skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji koje vode organizacije civilnog društva te ustanovama koje pružaju smještaj žrtvama nasilja u obitelji na području cijele Republike Hrvatske

Čl. 9. Konvencije – Nevladine organizacije i civilno društvo

Čl. 22. Konvencije – Specijalizirane usluge potpore

Čl. 23. Konvencije – Skloništa

Čl. 24. Konvencije – Telefonske linije za pomoć

Čl. 25. Konvencije – Potpora žrtvama seksualnog nasilja

Nositelj: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave

Suradne institucije: organizacije civilnog društva, ustanove koje pružaju smještaj žrtvama nasilja u obitelji

Aktivnosti:

1. utvrditi ispunjavanje uvjeta propisanih provedbenim propisom kojim se utvrđuju uvjeti za pružanje socijalnih usluga
2. vršiti procjenu kvalitete programa rada skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji
3. vršiti evaluaciju provedbe programa rada skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. utvrđeno ispunjavanje uvjeta propisanih provedbenim propisom kojim se utvrđuju uvjeti za pružanje socijalnih usluga
2. redovito vršena procjena i utvrđena razina kvalitete programa rada skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji
3. redovito vršena evaluacija provedbe programa rada skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji te utvrđena kvaliteta provedenih aktivnosti
4. utvrđen broj i struktura te zadovoljstvo korisnika pruženih usluga

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnog tijela i proračunu jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

3. Poticati jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave na uvođenje rodnog proračuna u okviru kojeg će se osiguravati kontinuirana financijska potpora namijenjena radu skloništa za žrtve nasilja u obitelji

Čl. 9. Konvencije – Nevladine organizacije i civilno društvo

Čl. 22. Konvencije – Specijalizirane usluge potpore

Nositelj: županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova

Suradne institucije: županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. održavati sastanke predstavnika županijskih timova za ravnopravnost spolova, županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva koje vode skloništa
2. predlagati predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave izradu rodno osjetljivog proračuna u okviru kojeg bi se osiguravala financijska sredstva za rad skloništa za žrtve nasilja u obitelji

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih sastanaka predstavnika županijskih timova za ravnopravnost spolova, županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama,

- jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva koje vode skloništa
2. procjena korisnosti održanih sastanaka od strane sudionika utvrđena temeljem provedene evaluacije na kraju svakog sastanka
  3. osiguravanje financijskih sredstava za rad skloništa za žrtve nasilja u obitelji u proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave
  4. broj skloništa za žrtve nasilja koja su ostvarila financijsku potporu od strane jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave
  5. broj jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave koje su izradile rodno osjetljiv proračun

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u proračunu jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

4. Prostore u kojima djeluju skloništa za žrtve nasilja u obitelji prilagoditi i za boravak osoba s invaliditetom
--

Čl. 23. Konvencije – Skloništa

Nositelji: skloništa za žrtve nasilja u obitelji/pružatelji usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji, osnivači skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji

Suradne institucije: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (u dijelu donošenja rješenja o usklađenosti), jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave

Aktivnosti:

1. utvrditi prostori kojih skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji nisu prostorno prilagođena osobama s invaliditetom/donošenje rješenja nadležnog tijela o potrebi prilagodbe prostora osobama s invaliditetom
2. izvesti građevinske radove u cilju uređenja prostora prilagođenih osobama s invaliditetom

Rok:

1. 2021. godina
2. 2021. godina i kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji koja trebaju prilagoditi prostor osobama s invaliditetom/broj donesenih rješenja
2. osigurana financijska sredstva za prilagodbu prostora
3. broj skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji u kojima su izvedeni radovi u cilju prilagođenosti prostora osobama s invaliditetom

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u proračunima osnivača skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji te proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

5. Planirati i programirati zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji

Čl. 20. Konvencije – Opće usluge potpore

Nositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta

Suradne institucije: jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, obrazovne institucije, poslodavci, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. izraditi analizu rezultata uključivanja žrtava nasilja u obitelji u mjere aktivne politike zapošljavanja za svaku godinu
2. poticati zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji
3. pratiti zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji
4. pratiti provedbu mjera usmjerenih na žrtve nasilja u obitelji iz Strategije razvoja poduzetništva žena 2014. – 2020.

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. redovita izrada analize o uključivanju žrtava nasilja u obitelji u mjere aktivne politike na godišnjoj razini
2. broj održanih predavanja, tiskanih materijala, informativnih televizijskih i radio emisija o mogućnostima i prednostima zapošljavanja žrtava nasilja u obitelji
3. statistički pokazatelji pripreme za zapošljavanje i posredovanja pri zapošljavanju vezano za zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji
4. osigurano praćenje provedbe programa uvođenja potpora poduzetnicima, pravnim i fizičkim osobama koje zapošljavaju žrtve nasilja u obitelji

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnih tijela i iz sredstava EU fondova.

6. Poticati poslodavce na zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji

Čl. 20. Konvencije – Opće usluge potpore

Nositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora

Suradne institucije: jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, poslodavci, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. informirati poslodavce o mogućnostima i prednostima zapošljavanja žrtava nasilja u obitelji putem predavanja, tribina, okruglih stolova, tiskanih materijala, sredstava javnog informiranja i slično
2. pratiti provedbu programa uvođenja potpora poduzetnicima, pravnim i fizičkim osobama koje zapošljavaju žrtve nasilja u obitelji

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih predavanja, tiskanih materijala, informativnih televizijskih i radio emisija o mogućnostima i prednostima zapošljavanja žrtava nasilja u obitelji
2. osigurano praćenje provedbe programa uvođenja potpora poduzetnicima, pravnim i fizičkim osobama koje zapošljavaju žrtve nasilja u obitelji

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se na pozicijama nadležnih tijela u državnom proračunu i proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima. Mogućnost iznalaženja potrebnih sredstava kroz sredstva fondova EU.

7. Jačanje suradnje između područnih i regionalnih ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i skloništa i savjetovaništa za žrtve nasilja u obitelji u cilju pripreme za zapošljavanje i poboljšanje zapošljavanja žrtava nasilja u obitelji
--

Čl. 9. Konvencije – Nevladine organizacije i civilno društvo

Čl. 20. Konvencije – Opće usluge potpore

Nositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, organizacije civilnog društva koje vode skloništa i savjetovaništa za žrtve nasilja u obitelji

Suradne institucije: jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, poslodavci

Aktivnosti:

1. imenovati koordinate za žrtve nasilja u obitelji u svim područnim i regionalnim uredima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje te skloništima i savjetovaništima za žrtve nasilja u obitelji
2. sklopiti protokole o suradnji između područnih i regionalnih ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te skloništa i savjetovaništa za žrtve nasilja u obitelji u cilju koordiniranog provođenja postupaka pripreme za zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji
3. provoditi radionice osnaživanja i aktivnog traženja posla za žrtve nasilja u obitelji smještene u skloništima te korisnice usluga savjetovaništa u cilju unaprjeđenja njihove zapošljivosti
4. koordinirano informirati žrtve nasilja u obitelji o potrebama lokalnog tržišta rada i pružiti im stručnu potporu prilikom podnošenja prijava za posao

Rok:

1. 2017. godina
2. 2018. godina
3. – 4. kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. imenovani koordinatori za žrtve nasilja u obitelji u svim područnim i regionalnim uredima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje te svim skloništima i savjetovalištima za žrtve nasilja u obitelji
2. potpisani protokoli o suradnji između područnih i regionalnih ureda Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje te skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji u mjestima u kojima postoje
3. redovitost i broj provedenih radionica osnaživanja i aktivnog traženja posla namijenjenih žrtvama nasilja u obitelji smještenim u skloništima te korisnicama usluga savjetovališta u cilju unaprjeđenja njihove zapošljivosti
4. utvrđena kvaliteta suradnje i broj informiranih žrtava nasilja u obitelji o potrebama lokalnog tržišta rada

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se na pozicijama nadležnih tijela u državnom proračunu i proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima. Mogućnost iznalaženja potrebnih sredstava kroz sredstva fondova EU.

IV. PSIHOSOCIJALNI TRETMAN POČINITELJA NASILJA U OBITELJI

a) Opis stanja

Zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izriče se temeljem *Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji* (Narodne novine, broj 137/09, 14/10, 60/10), a provodi sukladno odredbama *Pravilnika o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana* (Narodne novine, broj 29/05 i 78/06). Svrha je psihosocijalnog tretmana počinitelja spriječiti daljnje nasilničko ponašanje počinitelja postizanjem pozitivnih promjena u njegovom ponašanju te poticanja počinitelja da postane svjestan svog nasilnog ponašanja, prepozna svoju odgovornost te usvoji obrasce nenasilnog ponašanja.

Temeljem spomenutog *Pravilnika* psihosocijalni tretman izvan zdravstvenih ustanova provodi se na području Brodsko-posavske, Dubrovačko-neretvanske, Istarske, Karlovačke, Krapinsko-zagorske, Osječko-baranjske, Požeško-slavonske, Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske, Varaždinske, Virovitičko-podravske, Vukovarsko-srijemske, Šibensko-kninske i Zagrebačke županije te Grada Zagreba.

Slijedom *javnih poziva za podnošenje zahtjeva za odobrenje za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova* za provođenje zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana koju izriču prekršajni sudovi u prekršajnom postupku izdano je ukupno 86 odobrenja fizičkim i pravnim osobama. Od navedenog broja licenciranih osoba, u 2015. godini, sklopljeni su ugovori sa 46 provoditelja, od čega šest ugovora s pravnim osobama te 40 sa fizičkim osobama, dok su u 2016. godini, sklopljeni ugovori sa 42 provoditelja, od čega šest s pravnim osobama te 36 sa fizičkim osobama.

Podaci prekršajnih sudova pokazuju da je u 2015. godini 9256 okrivljenika počinilo nasilje u obitelji prema članku 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, od kojih je 7548 (81,55%) muškaraca i 1708 (18,45%) žena. Ovim djelima u 2015. godini oštećeno je ukupno 9.287 osoba, što uključuje osobe s invaliditetom i maloljetne osobe, od kojih je 3262 muškaraca i 6025 žena. Od navedenog broja, žrtava - oštećenika s invaliditetom bilo je ukupno 33 (0,36%), od čega 17 muškaraca i 16 žena, dok je žrtava - oštećenika, djece i maloljetnih osoba bilo 1311 (14,12%), od čega 582 muškog spola i 729 ženskog spola. Osim podataka koji uključuju spol žrtve – oštećenika, prikupljaju se podaci o njihovoj dobi. Pored navedenih podataka, za istaknuti su i podaci o broju postupaka u kojima se kao tužitelj pojavljuje državno odvjetništvo (14), policija (8656) i žrtva-oštećenik (21).

Osim toga, za istaći su i podaci o broju i vrsti predloženih zaštitnih mjera prema članku 11. stavku 2. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (ukupno 4698 u 2015. godini od čega 2172 zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana); broju i vrsti izrečenih zaštitnih mjera (ukupno 2620 u 2015., od čega 494 zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana); broju i vrsti primijenjenih zaštitnih mjera (ukupno 1543 u 2015., od čega 228 zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana); broju izrečenih kazni ili kazni zatvora počinitelja nasilja koji ne postupaju prema primijenjenoj zaštitnoj mjeri (93 u 2015. godini), te broju obavijesti ustanovama socijalne skrbi o slučajevima pokretanja prekršajnog postupka u koje se kao žrtva-oštećenik pojavljuje dijete (100 u 2015. godini).

Prema raspoloživim podacima, u prvih šest mjeseci 2016. godine (od 1. siječnja 2016. do 30. lipnja 2016. godine) ukupno je 4744 okrivljenika/okrivljenica počinilo nasilje u obitelji prema članku 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, od čega 3665 (77,26%) muškaraca i 1079 (22,74%) žena. Nadalje, ovim je prekršajima oštećeno 3230 žrtava - oštećenika nasilja u obitelji, od kojih 1164 (36,03%) muškaraca i 2066 (63,96%) žena. Od navedenog broja (3320), žrtava - oštećenika s invaliditetom bilo je ukupno 22, od čega 12 muškaraca i 10 žena, dok je žrtava - oštećenika, djece i maloljetnih osoba bilo 257, od čega 143 muškog spola i 114 ženskog spola.

U prvih šest mjeseci 2016. godine ukupno je predloženo 1857 zaštitnih mjera prema članku 11. stavku 2. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, od kojih su 682 mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, Nadalje, u istom je razdoblju izrečeno 1.140 zaštitnih mjera, od čega 205 zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana. Prema dostupnim podacima o broju počinitelja nasilja u obitelji kojima je izrečena zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana, a koje provoditelji tretmana dostavljaju tijelu nadležnom za poslove pravosuđa, u 2015. godini 426 počinitelja završilo je psihosocijalni tretman ili prošlo samo ulazni (inicijalni) postupak.

Nadalje, sukladno spomenutom *Pravilniku o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana* tretman počinitelja nasilja u obitelji provodi se i u zdravstvenim ustanovama, prema pravilima zdravstvene struke, za one počinitelje nasilja u obitelji koji imaju pozitivnu psihijatrijsku anamnezu. Cilj je ovog tretmana spriječiti nasilje u obitelji na način da se otklanjaju okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje nasilja u obitelji putem ovisnosti o alkoholu ili opojnim drogama pri čemu psihosocijalni tretman dovodi do poboljšanja općeg zdravstvenog stanja počinitelja nasilja u obitelji, promjene njihovih stavova i uvjerenja kao i razvoja osobnih i socijalnih kompetencija te socijalne rehabilitacije i reintegracije. Tretman provodi suvoditeljski tim, u ambulantnom, grupnom tretmanu ili individualno jednom do dva puta tjedno. Ujedno, psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji provodi se kao postupak u sklopu obveznog psihijatrijskog liječenja odnosno obveznog liječenja od ovisnosti temeljem *Pravilnika o načinu provedbe zaštitne mjere*

obveznog liječenja od ovisnosti (Narodne novine, broj 5/11) kod počinitelja koji imaju indikacije za uvođenje u modul psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji. Psihosocijalni tretman provodi se paralelno s primarnim provođenjem mjere obveznog psihijatrijskog liječenja, odnosno obveznog psihijatrijskog liječenja od ovisnosti koje određuje sud. Mjera obveznog psihijatrijskog liječenja, odnosno liječenja od ovisnosti dopunjuje se sa psihosocijalnim tretmanom kako bi se povećala kvaliteta tretmana te osobi omogućilo što uspješnije uključivanje u obitelj/zajednicu.

Psihosocijalni tretman počinitelja kaznenih djela s obilježjem nasilja u odnosu na sigurnosnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana, izvršava se sukladno članku 70. *Kaznenog zakona* (Narodne novine, broj 125/11 i 144/12) i *Pravilniku o izvršavanju sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana* (Narodne novine, broj 42/13 i 142/13). Ovu mjeru sud može izreći počinitelju koji je počinio kazneno djelo s obilježjem nasilja, ako postoji opasnost da će počiniti isto ili slično djelo. Prema članku 4. predmetnog Pravilnika, sigurnosnu mjeru koja se izvršava unutar zatvorskog sustava provode stručnjaci posebno osposobljeni za rad s počiniteljima prema Standardima za provedbu sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana koji su sastavni dio navedenog Pravilnika. Analizom slučajeva zatvorenika kojima je izrečena ova sigurnosna mjera i dosadašnjom praksom provođenja tretmana zatvorenika s izrečenom mjerom, utvrđeno je da postojeći *Program tretmana počinitelja nasilja u obitelji*, koji se na nacionalnoj razini primjenjuje u provođenju sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, nije u potpunosti primjenjiv na zatvorenike počinitelje nasilja budući da je isti namijenjen primarno počiniteljima nasilja u obitelji koji se nalaze na slobodi, ali ne i ostalim kategorijama počinitelja nasilja i nije prilagođen penalnim uvjetima. Ujedno, dio zatvorenika nije moguće uključiti u postojeći Program budući da ne ispunjavaju neke od pretpostavki koje su zadane Programom i/ili je procjena stručnjaka koji provode tretman da se mjera, zbog specifičnosti kriminogenih rizika i potreba pojedinog zatvorenika, ne može izvršiti postojećim Programom, nego drugim programima koji se provode u zatvorskom sustavu (npr. Trening kontrole agresivnog ponašanja, Tretman seksualnih počinitelja, Prevencija recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja). Zbog svega navedenog, osmišljen je novi program tretmana zatvorenika počinitelja nasilja za koji je provedeno pilotiranje u dva kaznena tijela te su temeljem povratnih informacija provoditelja i zatvorenika, izrađene određene modifikacije dijela programa. U cilju daljnjeg provođenja tretmana potrebno je osigurati edukaciju službenika tretmana.

Od 1. siječnja 2013. godine do danas u kaznenim tijelima Republike Hrvatske ukupno je izrečeno 27 sigurnosnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana za 26 zatvorenika te jednoj zatvorenici. Od ukupnog broja izrečenih sigurnosnih mjera (27) njih 11 je izvršeno grupnim tretmanom zatvorenika počinitelja kaznenih djela s elementima nasilja (NAS), dvije mjere su izvršene grupnim tretmanom Kontrole agresivnog ponašanja (ART), a dvije mjere Tretmanom zatvorenika počinitelja seksualnih kaznenih djela (PRIKIP – Prevencija recidivizma i kontrole impulzivnog ponašanja). Jedna mjera izvršena je drugim oblicima grupnog tretmana zatvorenika s poremećajima ličnosti u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu. Dvojica zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom bila su uključena u tretman počinitelja nasilja no odustali su od daljnjeg pohađanja programa te se mjera nastavila izvršavati individualnim tretmanskim postupcima. Preostalih 9 zatvorenika nisu obuhvaćeni provedbom grupnog psihosocijalnog tretmana budući je individualnom procjenom procijenjeno da ne zadovoljavaju kriterije za ulazak u grupni tretman zbog prisutnosti elemenata psihopatologije, nedovoljnih kapaciteta praćenja grupnog rada ili pak zbog kratkoće trajanja kazne zatvora. U svim navedenim slučajevima dane su preporuke za individualni oblik rada i savjetovanje zatvorenika kako bi se sigurnosna mjera izvršila.

Osim u kaznenim tijelima, sigurnosna mjera psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja može se provoditi u pravnim i kod fizičkih osoba koje posjeduju odobrenje za provođenje ove sigurnosne mjere izdanog od strane tijela nadležnog za poslove pravosuđa. Temeljem *Javnog poziva za podnošenje zahtjeva za odobrenje za izvršavanje sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana izrečene prema počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja*, u 2015. godini izdano je deset odobrenja, od čega osam fizičkim i dva pravnim osobama, te je sklopljeno osam ugovora o izvršavanju sigurnosne mjere, od čega šest s fizičkim osobama i dva s pravnim osobama. U 2016. godini sklopljeno je sedam ugovora o izvršavanju sigurnosne mjere psihosocijalnog tretmana, dva s pravnim osobama i pet s fizičkim osobama te se isti izvršava u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj, Šibensko-kninskoj i Primorsko-goranskoj županiji. U listopadu 2016. objavljen je javni poziv za podnošenje zahtjeva za odobrenje za izvršavanje sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana izrečene prema počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja koji bi u konačnici trebao rezultirati sklapanjem ugovora za provedbu psihosocijalnog tretmana za 2017. godinu.

Prema dostupnim podacima sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana iz članka 70. Kaznenog zakona, tijekom 2015. godine nije provedena u pravnim ili kod fizičkih osoba specijaliziranih za otklanjanje nasilničkog ponašanja, dok je tijekom 2016. godine, troje počinitelja kaznenih djela s obilježjima nasilja izvršavalo ovu sigurnosnu mjeru kod pravne ili fizičke osobe specijalizirane za otklanjanje nasilničkog ponašanja.

b) Ciljevi

- osigurati financijska sredstva u cilju provedbe psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji
- osigurati izobrazbu stručnjaka koji će provoditi psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji

c) Mjere

1. Kontinuirano osiguravati financijska sredstva za provođenje psihosocijalnog tretmana izvan zdravstvenih ustanova
--

Čl. 16. Konvencije – Preventivna intervencija i terapijski programi

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

Suradne institucije: jedinice lokalne i jedinice područne (regionalne) samouprave

Aktivnosti:

1. u državnom proračunu u razdjelu Ministarstva pravosuđa osigurati financijska sredstva za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
2. u proračunima jedinica lokalne i jedinica područne (regionalne) samouprave osigurati financijska sredstva za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
3. pratiti utrošak sredstava namijenjenih provedbi aktivnosti

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. osigurana financijska sredstva za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
2. redovito praćenje utroška sredstava te osiguran uvid u način i namjenu utroška sredstava

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu u okviru redovite djelatnosti nadležnog ministarstva i proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

2. Provoditi psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
---

Čl. 16. Konvencije – Preventivna intervencija i terapijski programi

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

Suradne institucije: jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. ažurirati mrežu tretmanskih centara (pravnih i fizičkih osoba) za provedbu tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
2. provoditi izobrazbu provoditelja psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji
3. izdavati odobrenja za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
4. osigurati provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
5. evaluirati učinkovitost provedbe psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova

Rok:

1. 2017. godina
2. – 5. kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. ažurirana mreža tretmanskih centara (pravnih i fizičkih osoba) za provedbu tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
2. broj i zadovoljstvo polaznika programa izobrazbe provoditelja psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji
3. broj izdanih odobrenja za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova
4. broj ovlaštenih pravnih i fizičkih osoba koje provode psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji
5. broj počinitelja nasilja u obitelji obuhvaćenih psihosocijalnim tretmanom izvan zdravstvenih ustanova
6. broj recidivista polaznika psihosocijalnog tretmana

7. provedena evaluacija učinkovitosti psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji izvan zdravstvenih ustanova

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu u okviru redovite djelatnosti nadležnog ministarstva.

3. Provoditi psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji u zdravstvenim ustanovama

Čl. 16. Konvencije – Preventivna intervencija i terapijski programi

Nositelj: Ministarstvo zdravstva

Suradne institucije: zdravstvene ustanove, stručna društva, strukovne komore

Aktivnosti:

1. provoditi psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji u zdravstvenim ustanovama u okviru redovite djelatnosti
2. provoditi edukaciju zdravstvenih radnika/suradnika u zdravstvu provoditelja psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji u okviru strukovne edukacije

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj provedenih psihosocijalnih tretmana počinitelja nasilja u obitelji u zdravstvenim ustanovama u okviru redovite djelatnosti
2. broj počinitelja nasilja u obitelji koji su prošli psihosocijalni tretman
3. broj recidivista među polaznicima psihosocijalnog tretmana u zdravstvenim ustanovama
4. broj educiranih provoditelja psihosocijalnog tretmana

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se kroz redoviti sustav financiranja djelatnosti ugovorenih s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje i sredstva za trajnu edukaciju.

4. Osmisliti tretmanske programe namijenjene otklanjanju nasilničkog ponašanja počinitelja nasilja u obitelji koji su u nadzoru probacijske službe

Čl. 16. Konvencije – Preventivna intervencija i terapijski programi

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa

Suradne institucije: znanstvene ustanove

Aktivnosti:

1. osmisliti i strukturirati sadržaj programa tretmanskog rada s počiniteljima nasilja u obitelji koji su pod nadzorom probacijske službe

2. izraditi priručnik za provođenje specifičnog tretmanskog programa u okviru izvršavanja probacijskih poslova

Rok: 2017. godina

Pokazatelji uspješnosti:

1. izrađeni strukturirani programi tretmanskog rada s počiniteljima nasilja u obitelji koji su u nadzoru probacijske službe i priručnik za provedbu programa

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

5. Provoditi tretmanske programe rada s počiniteljima nasilja u obitelji koji su u nadzoru probacijske službe
--

Čl. 16. Konvencije – Preventivna intervencija i terapijski programi

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa

Aktivnosti:

1. provoditi grupno/individualno programe tretmanskog rada s počiniteljima nasilja u obitelji koji su pod nadzorom probacijske službe
2. voditi evidenciju o počiniteljima nasilja u obitelji koji su bili uključeni u ciljani tretmanski program

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj počinitelja nasilja u obitelji koji su pohađali/završili strukturirani program namijenjen zaustavljanju i otklanjanju nasilničkog ponašanja u okviru nadzora probacijske službe
2. ažurirana evidencija o počiniteljima nasilja u obitelji koji su uključeni u tretman

Potrebna financijska sredstva:

Financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na poziciji nadležnog tijela za možebitne putne troškove počinitelja uključenih u tretman koji nemaju dovoljno vlastitih sredstava za dolazak na tretman.

V. UNAPRJEĐENJE MEĐURESORNE SURADNJE

a) Opis stanja

Uvažavajući izuzetnu složenost problematike nasilja u obitelji i nužnost dobrog poznavanja iste od strane svih osoba nadležnih za postupanje, kao i nužnost unapređenja i daljnjeg razvoja međuresorne suradnje, krajem studenoga 2010. godine između ministarstava nadležnih za unutarnje poslove, poslove pravosuđa, obitelji, zdravstva, socijalne skrbi i obrazovanja potpisan je *Sporazum o suradnji*. Temeljem predmetnog Sporazuma osnovan je

Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, koji čine predstavnici ministarstava potpisnika sporazuma, te *županijski timovi* koje čine predstavnici policije, prekršajnih i kaznenih sudova, zdravstvenih i odgojno-obrazovnih ustanova, centara za socijalnu skrb te organizacija civilnog društva koje se bave problematikom nasilja u obitelji. Zadaće ovih timova su koordinirano, kroz sustav timskog djelovanja, pratiti i nadzirati rad svih nadležnih tijela koja postupaju u slučajevima nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, te unapređivati njihov rad kroz uspostavu i provedbu zajedničke edukacije.

Nacionalni tim ujedno predstavlja središnje tijelo u koordinaciji postupanja više sustava u slučajevima nasilja u obitelji te je nužno putem njegovih članova osigurati pravovremeno i brzo prenošenje informacija potrebnih za zaštitu žrtava nasilja. Ujedno, potrebno je omogućiti dostupnost statističkih podataka koje vode različiti sustavi o nasilju u obitelji, broju počinitelja, broju žrtava, njihovom srodstvu i drugim podacima korisnim za praćenje slučajeva nasilja u obitelji.

Nadalje, potpisivanjem Protokola o suradnji između Ministarstva pravosuđa i Ministarstva unutarnjih poslova intenzivirana je komunikacija i razmjena informacija između policije i probacije čime je unaprjeđena i učinkovitost postupanja u slučajevima nasilja u obitelji. Ujedno, uspostavljena je uspješna suradnja Ministarstva pravosuđa i Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku u cilju planiranja odgovarajućih intervencija prema osuđenima.

Potreba daljnjeg jačanja međuresorne suradnje između sustava zdravstva, socijalne skrbi, pravosuđa i policije zaključak je i preporuka rezultata i završnog izvješća Twinning projekta „Osiguranje optimalne skrbi za osobe s mentalnim poremećajima“ koji je proveden u suradnji Trimbos instituta, Nizozemskog instituta za mentalno zdravlje i ovisnost, Ministarstva zdravstva i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo te drugih dionika.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja je, u cilju prikupljanja sustavnih podataka o nasilju u školama i unapređivanju preventivnih aktivnosti vezanih za sprječavanje nasilja među djecom i mladima, stručnog usavršavanja stručnjaka koji rade s djecom i mladima, senzibilizacije roditelja, djece i mladih za problem nasilja, kao i pružanjem sustavne pomoći žrtvama nasilja te informiranja zainteresirane javnosti o problematici nasilja u školi, u skladu s Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, Programom aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima te Protokolom o postupanju u slučaju obiteljskog nasilja, uvelo novi sustav prikupljanja podataka o nasilju u školama - web Obrazac za evidenciju o pojedinačnom slučaju nasilja u odgojno-obrazovnim ustanovama. Prikupljanjem informacija o pojavnim oblicima nasilja u školama, putem navedenog obrasca u školama, želi se metodološki ujednačiti podatke o pojavnim oblicima nasilja u školi na temelju kojih se mogu planirati univerzalne i selektivne preventivne aktivnosti i osigurati stručno-savjetodavna potpora školama uključujući i angažiranje stručne potpore od strane Agencije za odgoj i obrazovanje i/ili ostalih nadležnih institucija (centara za socijalnu skrb, policije, Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba, obiteljskih centara).

U godišnjem izvješću o svom radu Državno odvjetništvo Republike Hrvatske prikuplja i objedinjuje statističke podatke svih županijskih i općinskih državnih odvjetništava u odnosu na sva kaznena djela pa tako i u odnosu na kaznena djela nasilja u obitelji. Uloga državnih odvjetnika u postupcima vezanim za nasilje u obitelji osobito je značajna u dijelu provođenja dokaznih radnji i istrage. U cilju unaprjeđenja učinkovitog otkrivanja počinitelja ovih kaznenih djela i prikupljanja podataka i činjenica važnih za uspješno vođenje kaznenog postupka, državna odvjetništva su ostvarila aktivnu suradnju s Ministarstvom unutarnjih poslova i Ministarstvom za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku kao i s drugim

institucijama koje rade na ovom području te kroz ovaj vid suradnje utjecala na implementaciju zakonodavstva u praksi i podizanje razine svijesti i senzibilizacije javnosti za ovu problematiku.

Uvažavajući sve rečeno te činjenicu da su djelatnici različitih sustava članovi Nacionalnog i županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama pred svima stoji zadaća daljnjeg zajedničkog rada te intenziviranja suradnje i razmjene iskustava vezanih uz područje nasilja u obitelji te pravovremene i učinkovite pomoći žrtvama nasilja.

b) Ciljevi

- unaprijediti međuresornu suradnju i razmjenu iskustava vezanih uz nasilje u obitelji
- unaprijediti učinkovitost postupanja u slučajevima nasilja u obitelji

c) Mjere

1. Unaprjeđenje međuresorne suradnje u području zaštite žrtava nasilja u obitelji

Čl. 7. Konvencije – Sveobuhvatne i koordinirane politike

Nositelji: državna tijela zadužena za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo zdravstva)

Suradne institucije: Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, sudovi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno zdravstvo, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova, koordinatori/ce u uredima državne uprave u županijama, županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, javne ustanove i organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. ažurirati imenovanja članova županijskih timova predstavnika pojedinih sustava
2. održavati sastanke predstavnika svih sustava uključenih u zaštitu žrtava nasilja u obitelji te članova Nacionalnog i županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama (najmanje 2 puta godišnje) radi razmjene iskustava, stvaranja dobre prakse i rješavanja slučajeva nasilja u obitelji (u tipu supervizorskih sastanaka)
3. osigurati kontinuiranu međusobnu razmjenu relevantnih podataka o postupanjima u slučajevima nasilja u obitelji

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. ažurirana imenovanja članova županijskih timova predstavnika pojedinih sustava
2. broj održanih zajedničkih sastanaka u izvještajnim periodima te procjena prisutnosti nadležnih tijela na predmetnim sastancima

3. procjena korisnosti razmijenjenih podataka na predmetnim sastancima s krajnjim ciljem uspješnijeg rješavanja problematike obiteljskog nasilja temeljem provedene evaluacije na kraju svakog sastanka

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnih državnih tijela i proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

2. Unaprjeđenje suradnje predstavnika sustava socijalne skrbi - članova županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama i predstavnika Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
--

Čl. 7. Konvencije – Sveobuhvatne i integrirane politike

Nositelj: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Suradne institucije: Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova, centri za socijalnu skrb

Aktivnosti:

1. organiziranje 3-4 sastanka tijekom godine između predstavnika centara za socijalnu skrb - članova županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama i predstavnika Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku koji se bave područjem nasilja u obitelji
2. redovita razmjena informacija između predstavnika centara za socijalnu skrb - članova županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama i predstavnika Ministarstva koji se bave područjem nasilja u obitelji
3. osigurati izvještavanje o postupanjima u slučajevima nasilja u obitelji kao i teškoćama na koje se tom prilikom nailazi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih sastanaka predstavnika centara za socijalnu skrb – članova županijskih timova i predstavnika Ministarstva
2. uspostavljena suradnja između predstavnika centara za socijalnu skrb – članova županijskih timova i predstavnika Ministarstva koji se bave područjem nasilja u obitelji
3. provedena evaluacija korisnosti održanih sastanaka i zadovoljstva sudionika

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnog tijela.

VI. IZOBRAZBA STRUČNJAKA KOJI RADE U PODRUČJU ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI

a) Opis stanja

U Republici Hrvatskoj postoji višegodišnje iskustvo izobrazbe stručnih radnika i djelatnika državnih tijela te predstavnika organizacija civilnog društva o nasilju u obitelji. Od 2011. godine, odnosno nakon potpisivanja Sporazuma o suradnji između ministara nadležnih za poslove pravosuđa, zdravstva, socijalne skrbi, obitelji, unutarnjih poslova i obrazovanja te uspostave Nacionalnog tima i županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji započelo se s održavanjem programa izobrazbe za članove županijskih timova. U tom smislu valja istaknuti održavanje četiri seminara za članove županijskih timova koje čine djelatnici policije, centara za socijalnu skrb, obiteljskih centara, državnog odvjetništva, prekršajnih, obiteljskih i kaznenih sudova, zdravstvenih i odgojno-obrazovnih ustanova te organizacija civilnog društva. Na seminarima su polaznicima predstavljene obveze i dosad poduzete aktivnosti svakog pojedinog sustava u području zaštite od nasilja u obitelji te su razrađeni primjeri dobre prakse u poduzimanju mjera usmjerenih zaštiti žrtava.

Poradi daljnjeg unaprjeđenja međuresorne suradnje Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, uz organizacijsku i financijsku podršku Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, u razdoblju od listopada do prosinca 2016. godine provodilo je edukacijski projekt „Možemo zajedno“ namijenjen članovima županijskih timova. Cilj ovog projekta bio je umrežavanje te putem plenarnih predavanja i radionica prorađati stvarne slučajeve nasilja u obitelji, uz zaštitu identiteta sudionika događaja, podučiti županijske timove međuresornom postupanju, odnosno njihovim pravima i obvezama u postupanju u slučajevima nasilja u obitelji, upoznati ih sa ulogom svakog sustava te osvijestiti osobnu ulogu člana Županijskog tima. Prorađom stvarnih slučajeva nasilja prikazane su pogreške sustava kao i mogućnosti njihova uklanjanja u daljnjem postupanju. Edukacijski projekt obuhvatio je 190 članova županijskih timova, odnosno djelatnika različitih sustava i organizacija civilnog društva koji postupaju u slučajevima nasilja u obitelji. Zaključci s održanih radionica upućuju na potrebu kontinuirane edukacije i supervizije, potrebu razvoja stručnih kompetencija i odgovornosti u postupanju osoba koje rade na slučajevima nasilja u obitelji kako bi razvili pretpostavke za prepoznavanje obitelji u riziku i provođenje ranih intervencija s ciljem prevencije nasilja. Osim toga, istaknuta je potreba osiguravanja koordiniranih integriranih i dostupnih usluga na razini lokalne zajednice, potreba ujednačenog postupanja i ujednačene prakse, nužnost suradnje i umrežavanja međuresornih koordinatora na lokalnoj razini, potreba prepoznavanja timova za zaštitu od nasilja u obitelji, kako na nacionalnoj, tako i na lokalnoj razini te slijedom toga i potreba upoznavanja javnosti s postojanjem timova. Ujedno, istaknuta je potreba podrške, pomoći, suradnje i pružanja smjernica u radu s članovima županijskih timova od strane Nacionalnog tima, potreba provođenja redovitih edukacija i savjetovanja te pokretanja javnih kampanja radi senzibilizacije javnosti za problem nasilja u obitelji. U okviru projekta, u nakladi od 1500 primjeraka, tiskana je i brošura „Možemo zajedno“ kojom su prikazane bitne značajke postupanja sustava koji sudjeluju u obiteljsko-pravnoj i kazneno-pravnoj zaštiti. Brošura je distribuirana županijskim timovima te će biti koristan priručnik prilikom postupanja u slučajevima nasilja.

Osim navedenih programa svaki sustav organizira i kontinuirano provodi programe izobrazbe za svoje djelatnike. Primjerice djelatnici sustava socijalne skrbi sudjelovali su na edukaciji vezanoj uz rad s teškim korisnicima, među koje se ubrajaju i počinitelji nasilja u obitelji, te više drugih edukacija na temu nasilja u obitelji.

Izobrazba policijskih službenika koji postupanju u slučajevima nasilja u obitelji kontinuirano se provodi putem specijalističkih tečajeva, seminara te redovitih programa izobrazbe u okviru programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac te na Visokoj policijskoj školi u okviru dva kolegija i to na III. godini Stručnog studija kriminalistike u sklopu predmeta Kriminalitet djece i maloljetnika i II. godini specijalističkog diplomskog stručnog studija kriminalistike u sklopu predmeta Kaznenopravna zaštita djece i maloljetnika. Ujedno, organizirani su i programi izobrazbe za djelatnike pravosudnih tijela na temu nasilja u obitelji.

Uvažavajući sve provedene aktivnosti na ovom području i nadalje pred svima ostaje izazov u stvaranju novih spoznaja i stjecanju novih znanja iz područja nasilja u obitelji. Dosad stečena znanja i postignuća potrebno je podići na višu razinu te samim tim osigurati učinkovitiju zaštitu žrtvama nasilja u obitelji.

b) Ciljevi

- poboljšati i intenzivirati programe osposobljavanja za suzbijanje nasilja u obitelji za djelatnike u državnim tijelima, tijelima jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva
- unaprijediti stručne kompetencije i odgovornost djelatnika sustava obrazovanja, policije, socijalne skrbi, zdravstva, pravosuđa i organizacija civilnog društva, za prepoznavanje, primjereno postupanje i suzbijanje obiteljskog nasilja

c) Mjere

1. Provoditi intenzivnu izobrazbu predstavnika državnih tijela, nadležnih tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva o problematici nasilja u obitelji i odredbama Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Čl. 14. Konvencije - Obrazovanje

Čl. 15. Konvencije – Usavršavanje stručnih osoba

Nositelji: državna tijela djelatnici kojih će pohađati programe izobrazbe (Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvo pravosuđa, Agencija za odgoj i obrazovanje)

Suradne institucije: Nacionalni tim i županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, Pravobranitelji/ica za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva, mediji, jedinice područne (regionalne) samouprave

Aktivnosti:

1. provoditi strukturirane programe izobrazbe o postupanju u slučaju nasilja u obitelji te o odredbama Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji namijenjene predstavnicima državnih tijela, nadležnih tijela jedinica područne (regionalne) samouprave, organizacija civilnog društva i medija
2. osigurati financijska sredstva u cilju provedbe programa izobrazbe
3. provoditi evaluaciju programa izobrazbe

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj i kvaliteta održanih programa izobrazbe
2. broj i zadovoljstvo polaznika programa
3. osigurana financijska sredstva
4. provedena evaluacija postignuća programa izobrazbe

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu u okviru redovite djelatnosti nadležnih ministarstava.

2. Organizirati stručne radionice za pravosudne dužnosnike i policiju o odredbama domaćeg i europskog zakonodavstva usmjerene na suzbijanje i prevenciju nasilja u obitelji i odredbama Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Čl. 14. Konvencije - Obrazovanje

Čl. 15. Konvencije – Usavršavanje stručnih osoba

Nositelji: Pravosudna akademija, Policijska akademija

Suradne institucije: Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova

Aktivnosti:

1. organizirati međuresorne radionice na temu prevencije i suzbijanja nasilja u obitelji u cilju unaprjeđenja standardiziranih postupaka te o odredbama Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
2. osigurati financijska sredstva u cilju provedbe programa izobrazbe
3. provoditi evaluaciju programa izobrazbe

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj i kvaliteta održanih programa izobrazbe
2. broj i zadovoljstvo polaznika programa
3. osigurana financijska sredstva
4. provedena evaluacija postignuća programa izobrazbe

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu u okviru redovite djelatnosti nadležnih tijela.

3. Provoditi sustavnu i kontinuiranu izobrazbu probacijskih službenika za provedbu tretmanskog programa namijenjenog počiniteljima nasilja u obitelji s ciljem smanjenja nasilničkog ponašanja
---

Čl. 15. Konvencije – Usavršavanje stručnih osoba

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa, Pravosudna akademija

Aktivnosti:

1. provoditi redovitu izobrazbu probacijskih službenika uz interaktivne metodološke pristupe
2. provesti evaluaciju programa izobrazbe

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj educiranih probacijskih službenika
2. provedena evaluacija programa izobrazbe

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu u okviru redovite djelatnosti nadležnog ministarstva.

VII. SENZIBILIZACIJA JAVNOSTI ZA PROBLEMATIKU NASILJA U OBITELJI

a) Opis stanja

Senzibilizacija šire javnosti za potrebe žrtava nasilja u obitelji i područje zaštite od nasilja u obitelji pretpostavka je pravovremenog pružanja pomoći žrtvi nasilja. Zatvaranje očiju pred potrebama i problemima žrtve, odnosno obitelji u kojoj se nasilje događa dovodi do produbljivanja ovog teškog problema te dodatnih problema članovima obitelji u kojima se nasilje događa.

Poradi postizanja ovog cilja državna tijela, organizacije civilnog društva i druge institucije u okviru svog rada redovito obilježavaju nacionalne i međunarodne dane vezane uz promicanje ljudskih prava te borbu protiv nasilja. Obilježavanja uključuju održavanje konferencija, okruglih stolova te predavanja i radionica namijenjenih stručnoj i široj javnosti.

Svakako treba istaknuti Nacionalni preventivni projekt Ministarstva unutarnjih poslova pod nazivom „Živim život bez nasilja“ koji se sustavno provodi od 2010. godine. Projekt je usmjeren na sprječavanje nasilja u obitelji, nasilja prema ženama, nasilja među mladima te izgradnje kulture nenasilja, nediskriminacije i tolerancije. Projekt je, kao rezultat suradnje Ministarstva unutarnjih poslova s Ministarstvom znanosti i obrazovanja, organizacijama

civilnog društva kao i društveno angažiranim umjetnicima, u svom inovativnom pristupu iznimno prihvaćen, a što je vidljivo i iz rezultata provedene evaluacije. Rezultati evaluacije potvrđuju visoku kvalitetu i prilagođenost ciljanoj skupini svih provedenih aktivnosti, kao i pokazatelje da je ciljana skupina, odnosno da su učenici 7-ih razreda osnovnih škola, obuhvaćeni projektnim aktivnostima, osnaženi u smislu senzibilizacije i spremnosti na prijavljivanje nasilja, educirani o vrstama nasilja s ciljem njihovog prepoznavanja, te potaknuti u društveno prihvaćenom, odgovornom odnosno nenasilnom ponašanju. Nadalje, 85% obuhvaćenih učenika iskazalo je stav da su kroz inovativan pristup, koji se koristi u okviru Projekta, puno više naučili o tome kako prepoznati nasilje i kako se zaštititi od nasilja nego što bi, smatraju, naučili kroz klasično predavanje. Isto tako, njih 89% iskazalo je stav da neće zatvarati oči i okretati glavu od nasilja. U sklopu istog Projekta izrađena je edukativna brošura, te je snimljen namjensko dokumentarno-igrani film istog naziva kao i sam projekt čija je projekcija upriličena u svim županijama tijekom 2015. godine. Isto tako, s istim ciljem prevencije svih oblika nasilja, provode se i brojni lokalni preventivni projekti i aktivnosti usklađeni s potrebama lokalne zajednice u kojoj, u suradnji s društveno odgovornim partnerima, policija iniciranjem i sudjelovanjem u istima, kroz međuresornu suradnju pravovremeno reagira sa aspekta prevencije. Ciljevi aktualnih lokalnih preventivnih projekata i aktivnosti su usmjereni na podizanje razine svijesti o važnosti kulture dijaloga i nenasilnog rješavanja sukoba kao i ispravnog informiranja mladih o toj problematici i pojavnim oblicima nasilja, a u konačnici i njihovog osnaživanja u samozaštitnom ponašanju te potrebi prijave svih oblika nasilja s ciljem rane reakcije relevantnih službi.

Nadalje, slijedom potrebe senzibilizacije medija za temu obiteljskog nasilja, u organizaciji Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, tijekom 2014. i 2015. godine, provodila se medijska kampanja projekta „Moj glas protiv nasilja“, s ciljem podizanja svijesti javnosti o neprihvatljivosti svih oblika nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje i odašiljanje poruke o nužnosti nulte tolerancije na sve oblike rodno uvjetovanog nasilja.

Povodom obilježavanja 22. rujna - Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama 2016. godine održana je konferencija pod nazivom „Možemo zajedno“ kojoj je cilj bio skretanje pozornosti institucijama i javnosti da je temi nasilja nad ženama, obiteljskog nasilja i kaznenopravnoj zaštiti djece potrebno i nadalje pridavati posebnu i međuresornu pozornost, posebice u duhu obveza koje proizlaze iz *Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, Direktive 2012/29 EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina, te zakonskih okvira Republike Hrvatske i nacionalnih strategija.

Također, s ciljem razvoja tolerancije i nenasilnog rješavanja sukoba kod djece i odgojno-obrazovne ustanove obilježavaju datume vezane za ljudska prava i senzibiliziranje javnosti za problematiku nasilja u obitelji što je navedeno u njihovim školskim kurikulumima, odnosno godišnjim planovima i programima rada. Isto tako, u odgojno-obrazovnim ustanovama provode se preventivni programi koji su vezani uz ljudska prava u kojima sudjeluju osim učenika i roditelji učenika. Važno je naglasiti i suradnju s organizacijama civilnog društva koje djeluju u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja i koje provode cijeli niz projekata za djecu i mlade čiji je temeljni cilj vezan za promicanje i poštivanje ljudskih prava te senzibiliziranje javnosti za problematiku nasilja u obitelji.

Dosadašnja iskustva govore da provedba ciljanih aktivnosti uz suradnju medija na nacionalnoj i lokalnoj razini utječe na razvoj svijesti šire javnosti o štetnosti nasilničkog ponašanja kao i posljedicama koje iz njega proizlaze, razvoj svijesti o potrebi preveniranja nasilja u obitelji u njegovim pojavnim oblicima te pružanja učinkovite pomoći žrtvama. Slijedom navedenoga, nužno je nastaviti s provedbom ovih aktivnosti s razine državnih tijela u partnerstvu s organizacijama civilnog društva uz nužnost jačeg uključivanja medija.

b) Ciljevi

- razvoj svijesti šire javnosti o štetnosti nasilničkog ponašanja
- senzibilizacija za problematiku nasilja u obitelji

c) Mjere

1. Redovito obilježavati datume koji su vezani za ljudska prava i senzibiliziranje javnosti za problematiku nasilja u obitelji
---

Čl. 13. Konvencije – Podizanje razine svijesti

Nositelji: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo zdravstva, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske

Suradne institucije: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nacionalni i županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, odgojno-obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. redovito obilježavati datume koji su vezani uz promicanje ljudskih prava i unaprjeđenje položaja žrtava nasilja u obitelji

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj i kvaliteta provedenih aktivnosti
2. procjena količine distribuiranog materijala
3. zadovoljstvo korisnika/ca aktivnosti

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnih tijela.

2. Osigurati dostupnost informacija o zaštiti od nasilja u obitelji
--

Čl. 13. Konvencije – Podizanje razine svijesti

Čl. 19. Konvencije – Informacije

Nositelji: Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvo pravosuđa, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Suradne institucije: jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. izraditi i tiskati informativne pisane materijale koje će svaki od resora dijeliti žrtvama nasilja u cilju njihove potpune informiranosti o svim mogućnostima koje stoje na raspolaganju unutar različitih sustava
2. prilagoditi tiskani materijal slijepim i slabovidnim osobama
3. distribuirati tiskani materijal radi osiguravanja dostupnosti osobama u potrebi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj i kvaliteta izrađenih i podijeljenih materijala
2. procjena razine dostupnosti i prilagodbe materijala slijepim i slabovidnim osobama kao i dostupnosti materijala na drugim jezicima osim hrvatskog jezika

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnih tijela.

3. Poticati medije na adekvatno prikazivanje programskih sadržaja o problematici nasilja u obitelji, sukladno Priručniku sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji
---

Čl. 13. Konvencije – Podizanje razine svijesti

Čl. 14. Konvencije – Obrazovanje

Nositelji: Agencija za elektroničke medije, Hrvatsko novinarsko društvo, Hrvatska radiotelevizija

Suradne institucije: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva, Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, mediji

Aktivnosti:

1. programskom i uređivačkom djelatnošću promicati i unaprjeđivati medijsku kulturu i kreirati medijsko okruženje usmjereno na problemsko, a ne senzacionalističko izvještavanje o nasilju u obitelji sukladno Priručniku sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji
2. poticati medije na adekvatno prikazivanje programskih sadržaja o problematici nasilja u obitelji putem održavanja okruglih stolova, tribina, edukacijskih radionica i slično
3. u slučaju neadekvatnog prikazivanja programskih sadržaja, o navedenom obavijestiti nadležnog pravobranitelja/pravobraniteljicu i druga nadležna tijela

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj i vrsta održanih programskih sadržaja o problematici nasilja u obitelji
2. broj i vrsta aktivnosti (održanih okruglih stolova, tribina, edukacijskih radionica i slično) poduzetih s ciljem poticanja na adekvatno prikazivanje programskih sadržaja o problematici nasilja u obitelji, sukladno Priručniku sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji
3. analiza kvalitete programskih sadržaja o problematici nasilja u obitelji
4. broj obavijesti proslijeđenih nadležnim tijelima

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

4. Provoditi medijske kampanje za suzbijanje obiteljskog nasilja na nacionalnoj i lokalnoj razini s ciljem daljnje senzibilizacije javnosti za problematiku obiteljskog nasilja
--

Čl. 13. Konvencije – Podizanje razine svijesti

Čl. 17. Konvencije – Sudjelovanje privatnog sektora i medija

Nositelji: Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, Hrvatsko novinarsko društvo

Suradne institucije/tijela: mediji, HRT, organizacije civilnog društva, Nacionalni tim i županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, policijske uprave

Aktivnosti:

1. izraditi programe medijskih kampanja za suzbijanje nasilja u obitelji s naglaskom na potrebu, obvezu i važnost prijavljivanja nasilja
2. redovito provoditi aktivnosti i mjere programa medijskih kampanja za suzbijanje nasilja u obitelji

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj i kvaliteta izrađenih programa medijskih kampanja za suzbijanje nasilja u obitelji s naglaskom na potrebu i obvezu prijavljivanja nasilja
2. broj i kvaliteta provedenih medijskih kampanja
3. procjena korisnosti provedenih aktivnosti medijskih kampanja

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se na pozicijama nadležnih tijela u državnom proračunu te proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

5. Redovito ažurirati Adresar ustanova, organizacija i ostalih institucija koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji i osiguravati njegovu dostupnost najširem krugu osoba

Čl. 19. Konvencije – Informacije

Nositelj: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Suradne institucije: organizacije civilnog društva, županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama

Aktivnosti:

1. jednom godišnje prikupljati podatke o ustanovama, organizacijama i ostalim institucijama koje pružaju pomoć žrtvama nasilja u obitelji
2. izraditi izmjene i dopune Adresara
3. tiskati Adresar
4. objavljivati Adresar na web stranicama i osigurati njegovu distribuciju

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. prikupljeni podaci o ustanovama, organizacijama i institucijama koje pružaju pomoć žrtvama nasilja u obitelji
2. izrađene izmjene i dopune Adresara
3. tiskan Adresar jednom godišnje
4. Adresar objavljen na web stranicama
5. broj tiskanih i distribuiranih Adresara

Potrebna financijska sredstva:

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu u okviru redovite djelatnosti nadležnog ministarstva.

4. ZAVRŠNE ODREDNICE

1. Ministarstvo nadležno za poslove obitelji određuje se koordinatorom provedbe Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022. godine.
2. Tijela državne uprave nositelji i sunositelji mjera dužna su provoditi mjere Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji u cilju unaprjeđenja zaštite žrtava nasilja u obitelji.
3. Sva tijela državne uprave na nacionalnoj razini – nositelji mjera Nacionalne strategije dužna su, u roku od tri mjeseca nakon usvajanja Nacionalne strategije, imenovati koordinate za provedbu mjera Nacionalne strategije.
4. Sva tijela zadužena za provedbu mjera Nacionalne strategije dužna su ih uvrstiti u svoje godišnje planove te za svaku godinu osigurati sredstva iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave za njihovu provedbu.
5. Ministarstvo nadležno za poslove obitelji svake dvije godine izvještava Vladu Republike Hrvatske o provedbi Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022. godine.
6. Središnja tijela državne uprave - nositelji mjera Nacionalne strategije zadužuju se da, po donošenju Nacionalne strategije, upoznaju tijela i ustanove iz svog djelokruga s činjenicom i svrhom njezinog donošenja, te da osiguraju njezinu dostupnost, kao i da poduzmu sve potrebne mjere radi njezine dosljedne primjene.
7. Ministarstvo nadležno za poslove obitelji tiskat će Nacionalnu strategiju te će je objaviti na web-stranicama.

**MINISTRY FOR DEMOGRAPHY, FAMILY, YOUTH AND SOCIAL
POLICY**

**NATIONAL STRATEGY OF PROTECTION AGAINST FAMILY
VIOLENCE**

FOR THE PERIOD FROM 2017 TO 2022

TABLE OF CONTENTS

1. Introduction	61
2. Analysis of the current situation	70
3. Areas of action, activities and activities' implementation plan.....	75
I. Prevention of family violence	75
II. Legislative framework for protection against family violence	79
III. Sheltering and support for victims of family violence	87
IV. Psychosocial treatment of family violence perpetrators.....	95
V. Improvement of interdepartmental cooperation.....	102
VI. Training of experts working in the area of protection against family violence.....	106
VII. Raising public awareness of the issue of family violence	109
4. Final provisions	115

1. INTRODUCTION

Constitutional basis

International legal instruments related to human rights elaborate the need to ensure full equality between men and women and oblige the signatory States to introduce non-discriminatory legislation and ensure equal rights for women and men, since the right to equality represents a human right and the basis of social justice. It is therefore the obligation of every State Party to provide women and men with life without discrimination.

Bearing this in mind, such provisions are also incorporated into the Constitution of the Republic of Croatia in accordance with modern democratic principles and achievements. The provisions of the Constitution of the Republic of Croatia prescribe the obligation to protect human rights and prohibit abuse and discrimination. In accordance with Article 14, all persons are equal before the law and all are guaranteed equal rights and freedoms, regardless of race, skin colour, gender, language, religion, political or other conviction, national or social origin, property, birth, education, social status, or other characteristics, which, among other things, shows a high level of awareness of the necessity of preventing gender-based discrimination. Article 3 of the Constitution prescribes gender equality as one of the fundamental values of the constitutional order of the Republic of Croatia, Article 21 guarantees everyone the right to life, Article 22 guarantees the inviolability of liberty and personality, Article 23 prohibits any form of abuse, Article 35 prescribes the protection of dignity and Article 26 prescribes equality before the courts and other bodies with public authority. Also, in accordance with Article 62 of the Constitution, the state is obliged to protect maternity, children and youth, and to create conditions for a dignified life, as well as to provide care for minors without adequate parental care (Article 63, paragraph 5), and under Article 64 everyone is obliged to protect children and infirm persons.

International documents aimed at protection against family violence

The Republic of Croatia is a party or signatory to numerous international legal instruments of the United Nations and the Council of Europe in the area of protection of victims of violence, which together with national legislation and strategic documents constitute a legal framework aimed at protecting victims of family violence and violence against women.

International legal instruments that prescribe the need to protect women against violence and that should be pointed out include the Council of Europe Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the United Nations Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW), the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, the General Recommendation no. 19 of 1992 of the United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women, the United Nations Declaration on the Elimination of Violence against Women of 1993, Recommendation Rec (2002)5 of the Committee of Ministers of the Council of Europe, the Beijing Platform of 1995 and the Human Rights Resolution 2005/41, adopted at the 57th session of the Human Rights Council on 19 April 2005.

By accepting the Council of Europe Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which has been an integral part of the Croatian legal order since 1997, the United Nations Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW) and the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, the Republic of Croatia has condemned discrimination and demonstrated

determination to ensure equal participation of women in all areas of life, social, economic, cultural and political.

The Republic of Croatia ratified in 1997 the *Council of Europe Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* and Protocols no. 1, 4, 6, 7 and 11 on its implementation (Official Gazette - International Agreements, No. 18/97). Protocols No. 12, 13 and 14 to the Convention were ratified later and the process of ratification of Protocol no. 15 has also been initiated. Protocol no. 12 on non-discrimination (Official Gazette - International Treaties, No. 14/02) should be pointed out as it prescribes the obligation to incorporate provisions on the prohibition of discrimination into national legislation and the protection of this right before the European Court of Human Rights.

By ratifying the *United Nations Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women* and adopting the Act on the Ratification of the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (Official Gazette – International Treaties, Nos. 3/01 and 14/03), which entered into force on 7 June 2001, the Republic of Croatia, as a member of the United Nations, in addition to the Charter of the United Nations, the Universal Declaration on Human Rights and other international instruments on human rights, reaffirmed its determination to ensure the realisation of all human rights and freedoms for women. The Optional Protocol to the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women has become a part of the Croatian legal system, allowing victims of discrimination to submit complaints to the international Committee on the Elimination of Discrimination against Women, after having exhausted domestic legal remedies. The Protocol strengthened the supervisory position of the Expert Committee for Monitoring the Implementation of the Convention with the aim of ensuring that the States, Parties to the Convention, ensure full and equal realisation of all human rights and fundamental freedoms for women, and take effective measures to prevent the violation of those rights and freedoms. Under Article 2(e) of the Convention, the Member States of the United Nations are obliged to take all appropriate measures to eliminate all forms of discrimination committed by legal or natural person, and are liable in the event they fail to take such measures. Member States of the United Nations are also liable for private acts, if they fail to take appropriate steps regarding prevention, investigation or punishment and are liable for appropriate compensation for damages in connection with this.

By adopting the Act on the Ratification of the *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* and the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Official Gazette – International Agreements, No. 6/07), the Republic of Croatia has accepted the obligation to ensure full realisation of all human rights and fundamental freedoms of persons with disabilities, as a particularly vulnerable group, without discrimination on the basis of disability. The Convention, among other things, regulates the freedom from exploitation, violence and abuse.

Speaking of Conventions, one must point out particularly the *Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence*, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 7 April 2011, which was opened for signature on 11 May 2011 at the 121st session of the Committee of Ministers held in Istanbul. In accordance with the provisions of the Convention, after it had been ratified on

22 April 2014 by 10 countries, it entered into force on 1 August 2014. The Republic of Croatia signed the Convention on 22 January 2013, expressing its interest and joining the efforts of the international community, particularly the Member States of the Council of Europe, in order to make further efforts in this area and formulate more decisively the determination of the States to combat violence against women and family violence. This also showed permanent intention to take measures aimed at promoting gender equality and combating all forms of discrimination and violence against women including family violence. The Convention represents a legal framework for further development of the legislative and legal framework necessary for effective prevention, as well as prosecution and punishment of perpetrators of violence against women and family violence. Although the legislation in the Republic of Croatia mostly complies with the provisions of the Convention, its ratification creates further legal preconditions for a more consistent and effective application of domestic legislation and the Convention itself. In order for the Republic of Croatia to meet the expectations fully, the process of ratification of the Convention has been initiated.

By accepting certain international legal instruments, the States undertake to submit to the competent authorities reports on their implementation. The United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women discussed, at its 1319th and 1320th sessions held on 15 July 2015, the Fourth and Fifth Periodic Report of Croatia on the Implementation of the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women for the Period from 2005 to 2015, and adopted Concluding observations for the Republic of Croatia in all areas of action. We pay special attention to observations No. 18 and 19 relating to violence against women.

In observation No. 18, the Committee states: *“The Committee welcomes the adoption of the Act on Protection against Family Violence and of the National Strategy of Protection against Family Violence for the Period 2011-2016. It remains concerned, however, that, in general, the State Party’s legislative and policy framework is more concerned with keeping the family integrity than with ensuring the safety of women who are victims of gender-based family violence. The Committee is particularly concerned by the following issues: (a) Delay in ratifying the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence; (b) Absence of a national plan for the implementation of the comprehensive recommendations made to the State Party by the Special Rapporteur on violence against women; (c) Practice of dual arrests, whereby women who are victims of family violence are being arrested and occasionally sanctioned, along with alleged aggressors, for verbal insulting or defending themselves; (d) Accountability gap that results from women being compelled to pursue family violence charges under the misdemeanour legislation rather than criminal law, given that the former allows for more rapid enforcement of protection orders but precludes stronger sanctions; (e) Exclusion from the Act on Protection against Family Violence of intimate partner relationships and past relationships where partners continue to pose the threat of violence in instances in which partners did not live together, lived together for less than three years or did not have children together; (f) Suspension of protection orders when a presumed perpetrator of family violence appeals against such an order; (g) Inadequate number of shelters for women who are victims of violence; (h) Recent adoption of a less stringent definition of rape, as a qualified form of sexual intercourse without consent,*

resulting in the reduction of the gravity of rape as a criminal offence and in lighter sanctioning.”

In observation No. 19, recalling its General Recommendation No. 19 on Violence against Women, the Committee urges the State party: *(a) to ratify promptly the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence; (b) to formulate and implement a national plan, with clear deadline targets, for the implementation of the comprehensive recommendations made to the State Party by the Special Rapporteur on violence against women; (c) to abolish the practice of dual arrests in cases of family violence; (d) to amend its criminal legislation on family violence to ensure the provision of urgent protection orders for victims while criminal proceedings are pending; and also to provide for civil protective measures that allow for both urgent, ex parte protective measures and/or long-term protective measures, as appropriate; (e) to amend the Act on Protection against Family Violence to include within its scope all intimate partner relationships and past relationships where partners continue to pose the threat of violence; (f) to adopt a precautionary approach for victims of presumed family violence that provides for the continued implementation of protection orders during the consideration of an appeal against such an order; (g) to provide adequate, secure and autonomous funding to shelters and support services for women who are victims of violence; (h) to amend the legal definition of rape to bring it into line with accepted international standards.*

In addition to the aforementioned recommendations, the Republic of Croatia has received 167 recommendations, based on the Second National Report submitted according to the Universal Periodic Review of the Human Rights Council within the UPR Report on Croatia adopted at the 30th session of the Human Rights Council on 25 September 2015, and it accepted 162 of those recommendations. Recommendations regarding violence against women include the following: *5.108 Step up efforts to curb family violence; 5.82 Continue ensuring effective implementation of domestic laws on the protection of the family and prevention of violence against women and children; 5.50. Develop a policy, strategy and action plan to address the reportedly widespread violence against women; 5.51. Effectively implement the National Strategy of Protection against Family Violence 2011–2016; 5.84. Redouble efforts in combating family violence and violence against women, including through ensuring effective implementation of the National Strategy of Protection against Family Violence 2011–2016; 5.29. Translate the initiatives of the National Strategy of Protection against Family Violence 2011–2016 and the National Anti-Discrimination Plan 2008–2013 into concrete laws; 5.25. Review compliance of the Criminal Code, which now defines family violence only as a bodily injury, with the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW) and as elaborated on in General Recommendation No. 19 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women; 5.28. Address the legislative gap that relates to family violence criminal offences and update the Criminal Code to recognise family violence as a criminal offence; 5.86. Implement the Human Rights Committee’s March 2015 recommendations on gender-based violence; 5.61. Establish a sustainable cooperation between the Ministry of Interior and civil society organisations dealing with family and gender-based violence; 5.30. Redouble efforts aimed at the implementation of legal provisions against family and gender violence, with particular attention to the awareness raising and proper training of the police; 5.20. Strengthen efforts to respond properly to reports of family violence, including by training police officers, prosecutors and judges, and to ensure that women victims of violence obtain*

adequate redress and support; 5.52. Intensify efforts to ensure effective law enforcement for family violence against children and women, to bridge the gap between legislation and practice, along with enhancing awareness of victims' rights and training for public officers and legal professions; 5.96. Continue working particularly with regard to protecting the rights of victims of sexual violence and family violence, in particular through training of health, police and judicial personnel; 5.27. Strengthen the legal framework in order to reduce the negative effects affecting victims of family violence, in particular women; 5.93. Improve services and support for women victims of family violence by conducting effective investigations, vigorously prosecuting the perpetrators, ending the practice of prosecuting victims and ensuring that victims have access to protection and shelters; 5.109. Promote policies and educational campaigns for the promotion and protection of the rights of women, and ensure that all accusations of violence against women are promptly, thoroughly and effectively investigated, that perpetrators are held accountable and that women victims of violence obtain adequate redress, including compensation and rehabilitation; 5.21. Approve the budgetary funds needed to assume the obligations under the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, and therefore proceed to its ratification; 5.58. Dedicate additional resources to enhance the capacity of centres for victims of sexual and family violence.

Furthermore, pursuant to the provisions of a series of international legal instruments and the abovementioned requirements and recommendations, and in order to take the necessary measures to eliminate stereotypes about the roles of men and women, develop public awareness of gender equality and prohibit discrimination in all areas of life, the Republic of Croatia has undertaken so far a series of activities, including the development of institutional mechanisms, adoption of laws, national documents and other regulations.

Legislative framework for protection against family violence of the Republic of Croatia

National legislation and strategic documents that should be pointed out include the Social Welfare Act, the Family Act, the Act on Protection against Family Violence, the Criminal Code, the Misdemeanor Act, the Criminal Procedure Act, the Juvenile Courts Act, the Police Duties and Powers Act, the Witness Protection Act, the Act on Financial Compensation to Victims of Crime, the Anti-Discrimination Act, the Gender Equality Act, the Same-Sex Life Partnership Act, the National Strategy for the Rights of Children in the Republic of Croatia for the Period from 2014 to 2020, the National Policy for Gender Equality, the Protocol on Proceedings in Cases of Family Violence, the Protocol on Proceedings in Case of Sexual Violence and others.

The provisions of the *Social Welfare Act* (Official Gazette, Nos. 157/13, 152/14, 99/15 and 52/16) ensure certain forms of assistance to various user groups, including victims of family violence, such as counselling services and helping individuals to overcome difficulties and create conditions for the preservation and development of personal opportunities and responsible relations of individuals towards themselves, their family and the society; counselling services and helping families overcome family difficulties and parenting difficulties in child rearing and care, and training families for functioning in their daily lives; services of psychosocial support that include rehabilitation which promotes the development of cognitive, functional, communication or social skills of beneficiaries; temporary

accommodation in crisis situations for up to one year for a child and an adult – victims of family violence.

The provisions of the *Family Act* (Official Gazette, No. 103/15), among other things, protect both adults and children who are victims of family violence. One of the fundamental principles of the Family Act, the principle of equality between men and women, stipulates that women and men have equal rights and duties in all family and legal relations, especially with regard to parental care, while discrimination based on gender and violence against a partner is prohibited in partner relationships. Furthermore, the principle of solidarity, mutual respect and helping all members of the family stipulates that solidarity constitutes the fundamental principle of family life, that all family members must respect mutually one another and assist one another and that family violence is a particularly serious violation of this principle. The principle of the priority protection of the rights and well-being of the child stipulates that courts and public administration bodies conducting proceedings that decide directly or indirectly on the rights of the child must protect primarily the rights of the child and his or her well-being, and the child is entitled to personal relations with both parents, unless this is contrary to his or her well-being. The Chapter *Measures for the protection of the rights and well-being of the child* provides for measures taken by social welfare centres and/or courts in cases where the rights and well-being of the child have been violated or where his or her rights, well-being and development are threatened. Furthermore, a special provision on the protection of the child and on family violence provides for the obligation of expert workers who provide counselling to impose a measure for the protection of the child or propose to the court the adoption of a measure for the protection of the child within the scope of the jurisdiction of the court, and initiate urgently the appropriate proceedings according to a special regulation on the protection against family violence if they suspect that the rights and well-being of the child are jeopardised in a family or there is a suspicion of family violence. The Act also prescribes family mediation, i.e. a procedure in which the parties seek to resolve disputes arising from family relationships amicably with the help of one or more family mediators. In cases where, according to the assessment of the social welfare expert team or the family mediator, due to family violence, the equal participation of spouses in the mediation procedure is not possible, mediation is not carried out.

The *Criminal Code* (Official Gazette, Nos. 125/11, 144/12, 56/15, and 61/15) entered into force on 1 January 2013. The Criminal Code changed systematically criminal substantive legislation and the Republic of Croatia attained a new, contemporary and European law which is consistent with numerous international legal instruments and good practice of other states and which provides an effective basis for combating contemporary forms of crime. The Criminal Code provides greater protection for victims of violence. The general provisions provide the definition of family members which includes a spouse or a non-marital partner, a life partner or an informal life partner, their common children and their respective children, a lineal relative, a collateral relative up to the third degree inclusive and an in-law relative up to the second degree of affinity inclusive, an adoptive parent and an adoptee. In addition to this definition, a definition of close relatives which includes family members, a former spouse or a former non-marital partner or a same-sex partner, as well as persons living in the same household, has been introduced into criminal legislation. This definition was introduced because of the specific relationship among all persons who are covered by the term 'close relative' and who need to be provided with enhanced criminal law protection, especially in case of criminal offences of violence. The Criminal Code sets

out a series of criminal offences with elements of violence in which an act against a close relative amounts to a qualified form of offence with a more severe penalty, and in addition to the abovementioned, it prescribes prosecution *ex officio* for all criminal offences perpetrated against a close relative. The Criminal Code in Article 179a prescribes, as an independent criminal offence, the criminal offence of family violence involving more severe forms of violence in a family environment where no element of any other criminal offence occurs, and it concerns the intensity or persistence that goes beyond the scope of misdemeanour liability, such as severe insults, intimidation, physical, sexual abuse, etc.

The *Criminal Procedure Act* (Official Gazette, Nos. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 43/12, 56/13, 145/13, 152/14) and the *Juvenile Courts Act* (Official Gazette, Nos. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15) prescribe a series of measures to protect the safety and privacy of the personal and family life of witnesses and victims, and secondary victimisation. The Criminal Procedure Act introduces into the Croatian criminal legislation the victim among the participants in the proceedings enjoying special rights prescribed in the separate Chapter of the Criminal Procedure Act. The victim has been conceptually defined, taking into account the conceptual definition in international sources and foreign legislation. In addition to the rights enjoyed by each victim, the Criminal Procedure Act provides special protection for specific categories of victims - children who are victims of criminal offences, victims of criminal offences against sexual freedom and victims of the criminal offence of trafficking in human beings.

The *Act on Amendments to the Criminal Procedure Act* (Official Gazette 70/17) and the *Act on Protection against Family Violence* (Official Gazette 70/17) transposed the Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 29 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. The transposition of victims' rights from the Victims' Rights Directive to national legislation is aimed at, *inter alia*, developing a careful approach to victims of violence in order to prevent their secondary victimisation, appropriate level of awareness among victims of their rights and the care of the competent authorities for the rights of victims in the proceedings. By transposing the Directive and in line with the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, the rights of victims of family violence are regulated comprehensively. Prescribing a catalogue of the rights of victims of family violence will strengthen their position in legal proceedings, enable them to participate actively in the proceedings taken by the competent authorities to protect and punish the perpetrators, and it will prevent their traumatisation and secondary victimisation in the proceedings.

The *Act on Financial Compensation to Victims of Crime* (Official Gazette, Nos. 80/08 and 27/11) entered into force on the date of the accession of the Republic of Croatia to the European Union. The relevant Act defines the right to financial compensation to victims of intentional criminal offences of violence, the requirements and the procedure for exercising the right to compensation, the authorities making decisions and participating in the proceedings to decide on the right to compensation, and it defines the authorities and procedures applicable in cross-border cases.

The *Misdemeanor Act* (Official Gazette, Nos. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15 and 70/17) as a general regulation protecting public order, social discipline, social values guaranteed and protected by the Constitution, international law and laws providing protection which is not possible without misdemeanor law sanctions, is applied subsidiarily, in the part that is not

regulated by the Act on Protection against Family Violence, to unlawful activities related to family violence outside criminal responsibility.

The *Police Duties and Powers Act* (Official Gazette, Nos. 76/09 and 92/14) regulates police duties and police powers exercised by police officers to prevent and eliminate dangers and in conduct of criminal investigations. At the same time, the Act also prescribes the cooperation of the police with judicial authorities, state authorities, local and regional self-government units, legal persons with public authorities, other bodies, organisations, non-governmental organisations, civic associations and citizens in order to develop partnerships in preventing and detecting unlawful behaviour and the perpetrators of such forms of behaviour. The Act further obliges police officers to treat children, minors, elderly and infirm persons, persons with disabilities, victims of criminal offences and misdemeanors with special care (Articles 14 and 36 of the Act), as well as to protect victims of criminal offences and others persons under threat of perpetrators or other persons in connection with criminal proceedings (Article 99 of the Act).

The *Witness Protection Act* (Official Gazette, Nos. 163/03 and 18/11) lays down the conditions and procedures for providing protection and assistance to persons in danger and their close relatives who are exposed to a serious risk to life, health, physical integrity, freedom or property of a larger extent for testifying in the criminal proceedings for criminal offences provided for in this Act. Measures for the protection of persons in danger prescribed by the provisions of the Act include physical and technical protection, relocation, concealment of identity and ownership, and change of identity.

The *Anti-Discrimination Act* (Official Gazette, Nos. 85/08 and 112/12) creates prerequisites for the realisation of equal opportunities and regulates protection against discrimination on the grounds of race or ethnic affiliation or skin colour, gender, language, religion, political or other belief, national or social origin, property status, trade union membership, education, social status, marital or family status, age, health condition, disability, genetic heritage, native identity, expression or sexual orientation.

The *Gender Equality Act* (Official Gazette, Nos. 82/08 and 69/17) prescribes a general prohibition of discrimination based on gender, marital or family status and sexual orientation, introduces a provision according to which unfavourable treatment of women based on pregnancy and maternity is considered discrimination and it also classifies gender-based harassment and sexual harassment as discrimination. The Act also includes provisions relating to the application of the principle of gender equality in the field of employment and labour; education; obligations of the media to promote awareness raising of the equality of men and women; collection of statistical data, operation of political parties, etc. At the same time, the Act introduces the obligation to use masculine and feminine form of job titles when issuing a decision on assignment to a post and other decisions on the rights and obligations of civil servants and in the field of education (introducing in all educational institutions the obligation to use masculine and feminine language standards in certificates, diplomas and other documents).

The *Same-Sex Life Partnership Act* (Official Gazette, No. 92/14) prescribes the principles underlying life partnership, which include equality, mutual respect of dignity, mutual assistance and respect for life partners. At the same time, the Act prohibits any form of violence in a family union as well as any form of discrimination, direct and indirect, based on an established life partnership, sexual orientation and gender identity.

The *National Policy for Gender Equality* “is the basic strategic document of the Republic of Croatia being adopted with a view to eliminating discrimination against women and establishing genuine gender equality by implementing equal opportunities policy”. The National Policy for Gender Equality for the Period from 2011 to 2015 contained seven key areas, one of which dealt with the topic of Eliminating All Forms of Violence against Women. The thematic area of Eliminating Violence against Women included the implementation of targeted measures to eliminate all forms of violence against women and to improve the status of women victims, to enhance the system of statistical data management, cross-sectoral cooperation and education of competent authorities, and to raise public awareness of the occurrence and ways of combating gender-based violence. The new National Policy for Gender Equality for the Period from 2017 to 2020, currently being drafted, will also include the topic of Eliminating Violence against Women.

The Government of the Republic of Croatia adopted the *National Strategy for the Rights of Children in the Republic of Croatia for the Period from 2014 do 2020* on 25 September 2014. The purpose of the Strategy is to achieve more effective promotion and protection of the rights of children in the Republic of Croatia by implementing existing international and national standards in the field of children’s rights, promoting a comprehensive and integrative approach to the rights of children. The Strategy represents a multidisciplinary and systematic framework that needs to be integrated into all other national, regional and local documents and plans, and the direct action concerning children under the Convention on the Rights of the Child. One of the four strategic objectives of this document is the elimination of all forms of violence against children, and it includes protection against corporal punishment, physical and psychological abuse and witnessing family violence, which implies, *inter alia*, the realisation of the child’s right to a non-violent family environment, timely and appropriate state support to parents in fulfilling their parental responsibilities and duties, providing mechanisms for early detection of risk or already experienced violence against children and in front of children in the family, and effective and accessible child support and necessary interventions and activities for the physical and psychological recovery of children exposed to family violence, including treatment of violent members of their families.

The Government of the Republic of Croatia adopted the *Protocol on Proceedings in Cases of Family Violence* in 2005, and its amendments in 2006. The Protocol contains a series of precisely defined measures on the conduct and manner of cooperation among competent authorities (the police, social welfare centres, educational and health institutions, and judicial authorities) involved in the detection and suppression of violence and the provision of assistance and protection to persons exposed to any form of family violence, and it pays special attention to the proceedings of the competent authorities in relation to children who are victims of violence or who witnessed family violence.

The Government of the Republic of Croatia adopted *the Protocol on Proceedings in Case of Sexual Violence* in 2012, and the new amended act in 2014. The Protocol contains the obligations of competent authorities and other actors involved in the detection and suppression of sexual violence and the provision of assistance and protection to persons exposed to sexual violence, the means and forms of cooperation among the competent authorities, and it prescribes actions in accordance with the activities of the Protocol.

2. ANALYSIS OF THE CURRENT SITUATION

Family violence constitutes a violation of basic human rights and fundamental freedoms. In order to create a basis for the elimination of violence and for its prevention, it is necessary to look at its scope and form, and to acknowledge its presence in society.

According to data of the Ministry of the Interior on the recorded situation, trends and characteristics of cases of family violence during 2012, a total of 21,554 *misdemeanors of Violent Domestic Behaviour* referred to in Article 4 of the Act on Protection against Family Violence were committed, and the largest number of those offences (11,061 or 51.32%) referred to cases of psychological violence and physical violence (9,183 or 42.60%). The police reported 17,976 perpetrators, including 14,444 (80.35%) persons of the male sex, and 3,532 (16.65%) persons of the female sex. A total of 20,627 persons were injured by misdemeanors of family violence, including 4,587 (22.23%) children and minors, and 772 (3.74%) persons with disabilities. In terms of the gender of injured persons (20,627), 12,871 (62.40%) were persons of the female sex, 19.77% (2,544) of whom were children and minors. Observing the relationship between the perpetrator and the victim, the most common perpetrators of family violence in 2012 were: husbands in 7,485 cases (where 5,355 cases included married spouses, 1,491 cases included non-marital partners and 639 cases included former partners), fathers in 3,343 cases, sons against parents in 2,509 cases, wives against husbands in 2,329 cases, etc.

During 2013, the police recorded a total of 18,451 misdemeanors of *violent family behaviour* referred to in Article 4 of the Act on Protection against Family Violence, and the largest number included cases of physical violence (10,132 or 54.91%) followed by psychological violence (7,788 cases or 42.21%). As in the previous year, the highest number of perpetrators were men (78.50% or 12,996 out of a total of 16,564 perpetrators). A total of 18,590 persons were injured by these offences, 64.03% (11,904) of whom were persons of the female sex (1,868 or 15.69% were children and minors, and 103 or 0.86% were women with disabilities). In terms of the relationship between the perpetrator and the victim, the most common perpetrators in this year as well were husbands in 5,397 cases (3,897 were married spouses, 967 were non-marital partners and 533 were former partners). They were followed by fathers in 2,072 cases, sons against parents in 2,476 cases, wives against husbands in 1,561 cases, etc.

In 2014, a total of 16,926 cases of misdemeanors of violent family behaviour were recorded, most of which, just as in the previous year, included cases of physical (9,051 or 53.47%) and psychological violence (7,274 or 42.98%). Persons of the male sex were still perpetrators of the higher number of these misdemeanors (78.36% or 11,655 out of a total of 14,874 perpetrators). Same as in the previous years, injured persons in most cases were persons of the female sex, i.e. in 63.88% of cases (10,465 out of a total of 16,382 injured persons). The share of children and minors in the total number of victims of the female sex was 14.36%, i.e. 1,503, while women with disabilities accounted for 0.68% (71) in the total number of women victims. The data on the relationship between the perpetrator and the victim still showed that in most cases perpetrators were persons of the male sex as follows: husbands in 5,020 cases (3,509 were married spouses, 987 were non-marital partners and 524 were

former partners), sons against a parent in 2,293 cases, fathers against children in 1,956 cases, wives against husbands in 1,165 cases, etc.

A total of 15,958 misdemeanors of violent family behaviour were recorded in 2015. Continuing the trend started in 2013, the highest number of cases included physical violence (8,366 or 52.43%) and psychological violence (7,011 or 43.93%). Out of the total number of perpetrators (13,775), 76.80% were persons of the male sex (10,579). Furthermore, the trend of a higher number of injured persons of the female sex (63.73% or 9,775) in the total number of persons injured by this offence (15,338) continued. The share of children and minors in the total number of victims of the female sex was 14.31%, i.e. 1,399, while women with disabilities accounted for 0.61% (60) in the total number of women victims. Observing the relationship between the perpetrator and the victim, it was still evident that in most cases perpetrators were persons of the male sex, i.e. husbands in 4,572 cases (3,174 married spouses, 913 non-marital partners and 485 former partners), sons against parents in 2,002 cases, fathers against children in 1,039 cases, wives against husbands in 1,095 cases, etc.

In 2016, a total of 13,647 misdemeanors of violent family behaviour were recorded, most of which included cases of physical (7,351 or 53.87%) and psychological violence (5,841 or 42.80%).

Continuing the trend, the highest number of perpetrators were still persons of the male sex (9,217 or 77.15% out of a total of 11,948 perpetrators). A total of 13,362 persons were injured by misdemeanors of family violence, 2,485 (18.60%) of whom were children and minors, and 105 (0.79%) were persons with disabilities. In terms of the gender of injured persons (13,362), 8,538 (63.90%) were persons of the female sex, 14.76% (1,261) of whom were children and minors. Observing the relationship between the perpetrator and the victim, the most common perpetrators of family violence in 2016 were: husbands in 4,081 cases (where 2,790 cases included married spouses, 820 cases included non-marital partners and 471 cases included former partners), fathers in 882 cases, sons against parents in 1,735 cases, wives against husbands in 1,057 cases, etc.

By analysing the data on the *criminal offences of murder* committed in the Republic of Croatia, in 2013, 41 murders were committed, 15 (36.58%) of which were committed by close relatives. In the same year, 21 women (51.22% of the total number of murdered persons) were murdered, 11 (73.33%) of which were murdered by close relatives.

In 2014, 35 murders were committed in which 17 women lost their lives. Out of the total number of murders, 18 (51.43%) were committed by close relatives, and in 13 (72.22%) cases victims were women.

Furthermore, in 2015, out of 33 murders in which 15 women were murdered, 18 murders were committed by close relatives, and 12 (66.66%) women were killed in those cases.

In 2016, 43 criminal offences of murder were committed in which 20 women were killed. A total of 19 criminal offences of murder were committed by close relatives where 15 women were killed (78.95%).

According to the data on the *criminal offences of family violence* referred to in Article 179a of the Criminal Code, in 2016, 330 such criminal offences were recorded, where 279 (84.55%) persons of the female sex and 51 (15.45%) persons of the male sex were injured.

The analysis of the data on the *criminal offences of bodily injury and severe bodily injury* committed against close relatives in the Republic of Croatia indicates that in 2013 a total of 440 criminal offences of bodily injury were committed, where 326 (74.10%) cases included victims of the female sex. As regards the criminal offences of severe bodily injury, out of a total of 90 such criminal offences, in 56 cases (62.02%) victims were women.

Furthermore, in 2014, 559 criminal offences of bodily injury by close relative were recorded, including 405 (72.45%) cases where victims were persons of the female sex, as well as 102 criminal offences of severe bodily injury, including 62 (60.78%) cases where victims were women.

In 2015, 439 criminal offences of bodily injury by close relatives were recorded, including 239 (66.74%) cases where victims were persons of the female sex. Also, in the same year, 97 criminal offences of severe bodily injury were committed by close relatives, including 64 (66%) cases where the offences were committed to the detriment of women.

According to the latest data for 2016, a total of 456 criminal offences of bodily injury were committed where the higher number of injured persons still referred to persons of the female sex, i.e. 317 (69.52%) women, same as in cases of severe bodily injury (a total of 115 cases) where 65 (56.52%) women were injured.

In relation to the *criminal offences against sexual freedom* committed by close relatives, note that, in 2013, 33 criminal offences of sexual intercourse without consent were committed, and victims in all cases (100%) were persons of the female sex. Also, 37 criminal offences of rape and 3 criminal offences of attempted rape were committed in the same year where victims were also solely women (100%). One criminal offence of sexual harassment was committed also against a person of the female sex.

In 2014, 22 criminal offences of sexual intercourse without consent between close relatives were recorded, including 20 (90.91%) cases where victims were persons of the female sex, as well as 16 criminal offences of rape and 7 criminal offences of attempted rape, including 20 (86.96%) cases where victims were women. Also, 2 criminal offences of sexual harassment were committed where victims were men (100%).

In 2015, 26 criminal offences of sexual intercourse without consent between close relatives were committed, including 25 (96.15%) cases where victims were women, as well as 32 criminal offences of rape where victims were women (100% of cases), same as in 6 criminal offences of attempted rape and 1 criminal offence of sexual harassment.

According to the data for 2016, in 83 criminal offences of sexual intercourse without consent between close relatives victims were women, as well as in 34 criminal offences of rape, while a person of the male sex was the victim in one offence of attempted rape. Regarding the criminal offence of sexual harassment, of the 3 recorded cases, women were victims in 2 (66.66%).

The presented data of the Ministry of the Interior indicate that mostly women are victims of family violence, both in cases of misdemeanors or criminal offences of family violence and in cases of criminal offences of murder, bodily injury and severe bodily injury, as well as criminal offences against sexual freedom committed by close relatives. Although, according to the data presented, the number of offences of violent family behaviour, according to Article 4 of the Act on Protection against Family Violence, has been in decline from 2012 onwards in relation to the criminal offences of murder, concerns are raised by the increase in the number of murders by close relatives in 2014 (18) compared to 2013 (15), and the continued trend in the number of murders in 2015 (18) and 2016 (19). Very high percentage of women victims of these criminal offences is also alarming, i.e. their increase in 2014 (13) compared to 2013 (11), an imperceptible decrease in the number of women murdered by close relatives in 2015 (12) and an increase in the number of murdered women in 2016 (15). Also, the number of women victims of criminal offences of bodily injury, severe bodily injury and criminal offences against sexual freedom is higher than the number of victims of the male sex.

Based on the committed misdemeanors of family violence, and pursuant to the provisions of Article 11 of the Act on Protection against Family Violence, the courts may impose on perpetrators of family violence protective measures of compulsory psychosocial treatment, prohibition of approaching the victim of family violence, prohibition of harassing or stalking the person exposed to violence, removal from the apartment, house or other residential premises, compulsory treatment of addiction and confiscation of objects that were intended for use or were used while perpetrating the misdemeanor.

According to the available official statistics of the Ministry of Justice in the period from the beginning of 2012 to the end of June 2016, the courts have imposed a total of 14,932 protective measures under the Act on Protection against Family Violence. The highest number of these protective measures included compulsory treatment of addiction, i.e. 4,289 (28.72%), and prohibition of approaching the victim of violence, i.e. 4,163 (27.88%). These were followed by imposed protective measures of compulsory psychosocial treatment (2,983 or 19.98%), protective measures of removal from the apartment, house or other residential premises (1,358 or 9.09%), prohibition of harassing or stalking the person exposed to violence (1,292 or 8.65%), while the least imposed measure was confiscation of objects that were intended for use or were used while perpetrating the misdemeanor (847 or 5.67%). Observing the relationship among the imposed and applied protective measures, it is evident that, in the mentioned period, out of a total of 14,932 imposed measures, 54.50% (8,138) measures were applied. Out of the total number of applied protective measures, measures of prohibition of approaching the victim of violence stood out as the most numerous (3,244 or 39.86%). These were followed by applied protective measures of compulsory treatment of addiction (1,365 or 16.77%), removal from the apartment, house or other residential premises (1,068 or 13.12%), prohibition of harassing or stalking the person exposed to violence (935 or 11.49%), compulsory psychosocial treatment (873 or 10.73%) and confiscation of objects that were intended for use or were used while perpetrating the misdemeanor (653 or 8.02%).

Furthermore, in accordance with the provisions of Article 130 of the Misdemeanor Act, the court may, in the event of perpetrated misdemeanor of family violence, impose on the perpetrator protective measures, i.e. prohibition of frequenting certain places or areas, and prohibition of approaching a certain person, and prohibition of establishing or maintaining contact with a certain person. In the period from the beginning of 2012 to the end of June

2016, the courts have imposed a total of 618 measures of prohibition of frequenting certain places or areas and 3,510 measures regarding approaching a certain person and prohibition of establishing or maintaining contact with a certain person. In relation to these measures, it should be emphasised that in most cases they were imposed on men. Thus, for example, measures of prohibition of frequenting certain places or areas were imposed on male perpetrators in 578 (93.53%) cases, while measures regarding approaching a certain person and prohibition of establishing or maintaining contact with a certain person were imposed on male offenders in 3,088 (87.98%) cases.

Following the abovementioned alarming statistical data on a high number of cases of violence, it is necessary to ensure a comprehensive and systematic access to this area by all competent authorities. Based on the fact that family violence constitutes a form of discrimination and taking into account the fact that in most cases women are victims of family violence, but also the need to ensure the protection of all victims of family violence regardless of gender, the National Strategy of Protection against Family Violence introduces the obligation for all competent authorities to prevent and prosecute any type of family violence. In this regard, special attention should be paid to the development of preventive programmes for combating family violence in its various manifestations, legal provisions for the protection of victims of violence should be improved, the necessary timely assistance should be provided to victims of family violence, perpetrators should be assisted in changing their behaviour and the professional and wider public should be informed of the needs of victims of family violence.

In order to ensure continuity in the implementation of the National Strategy measures and particularly taking into account the fact that this is a long-term process and that changes may only be expected after systematic and continuous action of all competent authorities, the National Strategy for Protection against Family Violence is adopted for the period from 2017 to 2022. Measures of the National Strategy do not specifically emphasise activities focused on persons with disabilities and elderly persons as they are covered by the *National Strategy for the Equalisation of Opportunities for Persons with Disabilities for the Period from 2017 to 2020* and the *Strategy of Social Welfare for the Elderly for the Period from 2017 to 2020* which stipulate measures aimed at protecting these user groups against violence.

Words and concepts, used throughout the text of the National Strategy of Protection against Family Violence for the Period from 2017 to 2022, that are gender-specific refer equally to the masculine and feminine gender, pursuant to Article 43 of the Gender Equality Act (Official Gazette, Nos. 82/08 and 69/17).

3. AREAS OF ACTION, ACTIVITIES AND ACTIVITIES' IMPLEMENTATION PLAN

I. PREVENTION OF FAMILY VIOLENCE

a) Description of the situation

Since the school year 2013/2014, a curriculum for health education has been introduced in primary and secondary schools, and it was divided into four modules, where the modules Prevention of Violent Behaviour, Sex/Gender Equality and Responsible Sexual Behaviour are of particular importance. These modules also cover topics related to the prevention of violence, including family violence. Likewise, since the school year 2014/2015, the Programme of Cross-Subject Interdisciplinary Content of Civic Education has been introduced in primary and secondary schools in the Republic of Croatia to teach pupils from the early age to identify and prevent all forms of violence.

In educational institutions, school preventive programmes were implemented and elaborated in the school curriculum and in the annual school work plan and programme. Each school elaborates the contents of the preventive programme depending on the specifics of its system and the environment in which it operates. The expert guidelines of the programme are defined by county expert councils in accordance with the general guidelines of the National Strategy, i.e. the National Action Programme on Preventive Work in Educational Institutions. Schools are entitled to independent decision-making when developing preventive programmes, and they focus on priority areas of action and target groups. So far, there are no standardised forms for developing preventive programmes that are binding for all school institutions, although there is a recommendation regarding the conceptual frameworks for their development. Consequently, reports that would enable the creation of county databases and the comparison of relevant indicators on the realisation of the outcomes of preventive programmes are also not harmonised, and instead only individual reports by educational institutions are available. These reports mostly highlight the issue of peer and electronic violence, while examples of family violence can be found in the documentation of expert associates.

Furthermore, school preventive programmes incorporate thematic contents on violence within the curriculum of health education for primary and secondary schools. A total of 19 classes are planned in primary schools, and a total of 8 classes in secondary schools, and they are conducted according to different dynamics during homeroom classes. Activities and contents on violence are mainly related to peer violence, while they relate less frequently to family violence. The topics of violence are implemented in the programmes *Zdrav za 5* (Healthy for an A) and *Zajedno više možemo* (We can do more together), in additional programmes that emerged from action research on high school students conducted in some counties, in the projects *Prevenција nasilja u mladenačkim vezama* (Prevention of violence in youth relationships), *CAP* and *TeenCAP* / Child assault prevention, the Unicef programme *Stop Violence among Children*, in programmes of the Status M association and other civil society organisations. The main objectives of these programmes are to: inform children and youth of all forms of violence, instruct them to respond when they observe violence, and encourage non-violent conflict resolution, all in accordance with the Protocol on Proceedings in Cases of Family Violence, the Protocol on Proceedings in Cases of Violence among Children and Youth, the Protocol on Proceedings in Cases of Sexual Violence, the

Protocol on Proceedings in Cases of Abuse and Neglect of Children, the Rules of procedure for educational workers of school institutions in implementing the measures of protection of the rights of pupils and reporting any violation of these rights to the competent authorities.

The key to the prevention of violence in schools and the effectiveness of programmes, in addition to the theoretical basis, diverse methods of work and development adequacy, is their focus on risk factors and the development of social skills in children and youth, as well as shaping their attitudes and values. It is important to instruct them to identify potentially dangerous situations of violence and to use effective response strategies to protect themselves, provide support to peers and turn to adults they trust for help. Experiences from the education practice confirm that expert associates most often mediate and intervene when violence occurs, so they also obtain information on the cases of family violence, either when they are directly addressed by the person who is a victim of violence or they receive the information indirectly from someone else.

There are a number of signs that pre-school children, i.e. pupils, exhibit to warn of poor family relationships, and educators, teachers and expert associates in educational institutions undergo continually professional training for recognising and dealing with various forms of violence. The *Rules of procedure for educational workers of school institutions in implementing the measures of protection of the rights of pupils and reporting any violation of these rights to the competent authorities* were adopted primarily in order to protect the rights, health and safety of children and youth. There are legal obligations which employees have to respect on the basis of protocols on procedures in cases of certain types of violence, as well as keeping records via the *Web Form for keeping records on individual cases of violence* of the Ministry of Science and Education. School prevention programmes include strategies to connect better parents and schools, as well as other institutions in the community, since comprehensive cooperation of all stakeholders and concerted action are preconditions for effective work. Coordinated action of schools, parents and pupils, as well as all competent authorities, professional institutions and civil society organisations, in order to reduce the occurrence of unacceptable behaviour in schools, is also important. Solving an individual case of violence at school or exclusion of individual pupils from the system will not eliminate the possibility of reoccurrence of the same issue, but it can be with other participants or in another system. Therefore, inter-departmental cooperation is important for effective assessment and timely provision of assistance in cases of all types of violence.

Based on the above, “critical points” are set out that point to the need for additional measures of:

- systematic and continuous monitoring of the occurrence of violence, including family violence, through standardised reports from educational institutions
- additional thematic training of all stakeholders in the educational process since the contents (activities) in the existing preventive programmes are fragmentary, inconsistent and inadequate; and
- connecting all stakeholders who address the issue of family violence at all levels by the /macro, meso, micro/ formation of co-expert teams whose function would be to detect and provide timely additional support and assistance.

b) Objectives

- to develop programmes for the prevention of family violence and to ensure their consistent implementation
- to conduct systematic monitoring of the extent of family violence by detecting individual cases in order to act timely and prevent new forms of family violence
- to provide financial support to civil society organisations working on the prevention and suppression of various forms of family violence

c) Measures

1. As part of preventive programmes and mental health care, to conduct training with full reference to issues of family violence, through all levels of the educational system and for all its stakeholders

Article 14 of the Convention – Education

Implementers: Education and Teacher Training Agency, Croatian Institute of Public Health

Co-operating institutions: educational institutions, civil society organisations, education departments in counties, police administrations, county institutes of public health

Activities:

1. to design the contents on the prevention of family violence at all levels (universal, selective, indicated) which include etiological factors in the individual and the system aimed at strengthening internal (personal) forces, i.e. external forces (in the system), mechanisms of protection against violence, methods of reporting violence and possible consequences of violence
2. to elaborate the content of lectures/workshops for all target groups: parents, educators, teachers, children, pupils, to whom knowledge, develop values, attitudes and social skills are transferred
3. to conduct training on the possibilities of violence prevention, mechanisms of protection against violence, methods of reporting violence and possible consequences of violence applying interactive methodological approaches with elaborated dynamics and structure
4. to evaluate the process and outcomes of preventive programmes by quantitative and qualitative criteria

Term: continuously

Performance indicators:

1. programmes for the prevention of violence have been designed and structured
2. the number and quality of held lectures/workshops
3. the number and satisfaction of lecture/workshop participants
4. key factors of family violence /internal and external/ have been identified
5. related rules and legal provisions that protect the individual and the system

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities within the framework of regular professional training for expert

associates, teachers, and in the budget of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

2. To conduct systematic /longitudinal/ monitoring of individual cases with the aim of providing effective assistance by forming interdisciplinary expert teams at county level

Article 14 of the Convention – Education

Implementers: county expert teams – interdisciplinary representation, Croatian Institute of Public Health

Co-operating institutions: civil society organisations, competent departments in counties, county institutes of public health, educational institutions, social welfare centres

Activities:

1. to implement a model (standardised records) of continuous transfer and exchange of relevant information among experts from school and healthcare institutions and social welfare institutions at various stages of the educational process - during medical examinations, enrolment in pre-school, beginning of first grade in primary school, systematic monitoring during primary school and enrolment in secondary school
2. regular monitoring of individual cases where objective indicators may indicate that they are victims or perpetrators of family violence, providing continuous support to members and assisting in case of need according to the principles of supervision

Term: Continuously – repeatedly during the year or if necessary, and according to indications and relevant indicators

Performance indicators:

1. the number of reports and records
2. the quality of revised forms by indicators of the number of users, the frequency of cooperation and the number and type of provided services

Required financial resources:

No financial resources are required.

3. To support financially the implementation of projects and programmes of civil society organisations working on the prevention and suppression of various forms of family violence within the scope of operation of counselling centres

Article 9 of the Convention – Non-governmental organisations and civil society

Article 22 of the Convention – Specialist support services

Article 24 of the Convention – Telephone helplines

Article 25 of the Convention – Support for victims of sexual violence

Implementers: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Office for Cooperation with NGOs, local self-government units and regional self-government units

Co-implementers: civil society organisations

Activities:

1. to provide financial resources for the implementation of projects and programmes of civil society organisations working on the prevention and suppression of various forms of family violence through counselling centres, including SOS telephones for victims of violence
2. to support financially the implementation of projects and programmes of civil society organisations working on the prevention and suppression of various forms of family violence, including the provision of co-financing of compulsory contribution to civil society organisations that have contracted projects financed from EU funds for the implementation of these activities, while respecting the provisions of applicable regulations and criteria
3. to carry out evaluation of financed and implemented projects and programmes of civil society organisations working on the prevention and suppression of various forms of family violence through counselling centres, including SOS telephones for victims of violence

Term: continuously

Performance indicators:

1. financial resources for the implementation of projects and programmes of civil society organisations working on the prevention and suppression of various forms of family violence through counselling centres, including SOS telephones for victims of violence, have been provided
2. the number of civil society organisations working on the prevention and suppression of various forms of family violence through counselling centres, including SOS telephones for victims of violence, which obtained financial support for project implementation
3. the number and quality of projects and programmes of civil society organisations for which financial support was realized
4. the number and satisfaction of project and programme beneficiaries determined on the basis of the performed project and programme evaluation

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget and in the budget of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

II. LEGISLATIVE FRAMEWORK FOR PROTECTION AGAINST FAMILY VIOLENCE

a) Description of the situation

Amendments or proposals for new laws that prescribe the area of protection against family violence in the previous period were aimed at introducing provisions for the purpose of better and more effective protection of victims of family violence.

The *Family Act* (Official Gazette No. 103/15), for example, in addition to the provisions on the protection of victims of family violence with special emphasis on the protection of children, also prescribes that no mediation should be conducted in cases where, due to family violence, equal participation of spouses is not possible.

The *Criminal Code* (Official Gazette Nos. 125/11, 144/12, 56/15 and 61/15), which entered into force on 1 January 2013, introduced a new concept of criminal law protection against family violence by prescribing qualified forms of certain criminal offences when they are committed against a close relative, including family members and former spouses or non-marital partners or same-sex partners as well as persons living in a common household. Thus, a qualified form of a criminal offence is prescribed for severe murder, manslaughter, female genital mutilation, bodily injury, severe bodily injury, particularly severe bodily injury, severe bodily injury resulting in death, severe bodily injury caused by negligence, unlawful deprivation of liberty, kidnapping, coercion, threat, stalking, serious criminal offences against sexual freedom, lewd acts, sexual abuse of a child over the age of 15, satisfying lust in the presence of a child under the age of 15, serious criminal offences of child sexual abuse and exploitation, abandonment of a family member in a situation of distress, violation of duty of maintenance, abduction of a child, neglect and abuse of the rights of a child, incest, abuse of trust. For the purpose of practice and in order to provide for the need to sanction all forms of family violence, in 2015, the Criminal Code prescribed, in addition to the existing criminal law framework, the criminal offence of Family Violence (Article 179a), committed by a person who violates severely the regulations on the protection against family violence and thereby causes to family members or close relatives fear for their safety or the safety of their close relatives or places them in a humiliating position, without committing a more serious criminal offence thereby, and it prescribed the punishment of imprisonment for a term not exceeding three years. This criminal offence covers more serious forms of family violence that are not covered by a series of criminal offences for which more severe punishment is prescribed when they are committed against a close relative.

In addition to the novelties introduced in the area of protection against family violence by the Criminal Code, the drafting of the new *Act on Protection against Family Violence* (Official Gazette 70/17) took into account the standards and obligations imposed on the Republic of Croatia by the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (hereinafter: the Convention) and Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 29 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA (hereinafter: Victims' Rights Directive).

The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, in the Preamble as well as in its operative part, recognises and condemns all forms of violence against women and family violence and emphasises the imperative of creating a Europe free from violence against women and family violence. To this end, it emphasises the strong link between achieving gender equality and eliminating violence against women. The transposition of victims' rights from the Victims' Rights Directive to national legislation aims at, *inter alia*, developing a careful approach to victims of violence in order to prevent their secondary victimisation, a sufficient level of awareness in victims of their rights and the care of the competent authorities for the rights of victims in

procedural acts. The transposition of the Directive into national legislation expanded the definition of a victim as a person who, due to committed family violence, is suffering physical or psychological consequences, property damage or substantial violation of fundamental rights and freedoms. The Act on Protection against Family Violence provides an exhaustive list of victims' rights, i.e. the right to:

- access services for supporting victims of family violence
- effective psychological and other professional help and support of bodies, organisations or institutions providing help to victims of family violence
- protection from intimidation and retaliation
- protection of dignity during the examination of the victim as a witness
- be accompanied by a trustworthy person when undertaking actions in which he or she participates
- be informed, upon his or her request, without undue delay, on the abolition of detention or the escape of the defendant and on the repelling of the decision on ordering protective measures and the termination of preventive measures ordered for his or her protection or on the release of the convicted person from serving his or her prison term
- the confidentiality of data the disclosure of which could jeopardise his or her safety or the safety of family members and other persons to whom the Act on Protection against Family Violence applies, and the right to request exclusion of the public in the proceedings before the court
- a representative in the proceedings in order to be able to exercise his or her rights during the proceedings
- request that he or she is interrogated by a person of the same sex in the police
- avoiding contact with the perpetrator before and during the proceedings, whenever possible
- temporary accommodation in an appropriate institution in accordance with a special act
- be informed, upon his or her own request, about the actions taken concerning the complaint and the outcome of the proceedings, and other rights.

Furthermore, the notion of family violence has also been defined. Family violence occurs in various forms, such as physical, psychological, sexual or economic violence. Unlike previous legislation, the new Act abandons the listing of certain modalities of each prescribed form of violence and avoids possible overlapping of criminal offences referred to in the Criminal Code and misdemeanor (misdemeanors) referred to in the Act on Protection against Family Violence. Such a solution allows for a clear demarcation between a criminal offence and a misdemeanor since the existence of the criminal offence of family violence requires a wider crime scope, which presupposes the cumulative fulfilment of the following requirements: a serious violation of the regulations on protection against family violence (i.e. the Act on Protection against Family Violence) and causing more severe consequences (causing fear for the safety of a family member or a close relative or placing in a humiliating position). The existence of a misdemeanor, an independent criminal offence and qualified forms of individual criminal offences, if committed against a close relative, ensures comprehensive punishment of perpetrators of all, even the least severe, forms of family violence. The circle of persons targeted by the Act on Protection against Family Violence is the same as the circle of persons for whom, as family members or close relatives, the Criminal Code provides additional protection in the case of criminal offences related to family violence (criminal offences of family violence, bodily injury, severe bodily injury, particularly severe bodily injury, coercion, threat). This definition is in line with the

definition of family violence in the Convention relating to “the violence of intimate partners between current or former spouses or non-marital partners, and the intergenerational violence commonly occurring between parents and children”. Therefore, even beyond the requirements of the Convention, the Act on Protection against Family Violence protects all persons who are spouses or non-marital partners or same-sex partners, but also persons who are connected based on the fact that they have a common child although they are not and have never been spouses, non-marital partners or same-sex partners, as well as those persons who, although they are not in such a relationship, live in a common household.

Due to the improvement of the existing situation in the area of protection against family violence, in the previous period, amendments to several legal provisions, i.e. amendments to acts were made, but in the forthcoming period there remains the challenge of developing additional regulations and harmonising them with the requirements of international documents such as the Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women and, in particular, the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, which is undergoing ratification process.

b) Objectives

- to ensure consistent application of the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence
- to harmonise legislation in the area of protection against family violence with the requirements of international documents, in particular, the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence
- to ensure systematic application of laws and other regulations in the area of protection against family violence

c) Measures

1. To carry out the process of ratification of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence
---

Article 75 of the Convention – Signature and entry into force

Implementers: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy

Cooperating institutions: Ministry of the Interior, Ministry of Foreign and European Affairs, Ministry of Justice, Ministry of Health, Ministry of Science and Education, Gender Equality Office, Office for Human Rights and Rights of National Minorities, Gender Equality Ombudsperson, scientific institutions, civil society organisations

Activities:

1. to establish a working group for drawing up the Convention Ratification Act
2. to draw up a Convention Ratification Act Draft

3. to conduct public consultation
4. to adopt the Convention Ratification Act

Term: 2017

Performance indicators:

1. working group for drawing up the Convention Ratification Act has been established
2. Convention Ratification Act Draft has been drawn up
3. public consultation has been conducted
4. the Convention Ratification Act has been adopted

Required financial resources:

No financial resources are required.

2. To ensure consistent implementation of the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence

Article 7 of the Convention – Comprehensive and co-ordinated policies

Article 8 of the Convention – Financial resources

Article 10 of the Convention – Co-ordinating body

Implementers: state authorities in charge of proceedings in cases of family violence (Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Ministry of the Interior, Ministry of Justice, Ministry of Health, Ministry of Science and Education)

Cooperating institutions: National Team for the Prevention and Suppression of Family Violence and Violence against Women, county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, civil society organisations

Activities:

1. to appoint a coordinating body at the national level for the implementation, monitoring of the implementation and reporting on the implementation of the provisions of the Convention
2. to provide a sufficient number of educated and informed officials in each public administration body for the implementation of the provisions of the Convention
3. to provide financial resources for the purpose of implementing the provisions of the Convention

Term:

1. 2018
- 2.– 3. 2018 and continuously

Performance indicators:

1. coordinating body has been appointed at the national level for the implementation, monitoring of the implementation and reporting on the implementation of the provisions of the Convention
2. sufficient number of educated and informed officials in each public administration body has been provided for the implementation of the provisions of the Convention
3. financial resources have been provided for the purpose of implementing the provisions of the Convention

4. reports on the implementation of the provisions of the Convention have been drawn up

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities.

3. To improve the legal framework for protection against family violence
---

Article 5, paragraph 2 of the Convention – State obligations and due diligence

Implementers: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Ministry of Justice, Ministry of the Interior, Ministry of Health, Ministry of Science and Education

Activities:

1. to make a comparative overview of legislation in the area of protection against family violence
2. to make recommendations for the harmonisation of the legislative framework of the Republic of Croatia with the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence
3. to take appropriate steps to ensure full compliance of the laws of the Republic of Croatia within the scope of work of each competent authority

Term:

- 1.- 2. 2017
3. 2018 and continuously

Performance indicators:

1. comparative overview of legislation in the area of protection against family violence has been made
2. recommendations for the harmonisation of the legislative framework have been made
3. amendments to laws have been made based on the recommendations for the harmonisation of the legislative framework

Required financial resources:

No additional financial resources are required.

4. To draw up a new Act on Protection against Family Violence
--

Article 50 of the Convention – Immediate response, prevention and protection

Implementers: Ministry of Justice

Cooperating institutions: competent state authorities, civil society organisations

Activities:

1. to draw up a draft of the new Act on Protection against Family Violence
2. to adopt the new Act on Protection against Family Violence

Term: 2017

Performance indicators:

1. draft of the new Act on Protection against Family Violence has been drawn up
2. new Act on Protection against Family Violence has been adopted

Required financial resources:

No additional financial resources are required.

5. To prescribe a method of more efficient housing care for victims of family violence by an implementing regulation regulating housing care
---

Article 20 of the Convention – General support services

Implementers: Central State Office for Reconstruction and Housing Care

Cooperating institutions: competent state authorities, local self-government units and regional self-government units, civil society organisations

Activities:

1. at the proposal of the ministry responsible for family affairs, with the aim of providing more effective housing for victims of violence, to make amendments to the regulation which stipulates the criteria for housing care application scoring and submit them for adoption to the Government of the Republic of Croatia

Term: 2018

Performance indicators:

1. amendments to the regulation which stipulates the criteria for housing care application scoring have been adopted

Required financial resources:

No financial resources are required.

6. To amend the Regulations on the Manner and Place of Conducting Psychosocial Treatment
---

Article 16 of the Convention – Preventive intervention and treatment programmes

Implementer: Ministry of Justice

Activities:

1. to make amendments to the Regulations on the Manner and Place of Conducting Psychosocial Treatment

Term: 2017

Performance indicators:

1. amendments to the Regulations on the Manner and Place of Conducting Psychosocial Treatment have been adopted

Required financial resources:

No financial resources are required.

7. To make amendments to the Protocol on Proceedings in Cases of Family Violence in accordance with new legislation
--

Article 7 of the Convention – Comprehensive and integrated policies

Implementer: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy

Cooperating institutions: Ministry of the Interior, Ministry of Health, Ministry of Science and Education, Ministry of Justice, civil society organisations

Activities:

1. to establish a working group for drawing up amendments to the Protocol on Proceedings in Cases of Family Violence
2. to draw up a draft of amendments to the Protocol
3. to conduct public consultation
4. to adopt amendments to the Protocol

Term: 2018

Performance indicators:

1. working group for drawing up amendments to the Protocol has been established
2. draft of amendments to the Protocol has been drawn up
3. public consultation has been conducted
4. amendments to the Protocol have been adopted

Required financial resources:

No financial resources are required.

8. To prescribe the obligation to ensure the accessibility of shelters for victims of violence to persons with disabilities by an implementing regulation regulating the conditions for the provision of social services
---

Article 23 of the Convention – Shelters

Implementer: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy

Activities:

1. to draw up a draft of the implementing regulation regulating the conditions for the provision of social services with the aim of prescribing the obligation to ensure the accessibility of shelters to persons with disabilities
2. to conduct public consultation
3. to adopt amendments to the implementing regulation

Term: 2020

Performance indicators:

1. draft of the implementing regulation regulating the conditions for the provision of social services has been drawn up with the aim of prescribing the obligation to ensure the accessibility of shelters to persons with disabilities
2. public consultation has been conducted
3. amendments to the implementing regulation have been adopted

Required financial resources:

No financial resources are required.

III. SHELTERING AND SUPPORT FOR VICTIMS OF FAMILY VIOLENCE

a) Description of the situation

Previous activities of competent state authorities conducted in the previous period indicate that some progress has been made in suppressing family violence, and in providing assistance and improving the position of victims of family violence. However, there is still the obligation of continuous action and cooperation of all competent authorities and civil society organisations providing assistance to victims of family violence. For the purpose of providing systematic financial support for the operation of shelters for victims of family violence, progress has been made in this area in the past few years. As part of its activities, the former Ministry of Social Policy and Youth, now the Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, has provided financial support through a three-year tender since 2013 for the operation of seven shelters for victims of family violence managed by civil society organisations in the City of Zagreb, Karlovac County, Istria County, Primorje-Gorski Kotar County, Sisak-Moslavina County and Brod-Posavina County. Local self-government units and regional self-government units also contribute to the financial support for these shelters according to the adopted plans.

In addition to the shelters funded in the described manner, the Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy continuously ensures the right to accommodation for victims of family violence through contracts and, to that effect, it finances the accommodation of victims of family violence in 10 shelters in the Osijek-Baranja County, Vukovar-Srijem County, Primorje-Gorski Kotar County, Zadar County, Split-Dalmatia County, Šibenik-Knin County, Varaždin County, Međimurje County, Bjelovar-Bilogora County and Zagreb County.

In addition to financial support for the operation of shelters for victims of family violence, state authorities, in accordance with their scope of work, through tenders for projects and programmes of civil society organisations, also financially support projects of counselling centres for victims of family violence, including the operation of SOS telephone for victims of violence where, in crisis situations, persons in need can obtain information on possibilities of protection. At the same time, financial support is provided for projects of prevention against peer violence.

Furthermore, it should be pointed out that, during the previous years, 7 county courts in Zagreb, Zadar, Osijek, Split, Sisak, Vukovar and Rijeka have established Departments for Victims' and Witnesses' Support equipped with waiting rooms where victims can be placed before and after a hearing for the purpose of providing support as well as avoiding encounter with the perpetrator. Furthermore, all courts in the Republic of Croatia have been provided with the means to employ expert associates of non-legal profession who provide support to the child and assist the judge in questioning a child victim and/or witness. Furthermore, new video equipment was installed at the Split Municipal Court, the Zagreb Municipal Criminal Court and the County Courts in Bjelovar, Osijek, Rijeka, Sisak, Split, Varaždin, Velika Gorica and Zagreb, which contributed to the elimination of secondary victimisation of children as the most vulnerable participants in criminal proceedings. At the same time, in order to avoid secondary victimisation of children before and during criminal proceedings, the Ministry of the Interior granted the Ministry of Justice, on the basis of a signed agreement, the permanent use of equipment and devices for audio-visual recording of interviews with children.

Employment of victims of family violence in the previous period was promoted through professional orientation and career development activities and active labour market policy measures in line with the *Guidelines for the Development and Implementation of Active Labour Market Policy in the Republic of Croatia for the Period from 2015 to 2017*.

Data from the records of the Croatian Employment Service on the number of unemployed persons who are victims of family violence, and who participate in workshops for active job search and psychosocial support, professional orientation activities and assessment of work ability, and educational activities aimed at improving their employability, as well as on the number of unemployed persons who are victims of family violence and have been employed through mediation by the Croatian Employment Service, show that during 2015, 262 unemployed persons who were victims of family violence were registered in all regional offices of the Croatian Employment Service, of whom 108 were employed.

In developing active labour market policy measures, victims of family violence and other vulnerable groups exposed to exclusion from the labour market have been recognised as target groups whose integration into the labour market has been facilitated, and there is no prescribed minimal duration of their registration as unemployed persons in order for them to be included in the measures co-financing employment or education, and instead, the only requirement for them is to be registered as unemployed persons. In addition to the above, victims of family violence have the option to combine multiple types of measures and incentives as opposed to other long-term unemployed persons, and the victim of family violence who received financing for education for acquiring new occupation or increasing employability may be employed through the use of aid for employment or included in another education programme in the same year.

Throughout 2015, a total of 49 unemployed persons who were victims of family violence were included in the Active Policy Measures. In the same year, 44 victims of family violence, 42 women and 2 men, were included in the active labour market policy measure *Public works*. Through the measure *Co-financing employment of special groups of unemployed persons*, 5 persons from the register of unemployed persons who were victims of family violence were employed, 4 of whom were women.

Previous experience of the Croatian Employment Service in dealing with victims of family violence suggests the need for better identification of victims of family violence and more precise record-keeping in relation to such victims in the Croatian Employment Service records and the development of mechanisms of referral and more intense cooperation with shelters and counselling centres for victims of family violence as well as associations that provide care and implement programmes for the benefit of victims of family violence.

Regarding the need for housing care for victims of family violence, the Act on Areas of Special State Concern (Official Gazette, Nos. 86/08, 57/11, 51/13, 148/13, 76/14, 147/14 and 18/15) provides that the housing care authority can provide exceptionally housing care outside the Priority List in special circumstances, such as severe damage to residential premises caused by fire, flood and other weather incidents, and difficult health and social circumstances of the applicant or a member of the applicant's family, all with the written recommendation of the competent social welfare centre or the mayor of the municipality or the mayor of the city and with the proposal of the Committee established for this purpose. In 2015, 5 applications for urgent housing care were received from persons claiming to be victims of family violence, and these applications were considered at the session of the Committee for Urgent Housing, but no proposal for urgent housing care per received applications was adopted.

After experiencing violence and leaving the shelter, victims of family violence mostly face the issue of housing care. This is mostly the case with persons of poor economic status who are not able to secure the necessary financial means for renting an apartment and providing for minimum subsistence or the needs of children who leave their home together with the mother. Due to the abovementioned, it is necessary to pay special attention to housing care for victims of family violence and ensure priority housing for these persons.

b) Objectives

- to ensure housing care for victims of family violence
- to provide financial support for the operation of shelters and counselling centres for victims of family violence
- to ensure employment of victims of family violence
- to ensure accessibility of shelters for persons with disabilities

c) Measures

1. To ensure housing care for children and adults who are victims of family violence
---

Article 20 of the Convention – General support services

Implementer: Central State Office for Reconstruction and Housing Care

Cooperating institutions: Agency for Transactions and Mediation in Immovable Properties, local self-government units and regional self-government units, civil society organisations

Activities:

1. to provide a housing facility by donating, renting, selling and in other ways in accordance with positive legal regulations and adopted rulings
2. in cooperation with state administration offices in the counties, i.e. the competent administrative authority of the City of Zagreb, to keep a special record of applicants for housing care for victims of family violence
3. in cooperation with state administration offices in the counties, i.e. the competent administrative authority of the City of Zagreb, to keep a special record of housing care for victims of family violence

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number of submitted applications for housing care
2. the number of persons who received housing care compared to the number of submitted applications
3. in cooperation with state administration offices in the counties, i.e. the competent administrative authority of the City of Zagreb, recorded data on applicants and victims of family violence who received housing care

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities.

2. To provide financial support for the operation of shelters and counselling centres for victims of family violence managed by civil society organisations and for institutions providing accommodation to victims of family violence in the Republic of Croatia

Article 9 of the Convention – Non-governmental organisations and civil society

Article 22 of the Convention – Specialist support services

Article 23 of the Convention – Shelters

Article 24 of the Convention – Telephone helplines

Article 25 of the Convention – Support for victims of sexual violence

Implementer: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, local self-government units and regional self-government units

Cooperating institutions: civil society organisations, institutions providing accommodation to victims of family violence

Activities:

1. to establish the fulfilment of the conditions prescribed by an implementing regulation laying down the conditions for the provision of social services
2. to carry out assessment of the quality of work programmes of shelters and counselling centres for victims of family violence
3. to perform evaluation of the implementation of work programmes of shelters and counselling centres for victims of family violence

Term: continuously

Performance indicators:

1. the fulfilment of the conditions prescribed by an implementing regulation laying down the conditions for the provision of social services has been established
2. assessment of the quality of work programmes of shelters and counselling centres for victims of family violence has been carried out regularly and the level of the quality has been established
3. evaluation of the implementation of work programmes of shelters and counselling centres for victims of family violence has been carried out regularly and the quality of implemented activities has been established
4. the number and structure and the satisfaction of beneficiaries of provided services have been established

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authority and in the budget of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

3. To encourage local self-government units and regional self-government units to introduce a gender budget, which will ensure continuous financial support for the operation of shelters for victims of family violence

Article 9 of the Convention – Non-governmental organisations and civil society

Article 22 of the Convention – Specialist support services

Implementer: county committees for gender equality

Cooperating institutions: county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, local self-government units and regional self-government units, civil society organisations

Activities:

1. to hold meetings of representatives of county teams for gender equality, county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, local self-government units, regional self-government units, civil society organisations that manage shelters
2. to propose to the representative bodies of local self-government units and regional self-government units the development of a gender-sensitive budget, which would provide financial resources for the operation of shelters for victims of family violence

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number of held meetings of representatives of county teams for gender equality, county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, local self-government units, regional self-government units, civil society organisations that manage shelters

2. assessment of the usefulness of the meetings held by the participants established on the basis of evaluation carried out at the end of each meeting
3. allocation of financial resources for the operation of shelters for victims of family violence in the budgets of local self-government units and regional self-government units
4. the number of shelters for victims of family violence that received financial support from local self-government units and regional self-government units
5. the number of local self-government units and regional self-government units that drew up a gender-sensitive budget

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the budgets of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

4. To adapt premises in which shelters for victims of family violence operate to accommodate persons with disabilities

Article 23 of the Convention – Shelters

Implementers: shelters for victims of family violence / accommodation providers for victims of family violence, founders of shelters / accommodation providers for victims of family violence

Cooperating institutions: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy (in the part of issuing of rulings on compliance), local self-government units and regional self-government units

Activities:

1. to determine the shelters / accommodation providers for victims of family violence whose premises are not adapted to persons with disabilities / issuing of rulings by the competent authority on the need to adapt the premises to persons with disabilities
2. to carry out construction works in order to arrange the premises adapted to persons with disabilities

Term:

1. 2021
2. 2021 and continuously

Performance indicators:

1. the number of shelters / accommodation providers for victims of family violence that need to adapt their premises to persons with disabilities / the number of issued rulings
2. financial resources for the adaptation of premises have been provided
3. the number of shelters / accommodation providers for victims of family violence where works have been performed in order to adapt their premises to persons with disabilities

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the budgets of founders of shelters / accommodation providers for victims of family violence and in the budgets of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

5. To make plans and programmes for recruitment of victims of family violence

Article 20 of the Convention – General support services

Implementers: Croatian Employment Service, Ministry of Labour and Pension System, Ministry of Economy, Entrepreneurship and Crafts

Cooperating institutions: local self-government units and regional self-government units, educational institutions, employers, civil society organisations

Activities:

1. to make an analysis of the results of inclusion of victims of family violence into active labour market policy measures for each year
2. to encourage employment of victims of family violence
3. to monitor recruitment of victims of family violence
4. to monitor the implementation of measures aimed at victims of family violence in the Strategy of Development of Entrepreneurship of Women for the Period from 2014 to 2020.

Term: continuously

Performance indicators:

1. regular creation of an analysis of inclusion of victims of family violence into active policy measures at an annual level
2. the number of delivered lectures, printed materials, informative television and radio shows about opportunities and benefits of recruitment of victims of family violence
3. statistical indicators of preparation for employment and employment mediation in relation to the recruitment of victims of family violence
4. ensured monitoring of the implementation of the programme for introducing incentives to entrepreneurs, legal and physical persons that recruit victims of family violence

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities from EU funds.

6. To encourage employers to recruit victims of family violence

Article 20 of the Convention – General support services

Implementers: Croatian Employment Service, Ministry of Labour and Pension System, Ministry of Economy, Entrepreneurship and Crafts, Croatian Chamber of Economy, Croatian Chamber of Trades and Crafts

Cooperating institutions: local self-government units and regional self-government units, employers, civil society organisations

Activities:

1. to inform employers about opportunities and benefits of recruiting victims of family violence through lectures, forums, round tables, printed materials, the media, etc.
2. to monitor the implementation of the programme for introducing incentives to entrepreneurs, legal and physical persons that recruit victims of family violence

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number of delivered lectures, printed materials, informative television and radio shows about opportunities and benefits of recruitment of victims of family violence
2. ensured monitoring of the implementation of the programme for introducing incentives to entrepreneurs, legal and physical persons that recruit victims of family violence

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities and in the budgets of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans. Possibility of finding the required resources through EU funds.

7. Strengthening cooperation among regional offices of the Croatian Employment Service and shelters and counselling centres for victims of family violence in order to prepare them for employment and improve the employment of victims of family violence

Article 9 of the Convention – Non-governmental organisations and civil society

Article 20 of the Convention – General support services

Implementers: Croatian Employment Service, Ministry of Labour and Pension System, civil society organisations that manage shelters and counselling centres for victims of family violence

Cooperating institutions: local self-government units and regional self-government units, employers

Activities:

1. to appoint coordinators for victims of family violence in all regional offices of the Croatian Employment Service and shelters and counselling centres for victims of family violence
2. to conclude protocols on cooperation among regional offices of the Croatian Employment Service and shelters and counselling centres for victims of family violence for the purpose of coordinated implementation of procedures of preparation for employment of victims of family violence
3. to hold workshops for empowerment and active job search for victims of family violence placed in shelters and beneficiaries of counselling centre services in order to improve their employability
4. to ensure coordinated provision of information to victims of family violence on the demands of the local labour market and provide them with professional support when filing their job applications

Term:

1. 2017
2. 2018
3. – 4. continuously

Performance indicators:

1. coordinators for victims of family violence have been appointed in all regional offices of the Croatian Employment Service and all shelters and counselling centres for victims of family violence
2. protocols on cooperation between regional offices of the Croatian Employment Service and shelters and counselling centres for victims of family violence, where the latter exist, have been signed
3. the regularity and the number of held workshops for empowerment and active job search intended for victims of family violence placed in shelters and beneficiaries of counselling centre services in order to improve their employability
4. the quality of cooperation and the number of victims of family violence informed of the demands of the local labour market have been established

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities and in the budgets of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans. Possibility of finding the required resources through EU funds.

IV. PSYCHOSOCIAL TREATMENT OF FAMILY VIOLENCE PERPETRATORS

a) Description of the situation

The protective measure of compulsory psychosocial treatment of perpetrators of family violence is imposed under the *Act on Protection against Family Violence* (Official Gazette, Nos. 137/09, 14/10, 60/10) and it is implemented according to the provisions of the *Regulations on the Manner and Place of Conducting Psychosocial Treatment* (Official Gazette, Nos. 29/05 and 78/06). The purpose of the psychosocial treatment of perpetrators is to prevent further violent behaviour of perpetrators by achieving positive changes in their

behaviour and encouraging them to become aware of their violent behaviour, to recognise their responsibility and to adopt forms of nonviolent behaviour.

Pursuant to the abovementioned Regulations, psychosocial treatment outside healthcare institutions is carried out in the areas of Brod-Posavina County, Dubrovnik-Neretva County, Istria County, Karlovac County, Krapina-Zagorje County, Osijek-Baranja County, Požega-Slavonija County, Primorje-Gorski Kotar County, Split-Dalmatia County, Varaždin County, Virovitica-Podravina County, Vukovar-Srijem County, Šibenik-Knin County and Zagreb County and the City of Zagreb.

Following *public invitations to apply for approval for conducting psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions* for the implementation of the protective measure of compulsory psychosocial treatment ordered by misdemeanor courts in misdemeanor proceedings, a total of 86 approvals were granted to natural and legal persons. Of the total number of licensed persons, in 2015, contracts were concluded with 46 providers, where six contracts were concluded with legal entities and 40 with natural persons, while in 2016 contracts were concluded with 42 providers, including six with legal entities and 36 with physical persons.

Data from misdemeanor courts show that, in 2015, 9,256 defendants committed family violence under Article 4 of the Act on Protection against Family Violence, including 7,548 (81.55%) men and 1,708 (18.45%) women. In 2015, a total of 9,287 persons, including persons with disabilities and minors, were injured in these acts including 3,262 men and 6,025 women. Among these injured persons, there were 33 (0.36%) victims - injured persons with disabilities, including 17 men and 16 women, while there were 1,311 (14.12%) victims - injured persons who were children or minors, including 582 persons of the male sex and 729 persons of the female sex. In addition to the data on the sex of the victims - injured persons, data on their age is also collected. In addition to the above mentioned data, one should note the data on the number of proceedings in which the prosecutor is the State Attorney's Office (14), the police (8,656) and the victim - injured person (21).

It is also necessary to point out the data on the number and type of proposed protective measures according to Article 11, paragraph 2 of the Act on Protection against Family Violence (a total 4,698 in 2015, where 2,172 were protective measures of compulsory psychosocial treatment); the number and type of imposed protective measures (a total of 2,620 in 2015, where 494 were protective measures of compulsory psychosocial treatment); the number and type of implemented protective measures (a total of 1,543 in 2015, where 228 were protective measures of compulsory psychosocial treatment); the number of imposed sanctions or prison sentences of perpetrators who do not comply with the implemented protective measure (93 in 2015), and the number of notices to social welfare institutions on cases of initiation of misdemeanor proceedings in which a child is the victim - injured person (100 in 2015).

According to available data, in the first six months of 2016 (from 1 January 2016 to 30 June 2016), 4,744 defendants committed family violence under Article 4 of the Act on Protection against Family Violence, including 3,665 (77.26%) men and 1,079 (22.74%) women. Furthermore, 3,230 victims - persons injured by family violence were injured by these offences, including 1,164 (36.03%) men and 2,066 (63.96%) women. Among these victims (3,320), there were 22 victims - injured persons with disabilities, including 12 men and 10 women, while there were 257 victims - injured persons who were children or minors, including 143 persons of the male sex and 114 persons of the female sex.

In the first six months of 2016, a total of 1,857 protective measures according to Article 11, paragraph 2 of the Act on Protection against Family Violence were proposed, including 682 measures of compulsory psychosocial treatment. Furthermore, 1,140 protective measures were imposed in the same period, including 205 protective measures of compulsory psychosocial treatment. According to the available data on the number of perpetrators of family violence who have been imposed a protective measure of compulsory psychosocial treatment, and which data are submitted by treatment providers to the body responsible for judicial affairs, in 2015, 426 perpetrators completed psychosocial treatment or underwent only the initial procedure.

Furthermore, in accordance with the mentioned *Regulations on the Manner and Place of Conducting Psychosocial Treatment*, the treatment of perpetrators of family violence is also carried out in health institutions, according to the rules of the health profession, for those perpetrators of family violence who have a positive psychiatric history. The purpose of this treatment is to prevent family violence by eliminating circumstances that favour or encourage the perpetration of family violence through alcohol or narcotic drug addiction, whereby psychosocial treatment leads to improvements in the overall health condition of perpetrators of family violence, their attitudes and beliefs, as well as the development of personal and social competences and social rehabilitation and reintegration. The treatment is performed by a co-operating implementation team, in outpatient, group treatment or individually, once or twice a week. At the same time, the psychosocial treatment of perpetrators of family violence is conducted as a procedure within compulsory psychiatric treatment, i.e. compulsory treatment of addiction under the *Regulations on the Manner of Implementation of the Protective Measure of Compulsory Treatment of Addiction* (Official Gazette No. 5/11) for perpetrators with indications for inclusion in the module of psychosocial treatment of perpetrators of family violence. Psychosocial treatment is carried out in parallel with the primary implementation of compulsory psychiatric treatment, i.e. compulsory psychiatric treatment of addiction ordered by a court. The measure of compulsory psychiatric treatment, i.e. treatment of addiction is supplemented with psychosocial treatment to increase the quality of treatment and empower the person for a more successful inclusion in the family/community.

Psychosocial treatment of perpetrators of criminal offences with elements of violence in relation to the protective measure of compulsory psychosocial treatment is performed in accordance with Article 70 of the *Criminal Code* (Official Gazette, Nos. 125/11 and 144/12) and the *Regulations on the Implementation of the Protective Measure of Compulsory Psychosocial Treatment* (Official Gazette, Nos. 42/13 and 142/13). This measure may be imposed by a court on a perpetrator who committed a criminal offence with the element of violence if there is a risk that he or she will perpetrate the same or similar criminal offence again. According to Article 4 of the relevant Regulations, a protective measure carried out within the prison system is performed by experts specially trained to deal with perpetrators in accordance with the Standards for the Implementation of the Protective Measure of Compulsory Psychosocial Treatment which are an integral part of the mentioned Ordinance. The analysis of the cases of prisoners who have been imposed this protective measure and the previous practice of implementing the treatment of prisoners on whom the measure was imposed shows that the existing *Programme for the Treatment of Family Violence Perpetrators*, applied at the national level within the implementation of the protective measure of compulsory psychosocial treatment, is not fully applicable to prisoners who are perpetrators of violence since it is primarily intended for perpetrators of family violence who are at liberty but not for other categories of perpetrators of violence and it is not adapted to penal conditions. Also, a part of the prisoners cannot be included in the existing Programme because they do not meet some of the requirements set out in the Programme and/or because

experts who conduct the treatment assessed that the measure, due to the specificity of the criminogenic risks and the needs of a particular prisoner, cannot be implemented within the existing Programme, and it can instead be implemented within other programmes in the prison system (e.g. Training of Aggressive Behaviour Control, Treatment of Sexual Offenders, Prevention of Recidivism and Control of Impulsive Behaviour). Due to all of the above, a new programme was designed for the treatment of prisoners who are perpetrators of violence, and a pilot of the programme was conducted in two penal institutions; based on the feedback from treatment providers and prisoners, some modifications of a part of the programme were made. For the purpose of further treatment, it is necessary to ensure the training of treatment officials.

From 1 January 2013 until today, in penal institutions in the Republic of Croatia, 27 protective measures of compulsory psychosocial treatment have been imposed on 26 male prisoners and one female prisoner. Of the total number of protective measures imposed (27), 11 were implemented in a group treatment of prisoners who are perpetrators of criminal offences with elements of violence (NAS), two measures were implemented in the group treatment Aggressive Behaviour Control (ART), and two measures in the Treatment of Prisoners Who are Perpetrators of Sexual Criminal Offences (PRIKIP – Prevention of Recidivism and Control of Impulsive Behaviour). One measure was implemented in other forms of group treatment of prisoners with personality disorders at the Prison Hospital in Zagreb. Two prisoners on whom the protective measure had been imposed were included in the treatment of perpetrators of violence, but they dropped out of the programme and the measure was further implemented in individual treatment procedures. The remaining 9 prisoners were not included in group psychosocial treatment since it had been estimated by individual assessment that they did not meet the criteria for group treatment due to the presence of psychopathological elements, insufficient capacity for keeping up with group work, or insufficient duration of imprisonment. In all these cases, recommendations were given for the individual work and counselling of prisoners for the purpose of the implementation of the protective measure.

In addition to penal institutions, the protective measure of psychosocial treatment of perpetrators can be carried out in legal entities and by natural persons who hold the approval for the implementation of this protective measure issued by the authority responsible for judicial affairs. Based on the *Public invitation for applications for approval to implement the protective measure of compulsory psychosocial treatment imposed on a perpetrator of a criminal offence with the element of violence*, in 2015, ten approvals were issued, including eight to physical persons and two to legal entities, and eight contracts for the implementation of the protective measure were concluded, including six with physical persons and two with legal entities. In 2016, seven contracts for the implementation of the protective measure of psychosocial treatment were concluded, two with legal entities and five with natural persons, and the treatment was carried out in the City of Zagreb, Zagreb County, Šibenik-Knin County and Primorje-Gorski Kotar County. In October 2016, the first public invitation for applications for approval to implement the protective measure of compulsory psychosocial treatment imposed on a perpetrator of a criminal offence with the element of violence was issued, and it should lead to the conclusion of contracts for the performance of psychosocial treatment for 2017.

According to the available data, the protective measure of compulsory psychosocial treatment referred to in Article 70 of the Criminal Code was not carried out in legal entities or by natural persons specialising in the elimination of violent behaviour during 2015, while in 2016, three perpetrators of criminal offences with elements of violence underwent this

protective measure carried out by a legal or natural person specialising in the elimination of violent behaviour.

b) Objectives

- to provide financial resources for the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence
- to ensure the training of experts who will carry out psychosocial treatment of perpetrators of family violence

c) Measures

1. To provide continuously financial resources for the implementation of psychosocial treatment outside healthcare institutions
--

Article 16 of the Convention – Preventive intervention and treatment programmes

Implementer: Ministry of Justice

Cooperating institutions: local self-government and regional self-government units

Activities:

1. to provide financial resources in the state budget under the heading of the Ministry of Justice for the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions
2. to provide financial resources in the budgets of local and regional self-government units for the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions
3. to monitor the use of resources intended for the implementation of activities

Term: continuously

Performance indicators:

1. financial resources for the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions have been provided
2. regular monitoring of the use of resources and ensured inspection of the manner and purpose of the use of resources

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget within the regular activity of the competent ministry and in the budgets of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

2. To conduct psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions

Article 16 of the Convention – Preventive intervention and treatment programmes

Implementer: Ministry of Justice

Cooperating institutions: local self-government units and regional self-government units, civil society organisations

Activities:

1. to update the network of treatment centres (legal and natural persons) for the implementation of treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions
2. to conduct the training of providers of psychosocial treatment of perpetrators of family violence
3. to issue approvals for the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions
4. to ensure the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions
5. to evaluate the effectiveness of the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions

Term:

1. 2017
2. – 5. continuously

Performance indicators:

1. the network of treatment centres (legal and natural persons) for the implementation of treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions has been updated
2. the number and satisfaction of participants in programmes for the training of providers of psychosocial treatment of perpetrators of family violence
3. the number of issued approvals for the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions
4. the number of authorised legal and natural persons who conduct psychosocial treatment of perpetrators of family violence
5. the number of perpetrators of family violence undergoing psychosocial treatment outside healthcare institutions
6. the number of recidivists who are undergoing psychosocial treatment
7. evaluation of the effectiveness of the implementation of psychosocial treatment of perpetrators of family violence outside healthcare institutions has been carried out

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget within the regular activity of the competent ministry.

3. To conduct psychosocial treatment of perpetrators of family violence in healthcare institutions

Article 16 of the Convention – Preventive intervention and treatment programmes

Implementer: Ministry of Health

Cooperating institutions: healthcare institutions, expert companies, professional chambers

Activities:

1. to conduct psychosocial treatment of perpetrators of family violence in healthcare institutions within regular activities
2. to conduct the training of healthcare professionals / associates who provide psychosocial treatment of perpetrators of family violence within vocational training

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number of conducted psychosocial treatments of perpetrators of family violence in healthcare institutions within regular activities
2. the number of perpetrators of family violence who underwent psychosocial treatment
3. the number of recidivists undergoing psychosocial treatment in healthcare institutions
4. the number of educated providers of psychosocial treatment

Required financial resources:

The required financial resources will be provided through a regular system for financing activities contracted with the Croatian Health Insurance Fund as well as the resources for permanent training.

4. To design treatment programmes intended to eliminate violent behaviour of perpetrators of family violence who are supervised by the probation service

Article 16 of the Convention – Preventive intervention and treatment programmes

Implementers: Ministry of Justice

Cooperating institutions: healthcare institutions

Activities:

1. to design and structure the contents of programmes for treatment work with perpetrators of family violence who are supervised by the probation service
2. to draw up a manual for the implementation of a specific treatment programme within the performance of probation activities

Term: 2017

Performance indicators:

1. structured programmes for treatment work with perpetrators of family violence who are supervised by the probation service have been created

2. the manual for the implementation of the programmes has been drawn up

Required financial resources:

No financial resources are required.

5. To carry out treatment programmes for working with perpetrators of family violence who are supervised by the probation service
--

Article 16 of the Convention – Preventive intervention and treatment programmes

Implementers: Ministry of Justice

Activities:

1. to carry out group/individual programmes for treatment work with perpetrators of family violence who are supervised by the probation service
2. to keep records of perpetrators of family violence who were included in the targeted treatment programme

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number of perpetrators of family violence who underwent/completed a structured programme aimed at suppressing and eliminating violent behaviour within the supervision of the probation service
2. updated records of perpetrators of family violence who were included in the treatment

Required financial resources:

Financial resources will be provided in the state budget at the position of the competent authority for any travel expenses incurred by perpetrators included in the treatment who do not have sufficient resources to attend the treatment.

V. IMPROVEMENT OF INTERDEPARTMENTAL COOPERATION

a) Description of the situation

Recognising the extraordinary complexity of the issue of family violence and the need for the good knowledge of the issue of all those responsible for the relevant proceedings, as well as the necessity of improving and further developing interdepartmental cooperation, in late November 2010 the ministries responsible for internal affairs, judicial affairs, family, health, social welfare and education signed a *Cooperation Agreement. A National Team for the Prevention and Suppression of Family Violence and Violence against Women*, composed of representatives of the ministries signatories of the agreement, and *county teams* composed of the police, misdemeanor and criminal courts, healthcare and educational institutions, social welfare centres and civil society organisations that deal with issues of family violence, have been established based on the relevant Agreement. The tasks of these teams are to monitor and supervise, in a coordinated manner and through the team work system, the work of all

competent authorities dealing with cases of family violence and violence against women, and to improve their work through the establishment and implementation of joint training.

The National Team is also a central body coordinating the conduct of multiple systems in cases of family violence and it is necessary to ensure, through its members, timely and rapid transfer of information needed for the protection of victims of violence. At the same time, it is necessary to provide access to statistical data kept by various systems on family violence, the number of perpetrators, the number of victims, their kinship and other data useful for monitoring cases of family violence.

Furthermore, the signing of the Protocol on Cooperation between the Ministry of Justice and the Ministry of the Interior has intensified the communication and exchange of information between the police and the probation service, thus improving the efficiency of dealing with cases of family violence. At the same time, successful cooperation between the Ministry of Justice and the Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy was established in order to plan appropriate interventions in relation to convicted persons.

The conclusion and the recommendation based on the results and the final report of the Twinning project “Ensuring optimal health care for people with mental health disorders”, carried out by the Trimbos Institute, the Netherlands Institute of Mental Health and Addiction, and the Ministry of Health, the Croatian Institute for Public Health and other stakeholders, point to the need for further strengthening of interdepartmental cooperation among the healthcare system, social welfare system, judiciary system and the police.

In order to collect systematic data on violence in schools and to improve preventive activities related to the prevention of violence between children and youth, to provide professional training of experts working with children and youth, to raise awareness in parents, children and youth of the issue of violence, by providing systematic assistance to victims of violence and informing the public concerned about the issue of violence in schools, the Ministry of Science and Education has, in accordance with the Protocol on the Proceedings in Cases of Violence among Children and Youth, the Programme of Activities for the Prevention of Violence among Children and Youth and the Protocol on the Proceedings in Cases of Family Violence, introduced a new system for the collection of data on violence in schools - a web Form for Recording Individual Cases of Violence in Educational Institutions. By collecting information on forms of violence in schools through the abovementioned form in schools, the aim is to harmonise methodologically data on forms of violence in schools that can be used to plan universal and selective preventative activities and to provide expert counselling support to schools, including the engagement of expert support by the Education and Teacher Training Agency and/or other competent institutions (social welfare centres, the police, the Child and Youth Protection Centre of Zagreb, family centres).

In the annual report on its work, the State Attorney's Office of the Republic of Croatia collects and aggregates the statistical data of all county and municipal state attorney's offices in relation to all criminal offences, including the criminal offences of family violence. The role of state attorneys in family violence proceedings is particularly significant in taking investigative actions and investigations. In order to improve effective discovery of perpetrators of these criminal offences and collect data and facts important for the successful conduct of criminal proceedings, state attorney's offices have been cooperating actively with the Ministry of the Interior and the Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, as well as other institutions working in this area, and through such cooperation they

have influenced the implementation of legislation in practice and the raising of public awareness of this issue.

Bearing in mind all of the abovementioned and the fact that employees of various systems are the members of the National Team and county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, everyone is tasked with continuing joint action and intensification of cooperation and exchange of experiences related to family violence, as well as timely and effective assistance to victims of violence.

b) Objectives

- to improve interdepartmental cooperation and exchange of experiences related to family violence
- to improve the efficiency of handling cases of family violence

c) Measures

1. Improvement of interdepartmental cooperation in the protection of victims of family violence
--

Article 7 of the Convention – Comprehensive and co-ordinated policies

Implementers: state authorities in charge of handling cases of family violence (Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Ministry of Justice, Ministry of the Interior, Ministry of Science and Education, Ministry of Health)

Cooperating institutions: National Team for the Prevention and Suppression of Family Violence and Violence against Women courts, Croatian Institute of Public Health, county institutes of public health, Gender Equality Office of the Government of the Republic of Croatia, Gender Equality Ombudsperson, coordinators in county state administration offices, county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, county committees for gender equality, local self-government units and regional self-government units, public institutions and civil society organisations

Activities:

1. to update appointments of county team members who are representatives of particular systems
2. to hold meetings of representatives of all systems involved in the protection of victims of family violence and members of the National and county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women (at least 2 times a year) in order to exchange experiences, create good practice and resolve cases of family violence (as a type of supervisory meetings)
3. to ensure continuous exchange of relevant data on actions in cases of family violence

Term: continuously

Performance indicators:

1. appointments of county team members who are representatives of particular systems have been updated

2. the number of joint meetings held in the reporting periods and the assessment of attendance of the competent authorities at relevant meetings
3. assessment of the usefulness of exchanged data at relevant meetings with the ultimate aim of more successful resolution of the issue of family violence based on the conducted evaluation at the end of each meeting

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities and in the budgets of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

2. Improving cooperation between representatives of the social welfare system - members of county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women and representatives of the Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy

Article 7 of the Convention – Comprehensive and integrated policies

Implementer: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy

Cooperating institutions: Gender Equality Ombudsperson, social welfare centres

Activities:

1. organising 3-4 meetings a year among representatives of social welfare centres - members of county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women and representatives of the Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy who deal with family violence
2. regular exchange of information between representatives of social welfare centres - members of county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women and representatives of the Ministry dealing with family violence
3. to ensure reporting on the conduct in cases of family violence and difficulties encountered on those occasions

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number of meetings held by the representatives of social welfare centres – members of county teams and representatives of the Ministry
2. cooperation between representatives of social welfare centres - members of county teams and representatives of the Ministry dealing with family violence has been established
3. evaluation of the usefulness of held meetings and participants' satisfaction has been carried out

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authority.

VI. TRAINING OF EXPERTS WORKING IN THE AREA OF PROTECTION AGAINST FAMILY VIOLENCE

a) Description of the situation

The Republic of Croatia has many years of experience in the training of expert workers and civil servants and representatives of civil society organisations on family violence. The implementation of training programmes for county team members began in 2011, i.e. after the signing of the Cooperation Agreement between ministers in charge of judiciary, health care, social welfare, family, internal affairs and education and the establishment of the National Team and county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women. In this respect, it is necessary to point out that four seminars have been held for members of county teams comprised of employees of the police, social welfare centres, family centres, state attorney's offices, misdemeanor, family and criminal courts, healthcare and educational institutions and civil society organisations. At the seminars, attendees were presented with obligations and previously undertaken activities of each individual system in the area of protection against family violence, and examples of good practice in undertaking measures to protect victims were further elaborated.

In the period from October to December 2016, for the purpose of further improvement of interdepartmental cooperation, the National Team for the Prevention and Suppression of Family Violence and Violence against Women, with the organisational and financial support of the Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, carried out the education project "Možemo zajedno" ("We can do it together") intended for members of county teams. The aim of this project was networking and examining, through plenary lectures and workshops, actual cases of family violence, while protecting the identity of participants in the events, teaching county teams about interdepartmental conduct and their rights and obligations in dealing with cases of family violence, familiarising them with the role of each system and raising awareness of the personal role of a member of a County Team. The examination of actual cases of violence showed system errors as well as the possibilities of their removal in further proceedings. The education project included 190 members of county teams, i.e. employees of various systems and civil society organisations handling cases of family violence. The conclusions of the held workshops point to the need for continuous education and supervision, the need to develop professional competences and responsibility in the conduct of persons working on cases of family violence in order for them to develop the prerequisites for recognising families at risk and carrying out early interventions aimed at preventing violence. In addition, there has also been expressed the need to provide coordinated integrated and accessible services at the local community level, the need for equal treatment and uniform practice, the need for cooperation and networking of interdepartmental coordinators at the local level, the need to recognise teams for protection against family violence, both at the national and at the local level, and consequently the need to inform the public of the existence of those teams. There has also been expressed the need for support, assistance, cooperation and guidance in the work of members of county teams provided by the National Team, as well as the need for regular training and counselling and launching public campaigns to raise public awareness of the issue of family violence. As part of the project, 1,500 copies of the "Možemo zajedno" ("We can do it together") brochure were printed, outlining the essential features of conduct of the systems involved in

family law and criminal law protection. The brochure was distributed to county teams and it will serve as a useful manual for dealing with cases of violence.

In addition to the abovementioned programmes, each system organises and carries out continuously training programmes for its employees. For example, employees of the social welfare system participated in the training related to work complicated users, which include perpetrators of family violence, as well as in many other training courses related to family violence.

Training of police officers dealing with cases of family violence is continuously conducted through specialised courses, seminars and regular training programmes within the framework of secondary adult education for the police profession and at the Police College in two courses, including Criminality of Children and Minors in the third year of the professional programme in criminology and Criminal Law Protection of Children and Minors in the second year of the specialist professional graduate programme in criminology. Also, training programmes regarding family violence are organised for staff members of judicial authorities.

After taking into account all the activities carried out in this area and beyond, there remains a challenge of creating new insights and acquiring new knowledge in the area of family violence. Previously acquired knowledge and achievements need to be raised to a higher level, thus ensuring more effective protection for victims of family violence.

b) Objectives

- to improve and intensify training programmes for the suppression of family violence for employees in state bodies, bodies of local self-government units, regional self-government units, and civil society organisations
- to enhance professional competences and the responsibility of employees of the education system, the police, social welfare, health care, judiciary and civil society organisations for recognition, appropriate handling and suppression of family violence

c) Measures

- 1. To conduct intensive training of representatives of state bodies, competent authorities of regional self-government units and civil society organisations on the issue of family violence and the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence**

Article 14 of the Convention – Education

Article 15 of the Convention – Training of professionals

Implementers: state bodies whose employees are to attend training programmes (Ministry of the Interior, Ministry of Health, Ministry of Science and Education, Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Ministry of Justice, Education and Teacher Training Agency)

Cooperating institutions: National Team and county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, Gender Equality Ombudsperson, civil society organisations, media, regional self-government units

Activities:

1. to conduct structured training programmes in relation to dealing with cases of family violence and the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence intended for representatives of state bodies, competent authorities of regional self-government units, civil society organisations and the media
2. to provide financial resources for the purpose of implementing training programmes
3. to perform evaluation of training programmes

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number and quality of conducted training programmes
2. the number and satisfaction of programme participants
3. financial resources have been provided
4. evaluation of the achievement of training programmes has been performed

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget within the regular activities of the competent ministries.

- 2. To organise expert workshops for judicial officers and the police on the provisions of domestic and European legislation aimed at suppressing and preventing family violence and the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence**

Article 14 of the Convention – Education

Article 15 of the Convention – Training of professionals

Implementers: Judicial Academy, Police Academy

Cooperating institutions: Gender Equality Ombudsperson

Activities:

1. to organise interdepartmental workshops on prevention and suppression of family violence in order to improve standardised procedures and on the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence
2. to provide financial resources for the purpose of implementing training programmes
3. to perform evaluation of training programmes

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number and quality of conducted training programmes
2. the number and satisfaction of programme participants
3. financial resources have been provided
4. evaluation of the achievement of training programmes has been performed

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget within the regular activities of the competent authorities.

3. To conduct systematic and continuous training of probation officers for the implementation of a treatment programme intended for perpetrators of family violence for the purpose of reducing violent behaviour
--

Article 15 of the Convention – Training of professionals

Implementer: Ministry of Justice, Judicial Academy

Activities:

1. to conduct regular training of probation officers using interactive methodological approaches
2. to perform evaluation of training programmes

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number of educated probation officers
2. evaluation of training programmes has been performed

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget within the regular activity of the competent ministry.

VII. RAISING PUBLIC AWARENESS OF THE ISSUE OF FAMILY VIOLENCE

a) Description of the situation

Raising awareness in the wider public of the needs of victims of family violence and the area of protection against family violence is a prerequisite for timely provision of assistance to victims of violence. Turning a blind eye to the needs and problems of a victim or a family experiencing violence exacerbates this difficult problem and leads to additional problems for members of the family experiencing violence.

In order to achieve this goal, state bodies, civil society organisations and other institutions commemorate regularly national and international days related to the promotion of human rights and the fight against violence. Commemorations include holding conferences, round tables, and lectures and workshops for professional and wider public.

It is also necessary to point out the National Prevention Project of the Ministry of the Interior, entitled “Živim život bez nasilja” (“I am living a Life without Violence”), which has been implemented systematically since 2010. The Project is aimed at preventing family violence, violence against women and violence among youth and building a culture of non-violence, non-discrimination and tolerance. As a result of the cooperation of the Ministry of the Interior with the Ministry of Science and Education, civil society organisations as well as socially engaged artists, the Project, with its innovative approach, has been exceptionally well-received, which is also evident in the results of the performed evaluation. The results of the evaluation confirm the high quality and suitability of all the performed activities for the target group, as well as the indicators showing that the target group, i.e. 7th grade pupils in primary schools, included in the project activities, have improved in terms of raised awareness and readiness to report violence, have been educated about the types of violence with the aim of recognising them, and have been encouraged to behave in a socially accepted, responsible and non-violent way. Furthermore, 85% of the included pupils expressed the view that, through the innovative approach used in the Project, they had learned much more on how to recognise violence and how to protect themselves against violence than they would have learned in traditional lectures. Likewise, 89% of them said that they would not turn a blind eye to violence. As part of the same Project, an educational brochure was created, and a special documentary-feature film of the same name as the Project was made and screened in all counties during 2015. Likewise, with the same objective of preventing all forms of violence, numerous local prevention projects and activities have been adapted to the needs of the local community where, in cooperation with socially responsible partners, by initiating and participating in those projects, through interdepartmental cooperation, the police reacts in a timely manner from the aspect of prevention. The objectives of current local prevention projects and activities are aimed at awareness raising of the importance of the culture of dialogue and non-violent conflict resolution as well as of providing properly the information to youth about this issue and the forms of violence, and with the final goal of improving their self-protection and of the need to report all forms of violence for the purpose of early reaction of the relevant services.

Furthermore, following the need to raise media awareness of the issue of family violence, the media campaign of the project “Moj glas protiv nasilja” (“My Voice against Violence”), organised by the Gender Equality Office of the Government of the Republic of Croatia, was conducted during 2014 and 2015 with the aim of public awareness raising of the unacceptability of all forms of violence against women, including family violence, and sending the message about the necessity of zero tolerance for all forms of gender-based violence.

On the occasion of commemorating 22 September - National Day of Combat against Violence against Women in 2016, a conference entitled “Možemo zajedno” (“We can do it together”) was held with the aim of drawing the attention of institutions and the public to the fact that violence against women, family violence and criminal law protection of children require further special and interdepartmental attention, especially in the spirit of the obligations arising from the *Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence*, Directive 2012/29/EU establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and the legal framework of the Republic of Croatia and national strategies.

Also, with the aim of developing tolerance and non-violent conflict resolution in children, educational institutions also commemorate dates related to human rights and public awareness raising of the family violence issue, as outlined in their school curricula or annual work plans and programmes. Likewise, educational programmes related to human rights, in which both pupils and pupils' parents participate, are implemented in educational institutions. It is also important to point out the cooperation with civil society organisations active in the field of non-institutional education that carry out a series of projects for children and youth whose basic goal relates to promoting and respecting human rights and public awareness raising of the issue of family violence.

Previous experience has shown that the implementation of targeted activities with the cooperation of the media at the national and local level affects wider public awareness raising of the harmfulness of violent behaviour and the resulting consequences, and awareness raising of the need to prevent family violence in all its forms and to provide effective assistance to victims. Consequently, it is necessary to continue the implementation of these activities at the level of state bodies in partnership with civil society organisations and to achieve stronger media involvement.

b) Objectives

- public awareness raising of the harmfulness of violent behaviour
- awareness raising of the issue of family violence

c) Measures

- 1. To commemorate regularly the dates related to human rights and to raise public awareness of the issue of family violence**

Article 13 of the Convention – Awareness-raising

Implementers: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Ministry of the Interior, Ministry of Justice, Ministry of Science and Education, Ministry of Health, Gender Equality Office of the Government of the Republic of Croatia, Office for Human Rights and Rights of National Minorities of the Government of the Republic of Croatia

Cooperating institutions: Croatian Institute of Public Health, National Team and county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, county committees for gender equality, local self-government units and regional self-government units, educational institutions, civil society organisations

Activities:

1. to commemorate regularly the dates related to the promotion of human rights and to the improvement of the position of family violence victims

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number and quality of performed activities
2. estimation of the quantity of distributed material
3. satisfaction of the beneficiaries of activities

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities.

2. To ensure the availability of information on protection against family violence

Article 13 of the Convention – Awareness-raising

Article 19 of the Convention – Information

Implementers: Ministry of the Interior, Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Ministry of Justice, Gender Equality Office of the Government of the Republic of Croatia, Office for Human Rights and Rights of National Minorities of the Government of the Republic of Croatia

Cooperating institutions: local self-government units and regional self-government units, civil society organisations

Activities:

1. to create and print written information materials that will be distributed to victims of violence by every competent body in order to inform fully the victims about all available options within various systems
2. to adjust the printed material to blind and visually impaired persons
3. to distribute printed material to ensure its availability to persons in need

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number and quality of created and distributed materials
2. assessment of the level of availability and adjustment of materials to blind and visually impaired persons as well as the availability of materials in languages other than Croatian

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities.

3. To encourage the media to present adequately the programmes on the issue of family violence, in accordance with the Handbook with the Guidelines for media reporting on family violence

Article 13 of the Convention – Awareness-raising

Article 14 of the Convention – Education

Implementers: Agency for Electronic Media, Croatian Journalists' Association, Croatian Radio and Television

Cooperating institutions: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Office for Human Rights and Rights of National Minorities of the Government of the Republic of Croatia, Gender Equality Office of the Government of the Republic of Croatia,

civil society organisations, National Team for the Prevention and Suppression of Family Violence and Violence against Women, media

Activities:

1. through programmes and editorial activities, to promote and to enhance media culture and create media environment focused on problem reporting rather than sensationalist reporting on family violence in accordance with the Handbook with the Guidelines for media reporting on family violence
2. to encourage the media to present adequately the programmes on the issue of family violence by holding round tables, forums, educational workshops, etc.
3. in case of inadequate presentation of programmes, to inform the competent ombudsperson and other competent authorities

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number and type of conducted programmes on the issue of family violence
2. the number and type of activities (held round tables, forums, educational workshops, etc.) undertaken in order to encourage adequate presentation of programmes on the issue of family violence, in accordance with the Handbook with the Guidelines for media reporting on family violence
3. analysis of the quality of programmes on the issue of family violence
4. the number of notifications forwarded to competent authorities

Required financial resources:

No financial resources are required.

4. To conduct media campaigns for the suppression of family violence at the national and local level with a view to further public awareness raising of the issue of family violence

Article 13 of the Convention – Awareness-raising

Article 17 of the Convention – Participation of the private sector and the media

Implementers: Ministry of the Interior, Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy, Ministry of Health, Ministry of Justice, Ministry of Science and Education, Gender Equality Office of the Government of the Republic of Croatia, county committees for gender equality, local self-government units and regional self-government units, Croatian Journalists' Association

Cooperating institutions/bodies: media, Croatian Radio and Television, civil society organisations, National Team and county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women, police directorates

Activities:

1. to create media campaign programmes for the suppression of family violence with an emphasis on the need and obligation to report violence and importance thereof
2. to perform regularly the activities and take measures within media campaign programmes for the suppression of family violence

Term: continuously

Performance indicators:

1. the number and quality of created media campaign programmes for the suppression of family violence with an emphasis on the need and obligation to report violence
2. the number and quality of conducted media campaigns
3. assessment of the usefulness of performed media campaign activities

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget at the positions of the competent authorities and in the budgets of local self-government units and regional self-government units according to the adopted plans.

5. To update regularly the Directory of institutions, organisations and other establishments providing assistance, support and protection to victims of family violence and to ensure its availability to a wide range of persons

Article 19 of the Convention – Information

Implementer: Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy

Cooperating institutions: civil society organisations, county teams for the prevention and suppression of family violence and violence against women

Activities:

1. to collect data once a year on institutions, organisations and other establishments providing assistance to victims of family violence
2. to make amendments to the Directory
3. to print the Directory
4. to publish the Directory on websites and to ensure its distribution

Term: continuously

Performance indicators:

1. data on institutions, organisations and other establishments providing assistance to victims of family violence have been collected
2. amendments to the Directory have been made
3. the Directory is printed once a year
4. the Directory is published on websites
5. the number of printed and distributed copies of the Directory

Required financial resources:

The required financial resources will be provided in the state budget within the regular activity of the competent ministry.

4.FINAL PROVISIONS

1. The ministry in charge of family affairs is appointed the coordinator of the implementation of the National Strategy of Protection against Family Violence for the Period from 2017 to 2022.
2. State administration bodies are implementers and co-implementers in charge of implementing the National Strategy of Protection against Family Violence in order to improve the protection of victims of family violence.
3. All state administration bodies at the national level – the implementers of the National Strategy measures are obliged to appoint coordinators for the implementation of the National Strategy measures within three months after the adoption of the National Strategy.
4. All bodies responsible for the implementation of the National Strategy measures are obliged to include them in their annual plans and to provide funds for their implementation for each year from the state budget and the budgets of local self-government units and regional self-government units.
5. The ministry in charge of family affairs shall report to the Government of the Republic of Croatia on the implementation of the National Strategy of Protection against Family Violence for the Period from 2017 to 2022 every two years.
6. The central state administration bodies - the implementers of the National Strategy measures are obliged to inform bodies and institutions within their jurisdiction, upon the adoption of the National Strategy, of the fact and purpose of its adoption, and to ensure its availability and take all the necessary measures for its consistent implementation.
7. The ministry in charge of family affairs shall print the National Strategy and publish it on the website.